

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TARİH ANABİLİM DALI
TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ PROGRAMI**

**DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE DP'Lİ MANİSA
MİLLETVEKİLLERİ VE MECLİS FAALİYETLERİ (1950-1960)**

Halil İbrahim UYAZER

**Danışman
Doç. Dr. İbrahim İNCİ**

MANİSA 2019

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TARİH ANABİLİM DALI
TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ PROGRAMI**

**DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE DP'Lİ MANİSA
MİLLETVEKİLLERİ VE MECLİS FAALİYETLERİ (1950-1960)**

Halil İbrahim UYAZER

**Danışman
Doç. Dr. İbrahim İNCİ**

MANİSA 2019

	T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ FORMLARI Tez Savunma Sınavı Tutanağı	Doküman Kodu	FRYL-031
		Yayınlanma Tarihi	26/03/2018
		Revizyon No/Tarih	2/23/03/2018
		Sayfa	1/1

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 09/08/2019 tarih ve 29/2 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından “Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 9. Maddesi” uyarınca Enstitümüz Tarih Anabilim Dalı Tarih Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Halil İbrahim UYAZER’in; “**Demokrat Parti Döneminde Dp’li Manisa Milletvekilleri ve Meclis Faaliyetleri (1950-1960)**” konulu tezi incelenmiş ve aday 26.08.2019 tarihinde saat 11:30’da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra **90** dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna OY BİRLİĞİ
DÜZELTME yapılmasına * OY ÇOKLUĞU
RED edilmesine ** ile karar verilmiştir.

ÜYE

Doç. Dr. Selahattin KULAN

BAŞKAN

Doç. Dr. İbrahim İMEZ

ÜYE

Doç. Dr. Nuri KARAKAŞ

Evet

Hayır

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir. İkinci tez savunma sınavında da başarısız olan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

** Bu halde adayın Enstitü ile ilişkisi kesilir.

Hazırlayan
Enstitü Sekreteri

Onaylayan
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Demokrat Parti Döneminde DP’li Manisa Milletvekilleri ve Meclis Faaliyetleri (1950-1960)**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2019

Halil İbrahim UYAZER

ÖZET

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE DP'Lİ MANİSA MİLLETVEKİLLERİ VE MECLİS FAALİYETLERİ (1950-1960)

Bu tez, Demokrat Parti IX. X. ve XI. Dönemlerinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde görev alan Manisa milletvekillerinin özgeçmişleri ve meclisteki siyasi faaliyetlerini içermektedir.

Tez çalışması, giriş, üç bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Tezin giriş kısmında 1946 yılından 1950 yılına kadar olan çok partili hayata geçiş süreci ele alınmıştır. Demokrat Partinin nasıl bir ortamda ortaya çıktığı, Cumhuriyet Halk Partisi ile yaşadığı görüş ayrılıklarına yer verilmiştir.

Tezin birinci bölümünde, Demokrat Parti Manisa milletvekillerinin IX. Dönem meclis faaliyetlerine yer verilmiş, meclisteki konuşmaları, kanun teklifleri ve soruları ele alınmıştır. Bu faaliyetlerden yola çıkarak Manisa ve ülke yönetimiyle ilgili çıkarımlarda bulunulmuştur.

Tezin ikinci bölümünde, X. Dönem meclis faaliyetlerine yer verilmiş, meclisteki konuşmaları, kanun teklifleri ve soruları incelenmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde, XI. Dönem meclis faaliyetlerine yer verilmiş, meclisteki konuşmaları, kanun teklifleri ve sorularından yola çıkarak Manisa'ya ve ülkeye olan hizmetleri değerlendirilmiştir.

Tezin sonuç bölümünde, Manisa milletvekillerinin faaliyetleri değerlendirilmiş, iktidar muhalefet ilişkileri göz önünde bulundurularak Demokrat Parti yönetimi hakkında genel çıkarımda bulunulmuştur. Demokrat Partinin muhalefetten iktidara gelişi, iktidardan askeri darbeye indirilişi süreci incelenmiş, bu sürece sebep olan durumlar ortaya konmuştur.

ABSTRACT

MANISA NATIONALS IN THE PARTICIPATION OF DEMOCRATIC PARTICIPATION AND THE ACTIVITIES OF THE ASSEMBLY (1950-1960)

This thesis is the Democratic Party IX. X. and XI. Period involved in political activities in Turkey Grand National Assembly includes the biographies of Manisa and parliamentary deputies.

The thesis consists of the introduction, three sections and the conclusion part. In the introduction part of the thesis, the process of transition to multi-party life from 1946 to 1950 is discussed. What the Democratic Party emerged and the differences of opinion with the Republican People's Party were included.

In the first part of the thesis, the Democratic Party of Manisa deputies IX. The parliamentary activities of the term were discussed, the speeches in the parliament, the law proposals and questions were discussed. Based on these activities, deductions have been made about Manisa and country administration.

In the second part of the thesis, the activities of the X. Period parliament were discussed, the speeches in the parliament, the law proposals and questions were examined.

In the third part of the thesis, XI. The parliamentary activities of the term were discussed, and the services of the parliament and its services to the country were evaluated based on the speeches, legislative proposals and questions of the Assembly.

In the conclusion part of the thesis, the activities of the deputies of Manisa were evaluated and a general conclusion was made about the administration of the Democrat Party considering the opposition relations. When the Democratic Party came to power from the opposition, the process of the reduction from power to military coup was examined and the situations that caused this process were revealed.

ÖNSÖZ

“Demokrat Parti Döneminde DP’li Manisa Milletvekilleri ve Meclis Faaliyetleri (1950-1960)” adlı tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Başlangıçta çok partili hayata geçiş süreci ele alınmış, muhalefetten iktidara gelen Demokrat Partinin yönetimi hakkında bilgi verilmiştir. Ardından milletvekillerinin özgeçmişleri ve meclis çalışmalarına yer verilmiş, Manisa’ya ve ülkeye olan hizmetleri değerlendirilmiştir. Sonuç kısmında DP’nin iktidardan darbeyle uzaklaştırılması ve bu duruma sebep olan gelişmeler üzerinde durularak genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Tez verilerinin araştırılması esnasında BCA belgeleri, TBMM Meclis Tutanakları, Türk Parlamento Tarihi, TBMM Albümü kaynakları incelenmiş, Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi, Ege Üniversitesi Kütüphanesinden kaynaklar temin edilmiş, ayrıca kitap, makale, gazete, dergi ve resmi yayınlar kaynak olarak kullanılmıştır.

Çalışmam esnasında birçok kişinin yardım ve desteğini aldım. Öncelikle tez çalışmamın her aşamasında benden fikir ve tavsiyelerini eksik etmeyerek yol gösteren değerli danışman hocam Doç. Dr. İbrahim İNCİ’ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi her açıdan beni destekleyen, her zaman yanımda olan aile üyelerime yürekten teşekkür ederim.

Halil İbrahim UYAZER

Manisa, 2019

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DOKUZUNCU DÖNEM DP MANİSA MİLLETVEKİLLERİ ve MECLİS FAALİYETLERİ (1950-1954)

1.1 REFİK ŞEVKET İNCE.....	11
1.1.1 Özgeçmişi	11
1.1.2 Meclis Faaliyetleri	13
1.2 SAMET AĞAOĞLU.....	24
1.2.1 Özgeçmişi	24
1.2.2 Meclis Faaliyetleri	25
1.3 ŞEMİ ERGİN	37
1.3.1 Özgeçmişi	37
1.3.2 Meclis Faaliyetleri	38
1.4 ADNAN KARAOSMANOĞLU.....	41
1.4.1 Özgeçmişi	41
1.4.2 Meclis Faaliyetleri	41
1.5 FEVZİ LÜTFİ KARAOSMANOĞLU	43
1.5.1 Özgeçmişi	43
1.5.2 Meclis Faaliyetleri	44
1.6 NAFİZ KÖREZ.....	51
1.6.1 Özgeçmişi	51
1.6.2 Meclis Faaliyetleri	51
1.7 MUHLİS TÜMAY	54
1.7.1 Özgeçmişi	54
1.7.2 Meclis Faaliyetleri	55
1.8 FARUK İLKER.....	58
1.8.1 Özgeçmişi	58
1.8.2 Meclis Faaliyetleri	59

1.9 KAZIM TAŞKENT.....	60
1.9.1 Özgeçmişi	60
1.9.2 Meclis Faaliyetleri	61
1.10 MUZAFFER KURBANOĞLU.....	62
1.10.1 Özgeçmişi	62
1.10.2 Meclis Faaliyetleri	63
1.11 SUDİ MIHÇIOĞLU.....	64
1.11.1 Özgeçmişi	64
1.11.2 Meclis Faaliyetleri	64
1.12 HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER	67
1.12.1 Özgeçmişi	67
1.12.2 Meclis Faaliyetleri	69

İKİNCİ BÖLÜM

ONUNCU DÖNEM DP MANİSA MİLLETVEKİLLERİ ve MECLİS FAALİYETLERİ (1954-1957)

2.1 SAMET AĞAOĞLU.....	73
2.1.1 Meclis Faaliyetleri	73
2.2 FEVZİ LÜTFİ KARAOSMANOĞLU	81
2.2.1 Meclis Faaliyetleri	81
2.3 MUZAFFER KURBANOĞLU.....	85
2.3.1 Meclis Faaliyetleri	85
2.4 NAFİZ KÖREZ.....	86
2.4.1 Meclis Faaliyetleri	86
2.5 ADNAN KARAOSMANOĞLU.....	88
2.5.1 Meclis Faaliyetleri	88
2.6 ŞEMİ ERGİN	89
2.6.1 Meclis Faaliyetleri	89
2.7 HAYRİ BÜKE	94
2.7.1 Özgeçmişi	94
2.7.2 Meclis Faaliyetleri	94
2.8 MELİH KOÇER.....	95
2.8.1 Özgeçmişi	95
2.8.2 Meclis Faaliyetleri	96
2.9 SUDİ MIHÇIOĞLU.....	97
2.9.1 Meclis Faaliyetleri	97

2.10 MUHLİS TÜMAY	98
2.10.1 Meclis Faaliyetleri	98
2.11 YUSUF HİKMET BAYUR	101
2.11.1 Özgeçmişi	101
2.11.2 Meclis Faaliyetleri	102
2.12 YUNUS MUAMMER ALAKANT	106
2.12.1 Özgeçmişi	106
2.12.2 Meclis Faaliyetleri	107

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ON BİRİNCİ DÖNEM DP MANİSA MİLLETVEKİLLERİ ve MECLİS FAALİYETLERİ (1957-1960)

3.1 SAMET AĞAOĞLU	109
3.1.1 Meclis Faaliyetleri	109
3.2 MUZAFFER KURBANOĞLU	112
3.2.1 Meclis Faaliyetleri	112
3.3 NAFİZ KÖREZ	115
3.3.1 Meclis Faaliyetleri	115
3.4 ATIF AKIN	116
3.4.1 Özgeçmişi	116
3.4.2 Meclis Faaliyetleri	116
3.5 ŞEMİ ERGİN	117
3.5.1 Meclis Faaliyetleri	117
3.6 SEZAI AKDAĞ	120
3.6.1 Özgeçmişi	120
3.6.2 Meclis Faaliyetleri	120
3.7 SUDİ MIHÇIOĞLU	122
3.7.1 Meclis Faaliyetleri	122
3.8 SELİM AKIŞ	123
3.8.1 Özgeçmişi	123
3.8.2 Meclis Faaliyetleri	123
3.9 NEBİL SADİ ALTUĞ	124
3.9.1 Özgeçmişi	124
3.9.2 Meclis Faaliyetleri	125
3.10 ORHAN OCAKOĞLU	126
3.10.1 Özgeçmişi	126

3.10.2 Meclis Faaliyetleri	126
3.11 CEVDET ÖZGİRİN.....	127
3.11.1 Özgeçmişi	127
3.11.2 Meclis Faaliyetleri	127
3.12 CEMİL ŞENER.....	128
3.12.1 Özgeçmişi	128
3.12.2 Meclis Faaliyetleri	128
3.13 İHSAN YALKIN	129
3.13.1 Özgeçmişi	129
3.13.2 Meclis Faaliyetleri	129
3.14 YUSUF HİKMET BAYUR	130
3.14.1 Meclis Faaliyetleri	130
SONUÇ	132
KAYNAKLAR.....	135

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.g.e.	: Adı geçen eser
A.g.m.	: Adı geçen makale
BCA	: Başkanlık Cumhuriyet Arşivi
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
DP	: Demokrat Parti
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
HP	: Hürriyet Partisi
MKP	: Milli Kalkınma Partisi
MP	: Millet Partisi
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa sayısı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
Yay.	: Yayın
YSK	: Yüksek Seçim Kurulu

GİRİŞ

Demokrat Parti'yi doğuran muhalefet hareketi, 1945 yılı bütçe görüşmelerinde ve Toprak Kanunu tasarısının Meclisteki tartışmalarında su yüzüne çıkmıştır. İşlerin bozukluğundan iktidar mensupları şikâyet etmişlerdir. Meclis görüşmelerinde Saraçoğlu Hükümeti o tarihe kadar görülmemiş bir şekilde eleştirilmiştir. Başarılı olamayan bir hükümetin çekilmesini istemişlerdir. Toprak Kanunu tasarısının tartışılmasında Adnan Menderes yaptığı eleştirilerle dikkatleri üzerinde toplamıştır.¹ Bu yeni kanundan en çok korkanlar ise toprak sahipleri olmuştur. Meclisteki şiddetli tartışmalara rağmen Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Dörtlü Takrir'in verilmesinden bir iki ay sonra 11 Haziran 1945'te kabul edilmiştir.² Ancak yasa taşıdığı amaç doğrultusunda başta büyük toprak sahiplerinden olmak üzere önemli tepkiler alacak ve neticede hem amaçladığı toprak reformuna hakkı ile ulaşamadığı gibi hem de CHP bünyesindeki muhalif seslerin partiden ayrılmasına kadar varacak olan sürecin başlangıcı olacaktır.³

Demokrat Parti'nin kuruluşuna vesile olan ilk belge olarak kabul edilen Dörtlü Takrir 7 Haziran 1945'te CHP'nin Meclis Grup Başkanlığı'na sunulmuştur. Takrir'in imza sahipleri İzmir Milletvekili Celal Bayar, Kars Milletvekili Fuat Köprülü, İçel Milletvekili Refik Koraltan ve Aydın Milletvekili Adnan Menderes'tir.⁴ Yusuf Hikmet Bayur, takrire imza atmaktan son anda vazgeçmişti. Şükrü Saraçoğlu, takririn geri alınmasını istediğinde Menderes ve Köprülü yumuşamaya başlamıştı. Fakat Refik Koraltan asla geri adım atmadı ve onun sayesinde belki de DP kurulmuştur.⁵

Takirde, "Milli hâkimiyetin tek tecelli yeri olan TBMM'de, hakiki bir murakabenin sağlanmasını, demokratik müesseselerin serbestçe doğup yaşamasına engel olan ve anayasanın halkçı ruhunu takyit eden bazı kanunlardan değişiklik yapılması ve parti tüzüğünde de yine bu maksatların icap ettiği tadillerin hemen icrası" teklif edilmiştir. İstekleri özellikle üç nokta üzerinde toplanmaktadır. Kanunlardaki ve parti tüzüğündeki anti-demokratik hükümlerin tasfiyesi, meclisin hükümeti gerçekten denetlemesi, seçimlerin serbestçe yapılması istenmiştir.⁶

Dörtlü Takrir, CHP içinde huzursuzluğa ve tepkiye yol açmıştır. Bu endişe takririn görüşüldüğü 12 Haziran 1945'te Meclis Grup Toplantısı'nda da devam etmiştir. Dörtler şiddetli

---

¹ Cevat Akkerman, **Demokrasi ve Türkiye'de Siyasi Partiler Hakkında Kısa Notlar**, Ulus Basımevi, Ankara 1950, s.26.

² Bernard Lewis, **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, (Çev. M. Kıratlı), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2007, s.315.

³ **Vatan**, 17 Mayıs 1945.

⁴ Feroz Ahmad ve Bedia Turgay, **Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi (1945-1971)**, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1976, s.13.

⁵ Şevket Süreyya Aydemir, **Menderes'in Dramı**, 2. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul 1976, s.167.

⁶ Cem Eroğul, **Demokrat Parti, Tarihi ve İdeolojisi**, İmge Kitabevi, Ankara 1998, s.11.

eleştirilere maruz kalmışlar ve yapılan oylamada taktir reddedilmiştir. Gerekeç olarak da “Önergede istenilen tüzük değişikliği Kurultay’da, kanun değişikliği teklifi ise Meclis’e verilecek tekliflerle gerçekteştirilip grupta görüşülmesine gerek yoktur.” Denmektedir.⁷ CHP, Dörtlü Taktiri reddederek muhalif parti kurmaya zorlama stratejisi izlemiştir.⁸

Önergelerinin reddedilmesi üzerine Adnan Menderes ve Fuat Köprülü görüşlerini ve eleştirilerini Vatan gazetesinde yayınlamaya başlamışlardır. Bu yazılarda Dörtlü Taktir’de dile getirilen ana fikirler işlenmiştir. Bu yazılar karşısında CHP uzun müddet sessiz kalamamış ve Parti grubunda bu iki milletvekilinin partiden ihraç edilmeleri konuşulmaya başlanmıştır.⁹ 21 Eylül 1945’te Saraçoğlu başkanlığında toplanan CHP Yüksek Divanı, Adnan Menderes ve Fuat Köprülü’yü partiden ihraç kararı almıştır.¹⁰

Refik Koraltan, Vatan gazetesine verdiği bir demeçte bu kararların parti tüzüğüne aykırı olduğunu ileri sürüp eleştirmiş, O da 27 Kasım 1945’te CHP’den uzaklaştırılmıştır.¹¹

Celal Bayar ise Dörtlü Taktir’in reddedilmesinden sonra basın kanununun 17. ve 50. maddelerinde değişiklik yapılmasına dair Meclis’e bir teklif vermiş, ama bu teklif kabul edilmemiştir.¹² Bunun üzerine Bayar, partiden çıkarılan iki arkadaşıyla birlikte olduğunu söyleyerek 26 Eylül 1945’te milletvekilliğinden ayrılmış ve 3 Aralık 1945’te de CHP’den çekildiğini ilan etmiştir.¹³

Bayar’ın CHP’den ayrılması yeni parti konusundaki söylentileri hızlandırmıştır. Aralık ayı başından itibaren basında “*Celal Bayar’ın Kuracağı Yeni Parti*” başlıklı yazılar çıkmaya başlamıştır. Celal Bayar ise 1 Aralık’ta basına verdiği demeçte “*Siyasi partiyi kuracağız, bu muhakkaktır. Partinin kuruluşuna hükümetçe müsaade edilip edilmeyeceği, partinin ne isim alacağı hakkındaki suallerinize kısaca söyliyeyim ki, iş henüz bu raddeye gelmiş değildir. Bu suallerinize cevap verebilmekliğim için birkaç gün daha sabırlı olmanızı rica edeceğim*” diyerek yeni bir parti kuracaklarını belirtmiştir.

Bayar’ın bu beyanından üç gün sonra, İsmet İnönü, Celal Bayar’ı yemeğe davet etmiş ve bu konu hakkında görüşmüşlerdir. Cumhurbaşkanı’nın ve dolayısıyla iktidar partisinin de onayını alan kurucular nihayet 7 Ocak 1946’da resmen Demokrat Parti’yi kurmuşlardır.¹⁴ Celal

⁷ Faik Ahmet Barutçu, **Siyasî Anılar (1939-1954)**, Milliyet Yayınları, İstanbul 1977, ss.303-307.

⁸ Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları (1944-1973): Tek Partiden Çok Partiye (1944-1950)**, Bilgi Yayınevi, Ankara 1990, s.67.

⁹ **Vatan**, 22 Eylül 1945.

¹⁰ Asım Us, **Asım Us’un Hatıra Notları (1930-1950)**, Vakıf Matbaası, İstanbul 1966, s.14.

¹¹ Us, **a.g.e.**, ss.650-651; **Vatan**, 30 Eylül 1945.

¹² Kemal H. Karpat, **Türk Demokrasi Tarihi**, Timaş Yayınları, İstanbul 2010, s.131-132.

¹³ Filiz Çolak, Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş ve Demokrat Parti (1945-1950), (Ed. H.C. Güzel, K. Çiçek, S. Koca), **Türkler**, C. XVI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.776; **Vatan**, 28 Eylül 1945.

¹⁴ Çolak, a.g.m., s.776; Sina Akşin, **Türkiye Tarihi 4 - Çağdaş Türkiye (1908-1980)**, Cem Yayınevi, İstanbul 1997, s.141.

Bayar, Ankara’da Sümer Sokak’taki parti merkezinde düzenlediği basın toplantısı ile partinin kuruluşunu resmen ilan etmiştir.¹⁵ Partinin isim babası, o günlerde kurucularla çok sıkı ilişkilerde bulunan ve tek parti iktidarına karşı Türk basınında ilk mücadeleyi açmış olan ünlü gazeteci Ahmet Emin Yalman olmuştur.¹⁶

DP’nin kuruluşunun ilanı gerek yurt içinde gerekse de yurt dışında çok olumlu karşılanmıştır. Basın yeni partiyi adeta bağına basmıştır.¹⁷ İktidar partisi kendi karşısında yeni bir muhalefet partisi kurulmasını biraz sempati biraz da temkinle karşılamıştır. Daha önce de bir muhalefet partisi olarak Milli Kalkınma Partisi kurulmuştu ama bu parti geniş halk yığınlarını etkilemekten uzaktı. Bu nedenle Halk Partisi onu kendisine rakip olarak görmemiştir. Ancak DP için durum hiç de böyle olmamış, parti kısa bir zamanda büyük halk kitlelerini arkasında toplamayı başarmıştır.¹⁸ Kimi gazeteler, bilhassa Ahmet Emin Yalman’ın liberal (ve Amerika yönelimli) Vatan gazetesi ve Zekeriya ve Sabiha Sertel’in solcu Tan gazetesi “Dörtleri” desteklemeye başladı, düşüncelerini açıklamaları için onlara sütunlarında yer verdiler.¹⁹

Yurt içindeki bu havayı yurt dışından gelen haberler de tamamlıyordu. O günlerde İngiltere’de bulunan Vatan gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman DP’nin kuruluşunun Londra’da ilgi uyandırdığını, yeni parti kuruluşunun Türkiye’nin dâhil istikrarını kuvvetlendireceğini ve memleketin böylece Orta ve Yakın Doğu’da daha mühim bir istikrar unsuru ve daha iyi bir örnek olacağını umulduğunu bildiriyor ve bu konuda Times gazetesinde çıkan bir haberi gazetesine gönderiyordu: “*Eski Başvekil Celal Bayar, reisi bulunduğu DP’nin kuruluşunu gazetelerle bildirmiştir. Parti programı ana hatları ile Halk Partisine benziyor, yalnız sola doğru hafif bir meyil göze çarpıyor. Demokrat Parti’nin başlıca hedefi, Türk anayasasının derhal ve kayıtsız bir surette tatbiki ve halkın umumi işlerde daha fazla pay almasıdır. Altı ay içinde parti mensupları umumi bir kongreye çağrılarak programa son ve kati bir şekil verilecektir.*”²⁰

Celal Bayar’ın liderliğinde kurulan Demokrat Parti’nin tüzük ve programı 7 Ocak 1946’da Refik Koraltan tarafından hükümete sunulmuş ve aynı gün onaylanmıştır.²¹

---

¹⁵ Eroğul, a.g.e., s.29.

¹⁶ Ahmet Emin Yalman, **Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim**, C.IV, Yenilik Yayınevi, İstanbul 1970, s.4.

¹⁷ Çolak, a.g.m., s.777.

¹⁸ Dündar Seyhan, **Gölgedeki Adam**, Hür Dağıtım, İstanbul 1966, s.281.

¹⁹ Erik Jan Zürcher, **Modernleşen Türkiye’nin Tarihi**, (Çev. Yasemin Saner Gönen), İletişim Yayınları, İstanbul 1995, s.306.

²⁰ Çolak, a.g.m., s.777.

²¹ Tefik Çavdar, **Türkiye’nin Demokrasi Tarihi (1839-1950)**, İmge Kitabevi, Ankara 2000, s.410.

Programa göre CHP ile DP arasında temel farklar yoktur. DP de CHP gibi 6 ilkeyi benimsemektedir. Fakat ilkeleri programında sınırlandırmaya çalışmış ve beklendiği gibi CHP'ye kıyasla daha liberal bir niteliğe bürünmek istediğini göstermeye çalışmıştır.²² DP kuruluşu ve yapısı itibarıyla genellikle daha önceki muhalefet hareketlerine bağlanmaktadır. Bu muhalefet hareketlerinin sonuncusu olan Serbest Fırka'nın bir devamı gibi görülmüş ve bütün muhalefet yılları boyunca da Serbest Fırka gibi bir "muvazaa" partisi olup olmadığı tartışılmıştır.²³ Partinin basına ilk duyurulması 7 Ocak 1946 günü saat 16 da yapılan bir basın toplantısı aracılığıyla olmuştur. Celal Bayar, Fuat Köprülü, Refik Koraltan ve Adnan Menderes'in hep birlikte basının Demokrat Parti ile ilgili sorularını yanıtladıkları basın toplantısının ana konusu hazırlanan programın ana hatları ile ilgili olmuştur. Toplantının diğer konuları ise anayasanın tatbikindeki başarı, Serbest Cumhuriyet Fırkası denemesi ile benzerlik taşıyıp taşımadıkları, partinin sağ ya da sol hangi görüşe sahip olduğu, kadın hakları ile ilgili ne gibi çalışmalar yapılacağı olmuştur.²⁴

Ekim 1947'de yapılması gereken milletvekili seçimleri, iktidar partisinin Demokrat Parti'nin hızlı gelişmesinden endişelenmesi nedeniyle öne alınmak istenmiştir. Mayıs ayı bitmeden seçimlerin tek dereceli yapılacağı ve Meclisin vaktinden evvel dağılacağı haberleri dolaşmaya ve bunu haklı gösterecek nedenler aranıp etrafa yayılmaya başlamıştır.²⁵ CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, 10 Mayıs'ta partisini olağanüstü bir toplantıya çağırmıştır. Toplantıda üç nokta üzerinde karara varılmıştır: Tek dereceli seçime gidilecektir. Cemiyetler Kanunu'nda değişiklikler yapılarak sınıf ayrıcalığı üzerine parti kurulmasına imkân sağlanacak ve parti tüzüğündeki değişmez genel başkanlık sıfatı kaldırılacaktır.²⁶

Belediye seçimlerini takip eden günlerde Milli Şef İsmet İnönü beyaz treniyle bir yurt gezisine çıkmıştır. Halk bizzat kendisini görürse CHP'ye karşı tutumlarında bir değişiklik olacağını düşünmüştür. Fakat her gittiği yerde milletvekillerinin bezginliğini görmüş ve buna bir çare bulmak durumunda olduğunu anlamıştır. Belediye seçimlerine katılım oranı da çok düşük olmuştur. İşte bu gezinin dönüşünde Milli Şef İnönü, seçimlerin öne alınması kararını vermiştir.²⁷ Eğer seçimler 1947 yılında yapılırsa Demokrat Parti memleket içindeki teşkilatlanmasını tamamlayacak ve iktidar ellerinden kayıp gidecektir.

---

²² Çolak, a.g.m., s.777.

²³ Taner Timur, **Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş**, İletişim Yayınları, İstanbul 1991, s.9.

²⁴ **Akşam**, 10 Ocak 1946; **Tanin**, 8 Ocak 1946.

²⁵ Kenan Öner, **Siyasi Hatıralarım ve Bizde Demokrasi**, Osman Bey Matbaası, İstanbul 1948, s.37.

²⁶ Feroz Ahmad ve Bedia Turgay, **a.g.e.**, s.19.

²⁷ Orhan Cemal Fersoy, **Bir Devre Adımı Veren Başbakan Adnan Menderes**, Mayataş, İstanbul 1971, s.129.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü seçimlerin öne alınması ile ilgili olarak şunları söylemektedir:

“Seçimi tabii olarak 1947 yılı içinde düşünüyorduk. Dış ve iç politika gerekleri memleket idaresini bir an evvel kararlı kılmak mecburiyetini gösterdi. Çünkü dünyanın hali, geçen sene tahmin ettiğimizden çok daha bulanık ve karanlık olarak uzun bir sürünceme yolunu tutmuştur. Ne gibi ihtimaller karşısında kalacağımızı bilmiyoruz. Gelecek sene bu ihtimalleri, temsil müddeti bitmiş bir meclisle karşılamak istemiyoruz. Bir seneden beri memleket içinde de büyük meclisin otoritesi üzerinde saygılı olmayan tartışmalar olmuştur. İçeride ve dışarıda olan hiçbir politika, otoritesinden şüphe edilen bir meclisle yürütülemez...”²⁸

CHP, yeni Seçim Kanununu 31 Mayıs'ta Büyük Millet Meclisi'ne getirmiştir. Kanunun müzakeresi sırasında CHP milletvekilleri tam takım hazır bulunmak ve muhalefet sözcülerini konuşturmamak emrini almışlardır. Sert geçen tartışmalardan sonra 5 Haziran 1946'da seçim kanunu değiştirilmiş, tek dereceli seçime geçilmiştir.²⁹ 10 Haziran 1946'da da TBMM'de 385 kabul oyu ile seçimlerin öne alınması kabul edilmiş ve şu şekilde belirtilmiştir: *“Memleket idaresi ve politikasını içeride ve dışarıda kararlı bir hale getirmek için yeni seçimlerin 21 Temmuz 1946'da yapılmasına karar verdik.”³⁰* Karar, 3 Temmuz 1946'da ilan edilmiştir.

Seçimlerin öne alınmasından sonra iktidar liberalleşme yolunda bazı adımlar atmıştır. 12 Haziran'da üniversitelere idari ve ilmi özerklik veren kanun kabul edilmiştir. Üniversitelere özerklik verilmesi hususu Demokrat Parti'nin programında da mevcuttu. CHP üniversiteye özerklik vermekle, etkili bir silahı muhalefetin elinden almıştır. 13 Haziran günü basın kanununun, gazete kapatma yetkisini hükümete veren 50. maddesi kaldırılarak bu yetki mahkemelere bırakılmış ve basın suçları affedilmiştir.³¹

Meclis görüşmelerindeki bütün itirazlara rağmen seçimlerin öne alınması muhalefetteki DP'de büyük bir şaşkınlık ve endişe yaratmıştır. Seçimlerin öne alınması daha resmileşmeden önce Celal Bayar, İsmet İnönü'nün yukarıdaki konuşmasına parti lideri olarak şu yanıtı vermiştir:

“Ne memleketimizin iç durumunda ne de dünya siyasi vaziyetinde seçimleri öne almak için bir sebep mevcut değilken, belediye seçimlerinin öne alınması ve CHP Genel Başkanı'nın Akşehir'deki nutku ile milletvekili seçimlerinin de öne alınacağını ifadesi Demokrat Parti genel kurulunda derin teessürle karşılanmıştır. Umumi efkârın daha ilk günden sezmiş olduğu

---

²⁸ Öner, **a.g.e.**, s.38.

²⁹ Fersoy, **a.g.e.**, ss.141-143.

³⁰ Rıfıkı Salim Burçak, **Türkiye'de Demokrasiye Geçiş (1945-1950)**, Olgaç Matbaası, Ankara 1979, s.75.

³¹ Tekin Erer, **Türkiye'de Parti Kavgaları**, C.I, Ticaret Postası Matbaası, İstanbul 1963, s.271.

gibi artık anlaşılıyor ki, Halk Partisi, Demokrat Parti'nin inkişafını durdurmak ve muhalif partiler şeklen mevcut olsalar dahi, bir devir daha siyasi hayatta fiilen tek kalmak hedefini gütmektedir..."³²

DP idarecileri ilk günlerde seçimleri boykot edip etmemek konusunda bir tereddüt geçirmişlerdir. Nihayet örgüte danışmaya karar verilmiştir. Bütün DP İl İdare Kurulu başkanlarına acele çekilen telgraflarla 16 Haziran'da Ankara'da bulunmaları tebliğ edilmiştir.³³

İzmir, Aydın ve Manisa ili Demokrat Parti il başkanları (Ekrem Hayri Üstündağ, Ethem Menderes, Hüsnü Yaman ve Refik Şevket İnce) Ankara'ya gitmeden önce aralarında bir toplantı yaparak milletvekili seçimine iştirak meselesini görüşmüşlerdir. Sonuçta üç il başkanı Ankara toplantısında Demokrat Parti'nin seçimlere iştirak etmesi tezini savunma kararını almışlardır.³⁴ 16 Haziran'da Ankara'da toplanan DP il başkanları gizli oyla yapılan anket sonucunda oybirliğiyle seçime girme kararını almışlardır.³⁵

Kıyasıyla bir seçim mücadelesinden sonra 21 Temmuz 1946 günü yapılan seçimler Türk Demokrasi Tarihi'nde "*Hileli Seçimler*" olarak yerini almıştır. "*Açık Oy, Gizli Tasnif*" esasına göre gerçekleştirilen bu seçimlerde DP yurt çapında teşkilatlanması tamamlayamadığı için 450 sandalyeli Meclise sadece 273 aday gönderebilmiştir.³⁶ Buna rağmen CHP'nin parti müfettişlerinin Demokratlara karşı sert bir uygulama göstermeleri ve oyların tasnifine fesat karıştırdıkları seçim sonuçlarının resmen ilanından sonra sıklıkla gündeme getirilmiştir. Resmi seçim sonuçlarına göre DP 62 milletvekilini kazanmıştır. Oysa seçimlerde görev yapan Parti temsilcilerine göre DP'nin milletvekili sayısı bu rakamın iki katı olması gerektiği yönünde olmuştur. Dolayısıyla 1946 seçimleri bundan sonraki günlerde iktidar ile muhalefet arasındaki ilişkinin belirlenmesinde birinci derece rol oynayan bir etken olmuştur. Demokratların Yüksek Seçim Kurulu'na ve Cumhurbaşkanlığı'na yaptığı itirazlar bir sonuç vermeyince iktidarı halka şikâyet etmek için yurdun her tarafında mitingler düzenlenmiş ve buralarda Halk Partililerin oy hırsızlığı yaptığı iddia edilmiştir.³⁷ CHP ile DP arasında seçimlerle başlayan bu gerginlik, Recep Peker'in başbakanlığında daha da artmış ve 12 Temmuz Beyannamesi ile aşılmıştır.

1946 seçimlerinden sonra iktidar ile muhalefet arasında başlayan gerginlik 1947'de hat safhaya tırmanmıştır. 1947'nin Temmuz ayındaki Meclis toplantılarında taraflar birbirlerine ağır ithamlarda bulunmaya başlayınca siyaset arenası alabildiğince gerginleşmiş ve Başbakan

---

³² Fersoy, **a.g.e.**, ss.129-130.

³³ Eroğul, **a.g.e.**, s.15.

³⁴ Çolak, a.g.m., s.778.

³⁵ Feroz Ahmad ve Bedia Turgay, **a.g.e.**, s.22.

³⁶ Emre Kongar, **21. Yüzyılda Türkiye**, Remzi Kitabevi, İstanbul 2000, s.147.

³⁷ Çolak, a.g.m., s.778.

Recep Peker'in Meclis kürsüsünden Menderese "*Psikopat*" diye bağırması bardağı taşıran son damla olmuştur. Bu hakaret karşısında muhalefet milletvekilleri toplu halde Meclisi terk ederek sine-i millete dönme kararı almışlardır.

Cumhurbaşkanı İnönü bu durumda araya girerek bir bildiri yayınlamış ve iki parti arasındaki gergin havayı yumuşatarak olaylara yeni bir yön vermiştir. İnönü, 12 Temmuz Beyannamesi olarak bilinen bildirisinde, son günlerde hükümet ile muhalefet başkanları ile diyalog kurulması için harcadığı çabaları sıralamakta, kanaat ve görüşlerini açıklamaktadır.

DP beyannamesi oldukça iyi karşılamıştır. Çünkü nihayet mücadelelerinde haklı olduklarını kabul ettirmiş, Hükümetin baskılarına karşı tesirli bir teminat elde etmiş, teşkilatın morali yükseltilmiş ve demokratik rejimin kuruluşu sırasında karşılaştığı büyük bir sorunu selamete geçmeye muvaffak olmuştur. Ancak DP içinde beyanname konusunda ayrılıklar olmuş, İnönü'nün devlet ve parti başkanlığını bırakmadan demokrasi oynadığını düşünenler beyannamesi kabul etmemiştir.³⁸ Bunlardan en aşırı olanı Yusuf Kemal Tengirşenk beyannamesi kabul etmeyerek karşısında yer almıştır.³⁹

DP liderleri beyannameden duydukları memnuniyeti saklamamışlardır. Fuat Köprülü yazdığı yazılarda İnönü'ye övgüler yağdırmış, Bayar; "Bildirinin partisinin manevi şahsiyetine mal edildiğini" söylemiştir.⁴⁰ Adnan Menderes ise "*Türk milleti iktidara kaşları çattı, ben seni beğenmiyorum dedi ve iktidarın iradesini eritti. 12 Temmuz Bildirisi işte bu vesikadır.*" diyerek bildiriye böyle bir yorum getirmiştir.⁴¹

14 Mayıs 1950'de yapılan milletvekili seçiminin iki önemli özelliği vardır: Güvenilir bir Seçim Kanunu kabul edilerek yapılan ilk tek dereceli seçim olması ve politikacıların kapalı salon toplantılarının yanı sıra köylere giderek buralarda halkla yakın temaslarda bulunmalarındır.

Demokrat Parti ile iktidar partisi arasında en esaslı mücadele Seçim Kanunu'nun düzenlenmesi konusunda olmuştur.

7 Şubat 1950'de yeni Seçim Kanunu Tasarısı Meclis'te görüşülmeye başlanmıştır. Tasarı temel ilkeler bakımından demokratiktir. Gizli oy, açık tasnif ve yargı denetimi ilkelerini kabul etmiştir. Seçim Kurulu Başkanlığı'na yargıçlar getirilmiş ve ayrıca Yargıtay ve Danıştay üyelerinden kurulu bir Yüksek Seçim Kurulu öngörülmüştür. Böylece Demokratların yıllardır istedikleri esas güvence sağlanmıştır. Bu bakımdan ana muhalefet partisi DP, tasarımı ilke

---

³⁸ Mahmut Goloğlu, **Demokrasiye Geçiş (1946-1950)**, Kaynak Yayınları, İstanbul 1982, s.169; Hilmi Uran, **Hatıralarım**, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1959, s.475.

³⁹ Samet Ağaoğlu, **Siyasi Günlük Demokrat Partinin Kuruluşu**, (Yay. Haz. Cemil Koçak), İletişim Yayınları, İstanbul 1993, s.430.

⁴⁰ Burçak, **a.g.e.**, s.132.

⁴¹ Şükrü Esirci, **Menderes Diyor ki (1946-1950)**, C.I, Demokrasi Yayınları, İstanbul 1967, s.126.

olarak desteklemiştir. Ancak ayrıntılar üzerinde zorlu tartışmalar yapılmıştır. Demokratların bazı teklifleri kabul edilirken bazıları reddedilmiştir. Örneğin 36. maddenin tek yerden adaylık kaldırılıp, muhalefetin isteğine uygun olarak çift yerden adaylık imkânı tanınmıştır. Buna karşılık, bütün itirazlara rağmen 43. madde hükümetin isteğine göre değişmiştir. Bu madde, kapalı salon toplantılarına yalnız o seçim çevresi seçmenlerinin katılabileceğini öngörmüştür. Muhalefet bunu toplantı hürriyetine aşırı bir kayıt olarak görmüştür. Ancak muhalefet sözünü dinletememiş uzun tartışmalardan sonra madde aynen kabul edilmiştir. Bu gibi meseleler yüzünden görüşmeler bazen gergin bir hava içinde geçmiştir. Fakat neticede, esas itibariyle demokratik bir kanun kabul edilmiştir.⁴²

Kanun 16 Şubat 1950'de TBMM'de kabul edilmiştir. 351 kişiden 341'i beyaz oy, 10 kişisi de kırmızı oy vermiştir. Kanununa muhalif olanlar Millet Partisi milletvekilleri olmuştur. DP'den ayrılanlar MP'yi kurmuştur. Bunun sebebi yönetimde söz sahibi olmak istemeleri ve kişisel çıkarları nedeniyle Genel İdare Kurulu'nun egemenliğini kabul etmemelerinden kaynaklanmaktadır.⁴³

Seçim Kanunu teklifinin iki büyük partinin ortak oyları ile kabul edilmesi yurttaki büyük bir ferahlık yaratmış ve Türkiye'yi 1950 seçimlerine götüren yolun üzerindeki engelleri ortadan kaldırmıştır. Memleket yeni seçimlere şimdi huzur içinde gidebilecektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, seçimlerin yenilenmesine 24 Mart 1950 günü karar vermiş ve seçim gününü 14 Mayıs 1950 olarak tespit etmiştir. Demokrat Parti bu tarihi, Doğu Anadolu için mevsim dolayısıyla erken bulduğunu belirterek, seçim gününün hiç olmazsa 20 gün kadar bir süre geriye atılmasını istemiş ise de bu isteğini iktidara bir türlü kabul ettirememiştir.

Seçimlerin emniyet şartları içerisinde yapılmasını sağlamak düşüncesiyle Demokrat Parti'nin, seçim dönemine sınırlı olmak üzere, bir koalisyon kabinesi kurulması yolundaki teklifine de CHP itibar etmemiştir.

1950 seçim kampanyası çok hareketli geçmiştir. Siyasi partiler kapalı salon toplantıları ve açık hava mitingleri ile memleketi karış karış dolaşmışlardır. Hükümet 1946 seçimlerinde muhalefeti radyonun yanına yaklaştırmadığı halde bu sefer bütün siyasi partilere radyodan eşit bir surette yararlanma hakkını tanımıştır.

CHP 14 Mayıs seçimlerinde kampanyayı İsmet İnönü'nün etrafında döndürmüştür. Partinin büyük kozu, lideri olmuştur. Parti teşkilatı, kampanyayı liderin etrafında çevirdiği gibi, bizzat kendisi de halkı tesir altında tutmak için, sık sık kendisinden bahsetmiştir.

---

⁴² Eroğul, a.g.e., s.43.

⁴³ İsmet Bozdağ, **Demokrat Parti ve Ötekiler**, Kervan Yayınları, İstanbul 1975, s.31.

İnönü, oy toplama bakımından kendisinin büyük bir güce ve tesire sahip bulunduğu umudunu muhafaza etmiş ve 1946 seçimlerinde olduğu gibi, şimdi büyük koz olarak yine kendisini görmüştür. O, kampanyada sık sık Anayasa değişikliğinden de bahsetmekle birlikte üç konuya da özel bir önem vermiştir: Demokrasinin Türkiye’ye getirilmesi ve geliştirilmesi, dış politika, muhalefeti şiddet politikası gütmekle itham etmiştir.⁴⁴

Seçimlerden önce çok ilginç propaganda yöntemleri olmuştur. İsmet İnönü’nün annesinin Kâbe örtüsü getirttiğine dair Hürriyet Gazetesinde çıkan bir haber CHP’liler tarafından yalanlanmıştır. 16 Ocak 1950 tarihli Meclis oturumunda Devlet Bakanı Cemil Sait Barlas bu meseleyi şöyle açıklamıştır: “Cumhurbaşkanımızın kendisi ve ailesi efradı hakkında türlü şekillerde yapılan bu uydurma havadisler yayarak muayyen bir maksat, muayyen bir propaganda için çalışmalar bulunduğu anlaşılmaktadır. Cumhurbaşkanının kendisi ile uğraşmak yetmiyormuş gibi, muhterem validelerinin, memlekete İnönü gibi muhterem bir evlat yetiştirmiş 85 yaşındaki bir muhterem hanımefendinin, dini hissiyatı da günlük ticarete mevzu yapılmaktadır.”⁴⁵

DP 1950 seçimlerinde memleketi karış karış dolaşarak umutlu ve heyecanlı bir kampanya yürütmüştür. DP 1946’dan beri Türkiye’de milli iradenin bayraktarlığını yapmış ve Türk vatandaşına bu memleketin gerçek sahibinin kendisi olduğunu anlatmaya çalışmıştır.

Türk vatandaşı, yurdun gerçek sahibinin kendisi olup olmadığını şimdi denemek istemekte, kendisine yıllardan beri telkin edilenin doğru olup olmadığını, bir küçük oy pusulası ile koskoca İnönü iktidarının nasıl olup da devrilebileceğini merak etmekteydi. DP’nin esas gücü de işte buradan gelmekteydi.⁴⁶

14 Mayıs 1950 Pazar günü tüm yurttaki yapılan genel seçimin resmi sonuçları şöyledir:⁴⁷

Toplam Seçmen Sayısı: 3.070.242

Oyunu Kullanan Seçmenlerin Toplamı: 2.717.822

Katılım Oranı: %88.52

DP’nin oyu: 1.450.306-%53.39-408 milletvekili

CHP’nin oyu: 1.043.119-%33.38-69 milletvekili

MP’nin oyu: 152.869-%5.24-1 milletvekili

Bağımsız: 22.183-%0.81

⁴⁴ Rıfık Salim Burçak, **On Yıllık Anıları (1950-1960)**, Kişisel Yayınlar, İstanbul 1998, ss.40-44.

⁴⁵ **Ayın Tarihi**, 1-31 Ocak 1950, S.194, s.28; **Hürriyet**, 17 Ocak 1950.

⁴⁶ Burçak, **a.g.e.**, 1998, s.44.

⁴⁷ Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye’de Siyasi Partiler (1859-1952)**, İletişim Yayınları, İstanbul 1995, ss.690-691.

Beyaz İhtilal olarak da adlandırılan 14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP ezici bir üstünlükle CHP'nin 27 yıllık iktidarına son vermiş ve 21 Temmuz yenilgisinin rövanşını demokratik bir ortamda kazanmıştır.⁴⁸ DP'nin ezici bir üstünlükle kazanmasının sebeplerine baktığımızda, CHP'nin baskıcı politikaları, önceki seçimlerde DP'nin hakkının yenmesi gibi durumlar etkili olmuştur. Halk ezilen, hakkı yenen partinin tarafında olmuştur. Özellikle toprakla uğraşan kişilerden destek sağlanmıştır. DP dönemi, zengin toprak ağalarının kazanmasına hitap eden bir dönem olmuştur. Toprak sahiplerinin emrinde çalışan köylü de işinden olmamak için DP'ye oy vermiştir. Gerçi halk başlarda DP'yi kurtarıcı olarak görmüş ve ilgi göstermiştir. Daha sonra CHP'nin yönetimine benzeyen tavırları yüzünden, halk CHP'yi bıraktığı gibi DP'yi de bırakacaktır. Halk her zaman ekonomi odaklı düşünmüştür. Vergi konusu en önemli konulardan biri olmuştur. DP, halka hitap eden halkın sorunlarını dinleyen ve çözmeye çalışan bir parti olabilmiştir.

---

⁴⁸ Ali Fuat Başgil, **27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri**, Yağmur Yayınları, İstanbul 1966, s.74; Akşin, **a.g.e.**, ss.153-154.

BİRİNCİ BÖLÜM

DOKUZUNCU DÖNEM DP MANİSA MİLLETVEKİLLERİ ve MECLİS FAALİYETLERİ (1950-1954)

1.1 REFİK ŞEVKET İNCE

1.1.1 Özgeçmişi

1885'te Midilli Adası'nın Polihinit Kentinde doğdu. Harputlu İncezade Hafız Mustafa Şevket Efendinin oğludur. İlk ve orta öğrenimini Eşme İbtidai Mektebi ve İzmir İdadisinde tamamladıktan sonra Selanik Hukuk Mektebine girdi ve 1911'de mezun oldu. Askere alınarak İstanbul-Beylerbeyi Yedeksubay Okulunda eğitim gördü. Yedek Teğmen olarak Balkan Savaşına katıldı. Ancak İzmir-Selçuk İstasyonunda bir tren kazasında sol kolundan yaralanarak sakat kalmasıyla terhis edildi. I. Dünya Savaşında 135. Alay İaşe Subayı ve 21. Kolordu Adli Müşaviri olarak vatan hizmetini yerine getirdi.

I. Dünya Savaşı Mütarekesinden (30 Ekim 1918) sonra avukatlık yapmaya başladı. Yunanlıların 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal etmesi üzerine önce Ege Bölgesinde oluşan direniş hareketleriyle millî mücadeleye katıldı. TBMM'nin I. Dönemi için yapılan seçimlerde Saruhan Milletvekili olarak 23 Nisan 1920'de Meclisin açılışında hazır bulundu. Mecliste Anayasa, Adalet, Millî Eğitim, Sağlık-Sosyal Yardım ve Orman-Madenler Komisyonlarında çalıştı. I. Toplantı yılında 5. Şubenin ve Anayasa Komisyonunun Başkanlığını, I. ve II. Toplantı yıllarında Adalet Komisyonunun Sözcülüğünü yaptı. 21 Eylül 1920'de Kastamonu İstiklâl Mahkemesi Başkanlığına seçildi. Mahkemenin faaliyeti 2 Mart 1921'de son bulmakla Meclisteki görevine döndü. 19 Mayıs 1921'de Fevzi Paşa'nın Başkanlığında kurulan İcra Vekilleri Heyetinde Adliye Vekili oldu. 8 Temmuz 1922'de kabul edilen 244 sayılı Kanun, İcra Vekillerinin aday gösterilmek suretiyle değil, Genel Kurulun gizli oyu ile seçilmesini öngörmekle diğer vekillerle birlikte görevden çekildi. Bu arada TBMM'nin açıldığı 23 Nisan gününün Ulusal Bayram sayılmasına dair, arkadaşlarıyla birlikte verdiği önerge, 23 Nisan 1921'de 112 sayılı Kanunlaştı. Atâ Bey'in hastalığında 26 Haziran 1921'den itibaren bir süre Dahiliye Vekilliğine Vekâlet etti. Anayasa ve Adalet Komisyonlarının Sözcüsü olarak öneri ve tasarılarının düzenlenmesi ve Genel Kurulda açıklayıcı konuşmalarıyla dikkati çekti ve her zaman hukukun üstünlüğünün savunucusu oldu. Dönem içinde kürsüde konuşma sayısı 23, gizli oturumlarda olmak üzere 285'tir. Ayrıca 2 soru önergesi verdi.

II. Dönem seçimlerinde 6 Haziran 1923'te Mustafa Kemal Paşa'ya bir mektup yazarak aday gösterilmemesini rica etti. İzmir'de avukatlık yapmaya başladı. İl Genel Meclisinde Ödemiş Üyeliği yaptı. IV., V. ve VI. Dönemlerde Manisa'dan tekrar Milletvekili oldu. 1943

seçimlerine katılmayarak İzmir'de avukat olarak çalışmasını sürdürdü. Demokrat Partinin kuruluşunda 15 Ocak 1945'te bu Partiye dahil oldu. IX. Dönemde Parti adayı olarak yeniden Manisa Milletvekili seçildi. Adnan Menderes (Aydın) Başkanlığındaki ilk DP Kabinesinde Millî Savunma Bakanlığına getirildi. 9 Mart 1951'deki II. Menderes Hükümetinde Devlet Bakanı oldu. Parti Yöneticileri ile ihtilâfa düşerek 2 Mart 1951'de Bakanlıktan çekildi. 2 Kasım 1951'de DP Meclis Grup Başkanlığına seçilerek 17 Haziran 1952'ye kadar bu görevi yürüttü. Dönem sonunda İzmir'e döndü. 24 Nisan 1955'te öldü. Karşıyaka Soğukkuyu Mezarlığında toprağa verildi. Evli olup üç çocuk babası idi.⁴⁹

Eski milletvekili ve avukat olarak IX. Dönem seçimlerine katılıp Manisa ve İzmir'den aday oldu. Yapılan seçimde Manisa'dan 128.245, İzmir'den 150.000 oy alarak her iki seçim çevresinden milletvekili seçildi. Seçim tutanağını İzmir'den 17 Mayıs 1950'de, Manisa'dan 16 Mayıs 1950'de aldı. 22 Mayıs 1950'de Meclise geldi. Seçim tutanağı 5 Haziran 1950'de onaylandı. Manisa Milletvekilliğini tercih ettiğine dair önergesi Genel Kurulun 26 Mayıs 1950 tarihli 2. Birleşiminde bilgiye sunuldu. 22 Mayıs 1950-8 Mart 1951 tarihleri arasında görev yapan I. Menderes Kabinesinde Millî Savunma Bakanı olarak yer aldı. 9 Mart 1951-14 Mayıs 1954 tarihleri arasında görev yapan II. Menderes Kabinesinde Devlet Bakanı oldu ve Bakanlık görevini 18 Haziran 1951'de Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu'na bıraktı. Anayasa Komisyonunda çalıştı. Bu komisyonun başkanlığında bulundu. Garbi Trakya'dan memleketimize iltica eden aileler, dilencilerin rahatsızlık veren hallerinin önüne geçilmesi konularında sözlü sorusu; üzüm üreticisinin durumunun düzeltilmesi konusunda yazılı sorusu; Dilekçe Komisyonunun 5398, 7582, 5984 ve 5751 numaralı kararları ile II Numaralı Geçici Dilekçe Komisyonunun 848 numaralı kararının Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi; İçtüzüğün 78 inci maddesinin değiştirilmesine dair tüzük teklifi, resmî dairelerin siyasî partilere bedelsiz mal devredemeyeceğine dair Kanun teklifi; Genel Kurulda milletvekili olarak 37 konuda 60 konuşması, Millî Savunma Bakanı sıfatıyla 14 konuda 34 konuşması, toplam 51 değişik konuda 94 konuşması vardır. Yasama etkinliği IX. Dönemle sona eren Refik Şevket İnce, 24 Nisan 1955'te İstanbul'da öldü.⁵⁰

---

⁴⁹ Fahri Çoker, **Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem (1919-1923)**, C.III., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1995, ss.837-838.

⁵⁰ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VII., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss.810-811.

1.1.2 Meclis Faaliyetleri

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönemi Birinci Menderes Hükümetinde 22 Mayıs 1950 ile 8 Mart 1951 tarihleri arasında Demokrat Parti Manisa milletvekili olarak Milli Savunma Bakanlığı görevinde bulundu.⁵¹

9 Mart 1951 ile 14 Mayıs 1954 tarihleri arasında Devlet Bakanı olarak görevine devam etmiştir. Kardeşi Hamit Şevket İnce DP Ankara Milletvekili olarak görev yapmaktadır.

Demokrat Parti 3. Kongresinde yapılan toplantı içinde Parti Grubu İdare Heyeti Grup Başkanlığından istifa etmiş ve yerine seçim yapılmamıştır.⁵²

1 ay izin almış olan Milli Savunma Bakanı Refik Şevket İnce'nin dönüşüne kadar kendisine Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu vekillik etmiştir.⁵³

Meclis tahkikatının açılmasının aleyhinde bulundu ve bunun adli merciler tarafından yapılması lüzumunu ileri sürdü. Diğer milletvekilleri ise Meclis tahkikatı üzerinde ısrar ettiler. Neticede Refik Şevket İnce'nin tahkik işinin adli makamlara verilmesini isteyen tavrı reddedildi.⁵⁴

Adnan Menderes hükümetine verilen güvenoyuna katılmamıştır.⁵⁵ 289 oy alarak Anayasa Komisyonu üyeliğine seçilmiştir.⁵⁶ 1948-1951 yılları arasında aylık maaş tutarı 350 lira olmuştur.⁵⁷ 320 oy ile tekrar Anayasa Komisyonu üyeliğine seçilmiştir.⁵⁸ Hasta olduğu için 22.06.1953 tarihinden itibaren 1 ay izin almıştır.⁵⁹

248 oy ile tekrar Anayasa Komisyonu üyeliğine seçilmiştir. Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu için tasnif heyetinde yer almıştır.⁶⁰

15 gün mazeretine binaen 13.12.1953 tarihinden itibaren izin almıştır.⁶¹ Tekrar 15 gün mazeretine binaen 10.02.1954 tarihinden itibaren izin almıştır.⁶²

⁵¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 1. Birleşim, 22.05.1950, s.9.

⁵² Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VI., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2001, s.7078.

⁵³ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VI., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2001, s.7196.

⁵⁴ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.V., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2001, s.5919.

⁵⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 5. Birleşim, 02.06.1950, s.147.

⁵⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 2. Birleşim, 09.11.1951, s.29.

⁵⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 42. Birleşim, 20.02.1952, s.508.

⁵⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 2. Birleşim, 10.11.1952, s.36.

⁵⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.24. 106. Birleşim, 10.07.1953, s.481.

⁶⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.25. 02. Birleşim, 09.11.1953, ss.32-34.

⁶¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.26. 23. Birleşim, 28.12.1953, s.476.

⁶² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.28. 40. Birleşim, 10.02.1954, s.142.

Necip Fazıl Kısakürek yayın yoluyla Refik Şevket İnce'ye hakaret ettiği için 21 Şubat 1956 tarihinde mahkum edildi.⁶³

Kız kardeşi Firdevs Mükafat, DP İzmir Milletvekili İlhan Sipahioğlu'nun annesidir.⁶⁴

İzmir ve Manisa milletvekilliklerine seçilen Refik Şevket İnce, Manisa milletvekilliğini tercih eylediğine dair meclise önerge sunmuştur.⁶⁵

2 Numaralı Geçici Dilekçe Komisyonununun 13.08.1951 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 848 sayılı kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair önerge sunmuştur.⁶⁶ Dilekçe Komisyonununun 27.02.1953 tarihli haftalık karar cetvelindeki 5398 sayılı kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair önerge sunmuştur.⁶⁷ Dilekçe Komisyonununun 20.04.1953 tarihli haftalık karar cetvelindeki 5751 sayılı kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair önerge sunmuştur.⁶⁸ Dilekçe Komisyonununun 11.05.1953 tarihli haftalık karar cetvelindeki 5984 sayılı kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair önerge sunmuştur.⁶⁹

Üzüm müstahsıllarının durumunu düzeltmek için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne ve üzüm istihsalinde maliyete müessir maddelerin satışında indirmeler yapıp yapılmadığına dair yazılı soru önergesi, Ekonomi ve Ticaret ve Maliye Vekaletlerine gönderilmiştir.⁷⁰ Üzüm üreticilerinin durumunun düzeltilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Batı Trakya'dan memleketimize iltica eden bazı Türk ailelerinin geriye gönderildiğine ve Yunan Dışişleri Vekilinin Kıbrıs hakkında Birleşmiş Milletler Heyetine müracaat edeceğine dair gazetelerde intişar eden haberlerin doğru olup olmadığı hakkında sözlü soru önergesi Dışişleri Bakanlığına gönderilmiştir. Dilekçe Komisyonununun 13.11.1953 tarihli haftalık karar cetvelindeki 7582 sayılı kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair önergeyi sunmuştur.⁷¹

Niyazi Koral'a ait dilekçe komisyonu kararı münasebetiyle söz almıştır. Yedek subaylığını yaparken vazife başında beyin kanamasından hastalanan Niyazi Koral'ın tedavisi hakkında konuşulmuş, tedavi için Amerika'ya gönderilmesi tartışılmıştır. Refik Şevket İnce, tedavi için Amerika'ya gönderilme masrafının 80 bin lira olduğunu söylemiş, bu para ödense

⁶³ İsmet Binark, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.I., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2010, s.30.

⁶⁴ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s.481.

⁶⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 2. Birleşim, 26.05.1950, s.16.

⁶⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 108. Birleşim, 03.08.1951, s.517.

⁶⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 56. Birleşim, 28.02.1953, s.1365.

⁶⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.22. 81. Birleşim, 13.05.1953, s.204.

⁶⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.23. 94. Birleşim, 10.06.1953, s.134.

⁷⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.23. 95. Birleşim, 22.06.1953, s.166.

⁷¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.26. 14. Birleşim, 07.12.1953, ss.48-49.

bile tedavisinin mümkün olmayacağını belirtmiştir. Dilekçe Komisyonu raporuna göre tedavisi imkansız olduğu için bir işlem yapılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.⁷²

Korgeneral Zekai Okan'a ait dilekçe komisyonu kararı münasebetiyle söz aldı. İstiklal savaşında aldığı iki harp takdirnamesinden dolayı yapılan yükselmesinin 31.08.1922 tarihinden itibar edilerek buna göre diğer rütbe adlarının düzeltilmesini isteyen korgenerale ait dilekçe incelenmiş ve bir işlem yapılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.⁷³

Afyon Karahisar Milletvekili Ali İhsan Sabis'in Bingöl'de bulunan askeri birlikler hakkındaki sorusuna cevap vermiştir. Ali İhsan Sabis, harap ve bakımsız köyden farklı olmayan Bingöl gibi bir yerde büyük bir askeri birliğin yerleştirilmesinin sebebini sormuş, Milli Savunma Bakanı İnce, Bingöl'ün doğudaki konumunun önemini vurgulayarak askeri birliğin gerekliliğini izah ederek bu soruyu şöyle cevaplamıştır:⁷⁴ *“Bingöl daha doğuda muhtelif istikametlerden Murat vadisine gelen yolları kapatan mevzilerin gerisinde ve demiryolunun son istasyonu yanındadır. Bu sevkülceyi önemine binaen orada bazı birliklerimiz bulundurulmaktadır.”*

Askerlik kanununun beşinci maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesi hakkındaki kanun sebebiyle söz almıştır. Bu kanuna göre muvazaflık döneminde deniz sınıfı üç yıl, jandarma ve gümrük koruma sınıfı iki buçuk yıl, bunların dışında kalan diğer sınıflar iki yıl görev yapacaktır.⁷⁵

Binbaşı Lütfi Can hakkındaki dilekçe komisyonu kararı sebebiyle söz almıştır. Meclisin bir mahkeme gibi çalışamayacağını vurgulamış, dava olaylarına mahkemelerin bakması gerektiğini belirtmiştir. Bir ordu komutanının sicili hakkında karar vermenin yanlış olduğunu açıklamıştır.⁷⁶

Suç ve cezaların affı hakkındaki kanun sebebiyle söz almıştır. Hükümet, 22 Mart 1950 tarihinde sınırlı bir af yasası çıkararak, 29 Ekim 1948'den önce işlenmiş suçları kapsamına alan bu yasayla oy sağlamayı amaçladı. Nazım Hikmet Ran'ın, “Af Yasası dışında bırakılmasına” yaptığı itiraz ise, yanıtız bırakıldı. Bunun üzerine yazar hapisanede açlık grevine başladı.⁷⁷ Türkiye ve İtalya arasındaki dostluk anlaşmasının onanması hakkındaki kanun, Türkiye

⁷² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 9. Birleşim, 16.06.1950, ss.192-194.

⁷³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 10. Birleşim, 19.06.1950, ss.206-207.

⁷⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 13. Birleşim, 26.06.1950, ss.267-268.

⁷⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 20. Birleşim, 11.07.1950, ss.525-526.

⁷⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 21. Birleşim, 12.07.1950, s.552.

⁷⁷ **Vatan**, 8 Nisan 1950; **Zafer**, 9 Nisan 1950.

Cumhuriyeti Hükümeti ile Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası arasında akdedilen kredi anlaşmaları hakkındaki kanun oylamasını kabul etmiştir.⁷⁸

Afyon Karahisar Milletvekili Gazi Yiğitbaşı'nın emir erleri hakkındaki sorusunu cevapladı. Subayların ve ordunun özel hizmetlerinde erlerin çalıştırılmaması gerektiğini düşünerek soruyu sormuş, Bakan İnce, öyle bir şeyin olmadığını, talimatnamede böyle çalışmaların yasak olduğunu belirtmiştir.⁷⁹

Türkiye ile Norveç arasındaki ödeme anlaşmasına ek olarak imzalanan protokolün onanması hakkındaki kanuna verilen oylamaya, Türkiye ile Belçika-Lüksemburg Ekonomik Birliği arasındaki Ticaret ve Ödeme Anlaşmalarında değişiklik yapılması hakkında imzalanan ek protokolün onanması hakkındaki kanuna verilen oylamaya katılmamıştır.⁸⁰

Birleşmiş Milletler emrine verilmek üzere askeri birlikler halinde yabancı ülkelere gönderilecek ordu mensuplarının aylık ve ücretleri ile çeşitli istihkakları ve birliğin sair masrafları hakkındaki kanun münasebetiyle mecliste konuşmuştur. Kore'ye gönderilecek askerlerin masrafları Birleşmiş Milletlere ait olacaktır. Masraflar Amerika tarafından karşılanmaktadır.⁸¹

Karayolları Genel Müdürlüğü 1950 yılı Bütçe Kanununa bağlı A ve R işaretli cetvellerde değişiklik yapılması hakkındaki kanunu, Milletlerarası Telekomünikasyon Sözleşmesiyle buna bağlı protokollerin onanması hakkındaki 5450 sayılı Kanuna ek kanunu kabul etmiştir. Benzinden alınan yol vergisinde indirim yapılmıştır.⁸²

Çanakkale Milletvekili Süreyya Endik'in, gedikli erbaşların terfiyelerini temin için yeni bir kanun tasarısının meclise getirilip getirilmeyeceğine dair olan sorusunu cevapladı. Gedikli askerlere subay olma hakkı verileceğini söyledi. Çanakkale Milletvekili Süreyya Endik'in, subay ve askeri memurların mecburi hizmetlerine dair olan sorusunu da cevap vermiş, bu konunun üzerinde çalışıldığını belirtmiştir.⁸³

Afyon Karahisar Milletvekili Ali İhsan Sabis'in, Kore'ye gönderilen savaş birliğinden boşalan yeri doldurmak üzere tam teşekküllü bir tümen vücuda getirilmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair olan sorusunu cevapladı. *“Arkadaşlar, Kore'ye 241.Piyade Alayı ile bir topçu taburu ve bir de bölük kuvvetinde olmak üzere istihkam, muhabere, nakliye birlikleri*

⁷⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 23. Birleşim, 14.07.1950, s.717.

⁷⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.2. 6. Birleşim, 15.11.1950, s.115.

⁸⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.2. 7. Birleşim, 17.11.1950, ss.158-162.

⁸¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 15. Birleşim, 06.12.1950, s.77.

⁸² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 16. Birleşim, 08.12.1950, ss.122-126.

⁸³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 22. Birleşim, 22.12.1950, ss.286-288.

*gönderilmiştir. Bunlardan açılan 241. Alay yerine derhal 61. Piyade Alayı ve topçu taburu da yeniden teşkil edilmiş ve diğer birlikler de akabinde kurulmuşlardır. Şu takdirde görüliyor ki, bir tugay kazanmış bulunuyoruz. Ali İhsan Sabis bu birliğin tümen haline getirilmesini temenni ediyor. Bu temenniye tamamen iştirak eder ve imkan husulünde yapılacağından emin olmalarını kendilerinden rica ederim.”*⁸⁴ 18 Temmuz 1950’de Cumhurbaşkanı Celal Bayar başkanlığında, Başbakan Adnan Menderes, Milli Savunma Bakanı, Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanlarının katılımıyla Yalova’da bir toplantı yapıldı. Toplantının sonunda “orduda kuvvetlerimizin takviyesi ve geliştirilmesi için alınması gerekli tedbirleri müzakere edilmiştir” denildi. 18 Temmuz 1950’de Yalova’da yapılan toplantıda genel kaniya göre Kore’ye asker gönderme kararı alınmıştır.⁸⁵

Gedikli Erbaş Kanununa geçici bir madde eklenmesine dair olan kanun münasebetiyle mecliste konuşmuştur. Gedikli okulundan kalmadan mezun olanlar başçavuş olarak mezun olurken, derslerden kalarak mezun olanlar çavuş olarak mezun olmuştur. Bu haksızlığı gidermek için kanun düzenlenmiştir.⁸⁶

Balıkesir Milletvekili Salahattin Başkan’ın, ordu donatım bakım tamirhanelerindeki yevmiyeli ustalıktan ücretli sanatkarlığa geçenlerin emeklilik durumlarına dair olan sorusuna Milli Savunma Bakanı Refik Şevket İnce yazılı cevap vermiştir.⁸⁷

1951 yılı Bütçe Kanunu münasebetiyle mecliste konuşmuş, İsmet İnönü’nün sözlerine cevap vermiştir. İnönü, askeri kudretimizin yeni iktidarın elinde zayıfladığını, hükümete siyasi emniyet ve itimadın olmadığını belirtmiştir. İnönü’nün sözlerini kötümser bir ruhun tecelliyatını teşkil etmekten ibaret olarak görmüştür. İsmet İnönü sadece kendi kararlarını değişmez bir hakikat olarak görür, her söylediği düşünce ve verdiği emirler itiraz kabul etmez, şeklinde konuşmuştur. Demokrat Parti Hükümetinin ise milli irade ile tecelli eden meclis kararlarına uyduğunu belirtmiştir.⁸⁸

Adli subayların alay komutanları emrinde olması durumu konuşulmuş, Milli Savunma Bakanı İnce, askeri hakimlerin karar alırken adil olabilmeleri için bu konu hakkında Askeri Şura’ya teklifte bulunmuş ve bu teklifin kabul edileceğini belirtmiştir.⁸⁹

---

⁸⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 34. Birleşim, 24.01.1951, s.337.

⁸⁵ Celâl Bayar, **Başvekilim Adnan Menderes**, (Der. İsmet Bozdağ), Baha Matbaası, İstanbul 1969, s.118.

⁸⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 38. Birleşim, 02.02.1951, ss.27-28.

⁸⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 44. Birleşim, 16.02.1951, ss.183-184.

⁸⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 47. Birleşim, 21.02.1951, ss.360-362.

⁸⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 48. Birleşim, 22.02.1951, s.489.

Savunma Bakanlığı 1951 yılı Bütçesi münasebetiyle mecliste konuşmuştur. Kore’de yaralanan askerlere ve ailelerine yapılan yardımdan bahsetmiş, Askeri Kaza Kanunu üzerinde çalışıldığını belirtmiştir.⁹⁰

İnhisar Beyiyeleri üçte birlerinin harp malullerine ve şehit yetimlerine tahsis ve tevziine dair olan kanunun 4.maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle konuşmuştur.⁹¹

Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce, Devlet Bakanlığından çekildiğine dair Cumhurbaşkanlığına tezkeresini vermiş ve bu tezkere kabul edilmiştir.⁹²

Hasta olduğu için 26 Mart 1951 tarihinden itibaren 1 ay izin almıştır.⁹³

Mason derneklerinin kapatılması hakkındaki kanun teklifi, İçişleri ve Adalet komisyonları raporları münasebetiyle söz almıştır.⁹⁴

Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Bu kanunun Atatürk’e has bir kanun olmadığını belirterek Atatürk’e saldıranlar hakkında kanun olduğunu vurgulamıştır.⁹⁵

Boğazlıyan eski kaymakamı Kemal’in ailesine vatani hizmet tertibinden aylık bağlanmasına dair olan kanuna ek kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.⁹⁶

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Umum Müdürlüğü Başmuavini ve Birinci Şube Müdürü Hikmet Muradoğlu ve Ceza İşleri Umum Müdürlüğünde Altıncı Şube Müdürü Lütfi Erendor ve Hukuk İşleri Umum Müdürlüğünde yetkili yargıç Aziz Korukoğlu haklarındaki dilekçe komisyonu kararı münasebetiyle söz almıştır.⁹⁷

Uluborlu İlçesi merkezinin Senirkent Kasabasına ve Senirkent Bucağı merkezinin de Uluborlu Kasabasına kaldırılmasına, ilçe adının Senirkent, bucak adının da Uluborlu olarak değiştirilmesine dair kanun tasarısı sebebiyle söz almıştır.⁹⁸

Sümerbank Genel Müdürlüğü müfettişlerinden Kami Ezgü hakkında mahkemeden sadır olup kesinleşmiş bulunan karardan sonra ittihaz olunan dilekçe komisyonu kararı gereğince bir

⁹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 49. Birleşim, 23.02.1951, ss.574-578.

⁹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 55. Birleşim, 02.03.1951, s.14.

⁹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 60. Birleşim, 04.04.1951, s.131.

⁹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 64. Birleşim, 13.04.1951, s.176.

⁹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 69. Birleşim, 27.04.1951, ss.314-315.

⁹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 72. Birleşim, 04.05.1951, s.63; Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 73. Birleşim, 07.05.1951, ss.99-101.

⁹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 86. Birleşim, 06.06.1951, s.82.

⁹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 93. Birleşim, 22.06.1951, s.323.

⁹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 106. Birleşim, 30.07.1951, s.425.

muamele ifa edilememe hususunda, bu hadiseye has ve münhasır hakkındaki Başbakanlık tezkeresine dair olan Anayasa Komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır.⁹⁹

Büyük Millet Meclisi ve bağlanıkları ile milli saraylar, kasırlar ve köşklerdeki eşya hakkında Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır.¹⁰⁰

Çiftçi Mallarının Korunması hakkındaki kanunun 4.maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.¹⁰¹

Emir eri ve seyis erleri hakkındaki 203 sayılı kanunun birinci ve üçüncü maddelerinin değiştirilmesine dair olan 1600 sayılı kanunda değişiklik yapılması hakkındaki kanun teklifinin gündeme alınmasına dair önerge münasebetiyle söz almıştır.¹⁰²

Oslo Elçiliği eski Müsteşarı Nurettin Naci Akın hakkında dilekçe komisyonu kararı münasebetiyle konuşmuştur.¹⁰³

Anayasa Komisyonu Başkanı olarak İktüzüğün 51, 53, 56 ve 57. maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki tüzük teklifinin gündeme alınmasına dair önerge münasebetiyle söz almıştır.¹⁰⁴

İktüzüğün bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında tüzük teklifine dair Anayasa Komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır. Milletvekillerinin, Anayasaya uygun karar alması, kendisine verilen hakların ihlal edilmesini engellemek için düzenleme yapılmıştır.¹⁰⁵

Islahı Hayvanat Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Saf kan Arap atı ve saf kan İngiliz atlarının soy kütüğüne kayıt edilmesi kararlaştırılmıştır.¹⁰⁶

İstanbul Milletvekili Hadi Hüsman'ın, milletvekilliği dokunulmazlığı hakkındaki Karma Komisyon raporu münasebetiyle söz almıştır. Mecliste küçük tartışmalarda hakaret edilmesi nedeniyle dokunulmazlığın kaldırılmasını haksız bulmuştur.¹⁰⁷

---

⁹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 107. Birleşim, 01.08.1951, ss.481-482.

¹⁰⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 19. Birleşim, 19.12.1951, ss.260-263.

¹⁰¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 22. Birleşim, 26.12.1951, ss.375-376.

¹⁰² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 23. Birleşim, 07.01.1952, s.6.

¹⁰³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 24. Birleşim, 09.01.1952, s.49.

¹⁰⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 25. Birleşim, 11.01.1952, ss.78-79.

¹⁰⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 36. Birleşim, 06.02.1952, ss.70-71.

¹⁰⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 40. Birleşim, 15.02.1952, ss.272-273.

¹⁰⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 40. Birleşim, 15.02.1952, ss.287-289.

Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın Milletvekilliği dokunulmazlığı hakkındaki Karma Komisyon raporu münasebetiyle söz almıştır.¹⁰⁸

Gayrimenkule tecavüzün def'i hakkındaki kanun münasebetiyle konuşmuş ve kanun yürürlükten kaldırılmıştır.¹⁰⁹

Afyon Karahisar Özel İdare Müdürü Fuat Çetinkaya'nın çocuk zammı hakkındaki dilekçe komisyonu kararı münasebetiyle söz almıştır.¹¹⁰

Dışişleri Bakanlığı memurlarından emekliye sevk olunan Ferit İşcen, Mehmet Nuri Han, İsmail Uşaklı ve Arif Or'un haklarındaki dilekçe komisyonu kararı münasebetiyle söz almıştır.¹¹¹

Kars Milletvekili Hüseyin Cahit Yalçın'ın Milletvekilliği dokunulmazlığı hakkındaki Karma Komisyon raporu münasebetiyle Komisyon Başkanı olarak söz almıştır.¹¹² CHP'ye yakınlığı ile bilinen Ulus gazetesinde yazdığı yazı yüzünden dokunulmazlığı kaldırılmış, böylece muhalefet ve basına gözdağı verilerek baskı uygulanmıştır.

Mardin'de oturan Efram Çirbaka hakkındaki dilekçe komisyonu kararı münasebetiyle söz almıştır.¹¹³

Karayolları Trafik Kanunu münasebetiyle söz almıştır. Bölge trafik zabıtası ile trafik zabıtasının çalışma tarzları ve aralarındaki iş birliğinin esasları kanun tüzüğünde belirtilir ifadesinin tüzük olmasının kaldırılıp kanunlaşması gerektiğini savunmuştur.¹¹⁴

Erzurum mebusu Bahadır Dülger ve üç arkadaşının Belediye Gelirleri Kanununun 21.maddesinin 4.fikrasının yorumlanması hakkındaki önergesi ve geçici komisyon raporu münasebetiyle söz almıştır.¹¹⁵

Yargıtay üyesi Hüseyin Kazım Suda hakkındaki dilekçe komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır. Nüfusunu tashih edip mahkemeden ilam almasına rağmen Adalet Bakanlığı bunu uygun görmeyip Meclise yönlendirmiştir.¹¹⁶

---

¹⁰⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 53. Birleşim, 26.03.1952, ss.54-55.

¹⁰⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 57. Birleşim, 04.04.1952, s.246.

¹¹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 60. Birleşim, 11.04.1952, ss.345-346.

¹¹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 61. Birleşim, 14.04.1952, ss.375-376.

¹¹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 63. Birleşim, 18.04.1952, ss.444-445.

¹¹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 71. Birleşim, 12.05.1952, ss.179-180.

¹¹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 8. Birleşim, 24.11.1952, ss.286-287.

¹¹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 8. Birleşim, 24.11.1952, s.292.

¹¹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 13. Birleşim, 05.12.1952, ss.110-112.

491 sayılı Teşkilat-ı Esasiye Kanununun tekrar meriyete girmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Takririn aleyhinde konuşma yaparak kabul etmemiştir.¹¹⁷Saffet Kahyaoğlu hakkındaki dilekçe komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır.¹¹⁸

TBMM Azasının Tahsisat ve Harcırahları hakkındaki 1613 sayılı Kanunun 1757 sayılı Kanunla değiştirilen birinci maddesinin ikinci fıkrasının değiştirilmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.¹¹⁹

Dilencilerin herkesi izaç eden hallerinin önüne geçmek için inzibati ve içtimai bakımlardan tedbir alınmasının düşünülüp düşünülmediğine dair İçişleri ve Sağlık ve Sosyal Yardım vekaletlerine olan sorusu münasebetiyle söz almış, sorusunu Sağlık ve Sosyal Yardım Vekili Ekrem Hayri Üstündağ sözlü olarak cevaplamıştır.¹²⁰

Garson ve benzeri işçilerin hizmet karşılıkları hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Garsonların yüzde on harici aldıkları paraların paylaşılması gerektiği, bunun için de çalışma komisyonu tarafından tüzük çıkarılmasını desteklemiştir.¹²¹

Sükna Kanununun kaldırılmasına karşı çıkmıştır. Oturma kanunu olarak geçen Sükna Kanunu kiraların yükselmesine engel olamadığı için kaldırılmak istenmiştir. Kiracı ile mal sahipleri arasındaki ilişkiyi düzenleyen bir kanunun olmaması ve Sükna Kanununun kaldırılması ile zaten mevcut olan bu boşluğun daha da büyüyeceğini belirtmiştir.¹²²

Subay ve askeri memurların mecburi hizmetleri ve istifaları hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Kanunun 4.maddesinin değiştirilmesini talep etmiştir.¹²³

Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu münasebetiyle söz almıştır. Yeni açılacak otellere vesika verme işinin Başbakanın onayına bırakılmasını gereksiz bulmuş, genel müdürlüklerin bu işi yapması gerektiğini belirtmiştir.¹²⁴

---

¹¹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 18. Birleşim, 17.12.1952, ss.295-297.

¹¹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 19. Birleşim, 19.12.1952, ss.318-319.

¹¹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.19. 25. Birleşim, 09.01.1953, ss.111-114.

¹²⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.19. 29. Birleşim, 19.01.1953, ss.281-282.

¹²¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.19. 30. Birleşim, 21.01.1953, ss.322-328.

¹²² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 37. Birleşim, 04.02.1953, s.70.

¹²³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 41. Birleşim, 11.02.1953, ss.233-234.

¹²⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 43. Birleşim, 13.02.1953, ss.290-292.

Karayolları Trafik Kanunu hakkında konuşarak Anayasaya saygı gösterilip önceyi kapsayan kanunların çıkarılmaması gerektiğini savunmuştur. Bu suretle milletin hükümete ve kanuna olan güvenini sarsmamak için uygun kanunlar çıkarılmasını istemiştir.¹²⁵

Tekirdağ Milletvekili Şevket Mocan'ın, subay ve memurların protokolün tespit ettiği hallerden gayrı karşılama ve uğurlamalarda bulunamayacaklarına dair kanun teklifi hakkında konuşmuştur.¹²⁶

Türk Ceza Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun teklifleri münasebetiyle söz almıştır.¹²⁷

Eczacılar ve eczaneler hakkındaki kanun teklifleri münasebetiyle söz almıştır. 4. Maddenin kaldırılmasını teklif etmiştir.¹²⁸

Vakıflar Bankası Kanunu münasebetiyle söz almıştır. Bankanın gayrimenkul alıp satma keyfiyetinin kaldırılmasını istemiştir.¹²⁹

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çukurova Elektrik Türk Anonim Ortaklığı arasında Seyhan Barajı Hidroelektrik tesislerinin devrine mütaallik olarak akdedilen mukavelenin tasdiki hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.¹³⁰

Emekli, dul ve yetim aylıklarına zam yapılması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Harp malullerinin başka bir işe girdiğinde aylıklarının kesilmemesini talep etmiştir. Ancak bu durum kabul edilmemiş sadece bir aylık almalarına izin verilmiştir.¹³¹

Resmi daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devir edemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesihi derneklere ait olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesine dair kanun teklifini yedi arkadaşıyla beraber sunmuştur. CHP mallarının tasfiyesi ve halkevlerinin kapatılması ile ilgili olan bu kanun kabul edilmiştir.¹³² CHP'nin haksız elde ettiği mallar meselesi DP Meclis Gurunda görüşülmüş ve şu sonuca ulaşılmıştır; "Geçmiş devrin muhakeme ve muhasebesini tarihe bırakmak ve ancak bir daha bu devrin avdetine(geri dönme) meydan vermemek, milletin grubumuzdan beklediği en mühim bir vazifedir. Bu bakımdan CHP'nin mali vaziyeti üzerinde durmak icap etmektedir. Bu mesele

¹²⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.21. 61. Birleşim, 01.04.1953, s.184.

¹²⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.21. 74. Birleşim, 29.04.1953, s.556.

¹²⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.23. 92. Birleşim, 05.06.1953, ss.77-78.

¹²⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.25. 10. Birleşim, 27.11.1953, s.435.

¹²⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.27. 26. Birleşim, 08.01.1954, ss.87-88.

¹³⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.27. 34. Birleşim, 27.01.1954, s.389.

¹³¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.27. 35. Birleşim, 29.01.1954, ss.414-415.

¹³² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 104. Birleşim, 25.07.1951, s.301.

halledilmedikçe demokrasimiz tehlikeden kurtulamaz. İki senelik tecrübemiz de bunun acı misalleriyle doludur. Partimizin de aynı yola gitmesi veya CHP'nin bugünkü aslı tamamen gasp ve yağmaya dayanan mali durumu ile iktidarı elde ederek eski totaliter şeflik rejimine avdet suretiyle bir irtica yapması yahut da gelecek iktidarın da kendi mali durumları itibarıyla CHP rejimine imtisal(benzemek) etmeleri mümkündür. Bu hallerin hepsi de demokrasimiz için birer tehlikedir. CHP yıllarca devlet varidatını(gelir) hatta illeri, belediye ve köyleri, iktisadi devlet teşekküllerini ve muhtemelen vakıfları ve umumi menfaate hadim dernekleri sömürmüştür. Bugünkü hali de bunun verdiği gayr-i tabii ve gayr-i kanuni imkânlarla dayanmaktadır.¹³³ Adnan Menderes tarafından Halkevleri, gerici ve faşist düşüncelerin yuvası olarak görülmüştür.¹³⁴ CHP'nin tüm itirazlarına rağmen 8 Ağustos 1951 tarihinde TBMM'de kabul edilen kanun ile Halkevleri kapatılmış ve CHP'nin mallarına el konulmuştur.¹³⁵

Refik Şevket İnce ile Demokrat Partinin kurucuları bulunan beş yıl öncesine kadar Cumhuriyet Halk Partisinin içinde türlü önemli mevkiler işgal etmişler fakat onun mal iktisap etmesi konusunda hiçbir itirazları duyulmamıştır. Eğer yapılan bu gibi işler kötü idiyse bu kimseler bu kötülöklere katılmışlar ve hiç olmazsa mevkilerini kaybetmemek için onlara ses çıkarmamışlardır. Bu durum ve imanda olan kimselere düşen şey de kendiliklerinden siyasal hayattan çekilmektir. Yoksa 1946 yılına kadar bugün suç saydıkları hareketlere iştirak etmek, 1950'ye kadar da Çankaya Köşkünün eşiğini aşındırarak Bay İ. İnönü'ye yaranmaya çalışmak, ondan sonra da bu müsadere işine kalkışmak hiç mi hiç yakışık almaz.¹³⁶

İçtüzüğün 78. Maddesinin 3. fıkrasına bir fıkra eklenmesi ve 150. maddesinin değiştirilmesi hakkında teklif sunmuştur.¹³⁷

---

¹³³ Başkanlık Cumhuriyet Arşivi, 030.01.00.00.44.265.5.

¹³⁴ Aydemir, **Menderes'in Dramı**, s.199.

¹³⁵ **Zafer**, 8 Ağustos 1951.

¹³⁶ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX Dönem (1950-1954)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1999, s.2075.

¹³⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 15. Birleşim, 10.12.1952, s.171.

1.2 SAMET AĞAOĞLU

1.2.1 Özgeçmişi

1909'da Karabağ – Kafkasya'da doğdu. İstanbul Eminönü, Servi Mahallesinde nüfusa kayıtlıdır. Nüfus kaydında ismi Abdüssamet Ağaoğlu olarak geçmektedir. Babası Ahmet Ağaoğlu, annesi Sitare Hanım'dır. 8 Haziran 1933'te M. Ali Münir – Zehra kızı Zehra Neriman Hanım'la evlendi. Tektaş, Mustafa Kemal ve Fatma Sitare'nin babasıdır.

1932 yılında Ankara Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Doktora yapmak üzere Fransa – Strasburg'a gitti. Doktora çalışmasını yarıda bırakıp yurda döndü.

1 Şubat 1928 – 21 Eylül 1931 tarihleri arasında Hakimiyeti Milliye Gazetesinin muhabirliğini yaptı. 12 Kasım 1933'te İstanbul Kız Öğretmen Okulunda Türkçe Öğretmen vekilliği aldı. Bu görevinden 1 Ocak 1934'te istifa ederek ayrıldı. 14 Haziran 1934'te İktisat Bakanlığı İş ve İşçiler Bürosu tetkik memurluğuna atandı. 6 Şubat 1935'te Raportörlüğe, 10 Şubat 1936'da Sanayi Müfettişliğine terfi etti. 28 Şubat 1938'de İktisat Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdür Yardımcılığı adaylığına ve 29 Ağustos 1938'de Genel Müdür Yardımcılığına yükseldi. Bu görevinden 1 Kasım 1938'de ayrılıp Yedek Subay Okuluna girdi. Eylemli askerlik hizmetini tamamlayarak 15 Aralık 1939'da terhis edildi.

Askerlik dönüşü 15 Aralık 1939'da Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğüne, 23 Haziran 1941'de İç Ticaret Genel Müdür Yardımcılığına verildi. 30 Haziran 1944'te Ticaret Bakanlığı İhtiyari Tetkik Komisyonu İstanbul üyeliğine terfi etti. 6 Şubat 1946'da Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürü oldu. Bu görevinden 2 Temmuz 1946'da istifa ederek ayrıldı.

Demokrat Partide siyasi çalışmalara başladı. Ocak 1947'de Demokrat Parti Genel Kongresinde Partinin Genel Yönetim Kuruluna seçildi. Sert muhalefeti ile öne çıktı. 9. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde D.P listesinden 128.204 oyla Manisa'dan ve 54.103 oyla Muğla'dan milletvekili seçildi. Manisa milletvekilliğini yeğlediğine dair önerisi 13 Temmuz 1950 tarihli 23. Birleşimde Genel Kurulun bilgisine sunuldu. Seçim tutanağını 16 Mayıs 1950'de aldı. 22 Mayıs'ta Meclise geldi. 5 Haziran 1950'de seçim tutanağı onaylandı.

Anayasa ve Dışişleri Komisyonlarında çalıştı. 22 Mayıs 1950'de kurulan I. Menderes Kabinesinde Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığına getirildi. 9 Mart 1951'de kurulan II. Menderes Kabinesinde yerini korudu. Bu kabinede Çalışma Bakanlığı'nın boşalması üzerine 10 Kasım 1952'de Çalışma Bakanlığına getirildi, buradaki görevi 8 Nisan 1953'e kadar devam etti. III. Menderes Kabinesinde 6 Aralık 1954'te İşletmeler Bakanlığına getirildi. Bu görevi 10. Dönem 2 Eylül 1957'ye kadar sürdürdü.

Genel Kurulda bu dönemde milletvekili olarak değişik 4 konuda 6 konuşması, Çalışma Bakanı olarak değişik 5 konuda 12 konuşması, Devlet Bakanı ve Başbakan yardımcısı olarak değişik 53 konuda 120 konuşması, toplam olarak 62 konuda 138 konuşması vardır.

10. ve 11. Dönemlerde de D.P listesinden Manisa Milletvekilliğini sürdüren Samet Ağaoğlu, IV. Menderes Kabinesinde İşletmeler Bakanlığı görevini korudu. Daha sonra 2 Eylül 1957'de Sanayi Bakanı oldu ve bu görevi V. Menderes Kabinesinde 8 Şubat 1958'e kadar sürdürdü. Bu tarihte Devlet Bakanlığına getirildi. Bu görevinden 4 Eylül 1958'de istifa ederek hükümetten ayrıldı ve 1960 müdahalesine kadar milletvekili olarak çalıştı.

27 Mayıs 1960'ta Silahlı Kuvvetlerin ülke yönetimine el koymasıyla tutuklanıp, Yassıada Yüksek Adalet Divanınca, Anayasayı çiğneme suçlamasıyla ölüm cezası yerine müebbet ağır hapis cezası verildi. 1964'te Yassıada cezalıları için çıkarılan özel aflla özgürlüğüne kavuştu.

Bundan sonraki yaşamını düşünce ürünü yazım ve yapıtlarına verdi. 6 Ağustos 1982'de tedavi edildiği Çapa Tıp Fakültesinde öldü. Feriköy Aile Mezarlığında toprağa verildi.

VII. Dönem Kastamonu, VIII. ve IX. Dönem Kars Milletvekili Tezer Taşkıran'ın kardeşidir.

1930'larda başlayan yazım yaşamını "Varlık" ve "Yücel" Dergilerindeki öyküleri ve yapımcıları arasında kendisinin de bulunduğu "Hep Gençlik" adlı dergisiyle sürdürdü.

Başlıca yapıtları: Öyküleri: Strasburg Hatıraları 1945, Züriyet 1950, Öğretmen Gafur 1953, Büyük Çile 1954, Büyük Aile 1957, Hücredeki Adam 1964, Katırın Ölümü 1965.

İnceleme ve Gezi Türü Yapıtları: Babamdan Hatıralar 1939, Kuvayı Milliye Ruhu 1944, Babamın Arkadaşları 1958, Aşına Yüzler 1965, Sovyet Rusya İmparatorluğu 1967, Arkadaşım Menderes 1968, Demokrat Parti'nin Doğuş ve Yükseliş Sebepleri 1972, Marmara'da Bir Ada 1972, İlk Köşe 1980.¹³⁸

1.2.2 Meclis Faaliyetleri

9. Dönem seçimlerinde 128.204 oy alarak Manisa'dan milletvekili seçilmiştir. Anayasa ve Dışişleri Komisyonlarında çalıştı. I. Menderes Kabinesinde Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev yaptı. 9 Mart 1951'de kurulan II. Menderes Kabinesinde yerini koruyarak bu kabinede Çalışma Bakanlığı'nın boşalması üzerine 10 Kasım 1952'de Çalışma Bakanlığına getirildi. Çalışma Bakanlığı görevi 8 Nisan 1953'e kadar devam etti. III. Menderes Kabinesinde 6 Aralık 1954'te İşletmeler Bakanlığına getirildi. İşletmeler Bakanlığı görevi 2 Eylül 1957'ye kadar sürdü. Bu dönemde bir önerge vermiş, 63 konuşma yapmıştır.

¹³⁸ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VII., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss.803-805.

Seçim tutanakları hakkında mecliste söz almıştır. Milletvekili mazbatalarının kesinleşip kesinleşmediğini bildirmek Yüksek Seçim Kuruluna aittir ifadesini kullanmıştır. Bu nedenle Yüksek Seçim Kurulu karar vermeden bu konunun mecliste tartışılmayacağını belirtmiştir.¹³⁹

Adnan Menderes'in kurduğu hükümetin programı münasebetiyle söz almıştır. Muhalefetin program üzerinde geniş tetkik yapabilmesi için hükümet programı hakkındaki görüşmeler sonraki güne bırakılmıştır.¹⁴⁰ İlk hayal kırıklığı hükümet programında ortaya çıkmış, program için konuşan Adnan Menderes, Atatürk'ten bahsetmeyerek geçmiş ile bağıni koparmaya çalışmıştır.¹⁴¹ Hükümet adına söz alan Başbakan Menderes; "... 14 Mayıs seçimleriyle memlekette şimdiye kadar yapılanlarla ölçülemeyecek ehemmiyette büyük bir inkılabın en mühim merhalesi aşılmıştır...." diyerek 14 Mayıs 1950 seçim zaferini 1923–1950 arası Atatürk'ün yaptığı tüm devrimlerden daha önemli bulduğunu vurgulamıştır.¹⁴²

Samet Ağaoğlu 363 oy alarak Anayasa Komisyonuna seçilmiştir.¹⁴³ Adnan Menderes Hükümetine verilen güvenoyunda Samet Ağaoğlu oyunu Manisa'dan kullandığı için Muğla milletvekilliği silinmiştir.¹⁴⁴ Başbakan yardımcılığına ve Devlet Bakanlığına Manisa Milletvekili Samet Ağaoğlu Cumhurbaşkanlığı tezkeresi ile tayin edilmiştir.¹⁴⁵

Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in, halka fena muamele yapan memurlar hakkında Ulaştırma Bakanlığı tarafından verilen karara ve halen tekaüt müddetini doldurmuş memurlarla ihtilastan mahkum olan memurlara, köylülerimiz ve iş sahiplerinin işlerinin görülmesine dair Başbakanlığa olan sorusunu, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu sözlü olarak cevaplamıştır.¹⁴⁶

Tekirdağ Milletvekili Zeki Erataman'ın, yeni kurulan Toprak ve İskan Genel Müdürlüğünün biriken göçmen işlerini başarıp başaramayacağına, Bulgaristan, Yunanistan ve Avrupa kamplarındaki vatandaşlarımızın yurda nakilleri hakkında Hükümetçe ne düşünüldüğüne dair Başbakanlığa olan sorusunu sözlü olarak cevaplamıştır.¹⁴⁷

---

¹³⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 2. Birleşim, 26.05.1950, s.19.

¹⁴⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 3. Birleşim, 29.05.1950, s.32.

¹⁴¹ Şevket Süreyya Aydemir, **İhtilalin Mantığı**, 6. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul 1999, s.180.

¹⁴² Şevket Süreyya Aydemir, **İkinci Adam 3. Cilt (1950-1964)**, 6. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul 2000, s.41.

¹⁴³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 3. Birleşim, 29.05.1950, s.35.

¹⁴⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 5. Birleşim, 02.06.1950, s.145.

¹⁴⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 7. Birleşim, 12.06.1950, s.167.

¹⁴⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 11. Birleşim, 21.06.1950, ss.217-218.

¹⁴⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 14. Birleşim, 28.06.1950, ss.281-282.

Diyarbakır Milletvekili Yusuf Azizoglu'nun, yasak bölge sayılarak boşaltılan yerlerin eski halkının yurtlarına dönüp yerleşmeleri hakkında Hükümetçe ne düşünüldüğüne dair Başbakanlığa olan sorusunu sözlü olarak cevaplamıştır.¹⁴⁸

Eskişehir Milletvekili Abidin Potuoğlu'nun, çiftçinin Ziraat Bankasına olan borçlarının iki veya üç yıl müddetle ve müsavi taksitlerle ödenmesi hususunda Hükümetçe ne düşünüldüğüne dair Başbakanlığa olan sorusunu sözlü cevaplamıştır.¹⁴⁹

Pasaport Kanun tasarısı ile yabancıların Türkiye'de ikamet ve seyahatleri hakkındaki Kanun tasarısının görüşülmesi için geçici komisyon kurulması hakkında konuşmuştur.¹⁵⁰

Manisa ve Muğla Milletvekilliklerine seçilen Samet Ağaoğlu'nun Manisa Milletvekilliğini tercih eylediğine dair önergesini sunmuştur.¹⁵¹

Bir ay izin almış olan Milli Savunma Bakanı Refik Şevket İnce'ye, Başbakanın teklifi üzerine vekillik edeceğine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi sunulmuştur.¹⁵²

Erzurum Milletvekili Rıza Topçuoğlu'nun, Genel Bütçeye alınmış bulunan Hademei Hayratın 1951 yılı Bütçe tasarısında terfipleri düşünülüp düşünülmediğine dair Başbakanlığa olan sorusunu sözlü olarak cevaplamıştır.¹⁵³

Denizli Milletvekili Hüsnü Akşit'in, memurların tayin ve nakil işlerinin bir prensibe bağlanması hakkında Başbakanlığa olan sorusunu sözlü olarak cevaplamıştır.¹⁵⁴

Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı ve Mardin Milletvekili Kemal Türkoğlu'nun, Kore'ye gönderilen Savaş Birliği hakkında Başbakanlıktan Gensoru açılmasına dair önergesi münasebetiyle söz almıştır.¹⁵⁵

Çankırı Milletvekili Kazım Arar'ın, fevkalade hallerde haksız olarak mal iktisap edenler hakkındaki 4237 sayılı Kanunun şümulüne giren devlet memurlarının yeniden mal beyanına tabi tutulup tutulmayacağına ve normal gelirleri üstünde bir hayat yaşayan kimseler hakkında hükümetin ne düşündüğüne dair Başbakanlığa olan sorusuna sözlü olarak cevap vermiştir.¹⁵⁶

---

¹⁴⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 14. Birleşim, 28.06.1950, ss.292-293.

¹⁴⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 15. Birleşim, 30.06.1950, ss.317-318.

¹⁵⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 21. Birleşim, 12.07.1950, ss.544-545.

¹⁵¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 23. Birleşim, 14.07.1950, s.686.

¹⁵² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.2. 2. Birleşim, 06.11.1950, s.21.

¹⁵³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.2. 6. Birleşim, 15.11.1950, s.121.

¹⁵⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.2. 8. Birleşim, 20.11.1950, s.174.

¹⁵⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 13. Birleşim, 01.12.1950, s.6; Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 17. Birleşim, 11.12.1950, s.198.

¹⁵⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 18. Birleşim, 13.12.1950, ss.208-213.

Açık bulunan Bayındırlık Bakanlığına, Cumhurbaşkanlığı tezkeresi ile vekalet edeceğine karar verilmiştir.¹⁵⁷

Erzurum Milletvekili Bahadır Dülger'in, aşırı sağ ve sol fikir cereyanları karşısında hükümetin takip etmek kararında olduğu hareket hattı hakkında Başbakanlığa olan sorusuna sözlü olarak cevap vermiştir.¹⁵⁸

Göçmenler menfaatine bir keşide tertibi için Piyango İdaresine yetki verilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.¹⁵⁹

Yozgat Milletvekili Avni Doğan'ın, eski Cumhurbaşkanı Malatya Milletvekili İsmet İnönü'nün deprem dolayısıyla Erzincan'a ve İkinci Dünya Savaşı sırasında da Kahire'ye yaptığı seyahatlerde harcırah aldığına dair olan iddiaların mahiyetinin açıklanması hakkında Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Başbakanlığa olan sorusuna sözlü olarak cevap vermiştir.¹⁶⁰

Hastane, okul, park, meydan, cadde, stadyum ve emsali müessese ve yapılara, yaşayan kişi adlarının konmaması hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.¹⁶¹

Maarif Teşkilatına dair olan 789 sayılı Kanunun 22. Maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.¹⁶²

Kars Milletvekili Sırrı Atalay'ın, resmi ilanlar hakkında tatbik edilen usule ve bu hususta verilen paralara dair Başbakanlığa olan sorusuna sözlü olarak cevap vermiştir.¹⁶³

Zonguldak Milletvekili Abdurrahman Boyacıgiller'in, Memurin Muhakematı hakkındaki Kanunun yürürlükten kaldırılmasına dair olan kanun teklifinin gündeme alınması hakkındaki önergesi münasebetiyle söz almıştır.¹⁶⁴

1951 yılı Bütçe Kanununun tümü hakkında mecliste söz almıştır. Muhalefet lideri İsmet İnönü'nün bütçe ile ilgili tek bir kelime kullanmadan uzun ve sadece polemikten ibaret cümleler kurduğunu belirtmiştir. Demokrat Parti Hükümetinin Komünizm ile olan mücadelesini aleyhlerinde kullanmaya çalıştığını vurgulamıştır.¹⁶⁵ Celal Bayar, 27 Mayıs ve CHP ile ilgili

---

¹⁵⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 19. Birleşim, 15.12.1950, s.236.

¹⁵⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 22. Birleşim, 22.12.1950, ss.282-286.

¹⁵⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 24. Birleşim, 27.12.1950, ss.346-347.

¹⁶⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 33. Birleşim, 22.01.1951, ss.311-315.

¹⁶¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 35. Birleşim, 26.01.1951, ss.389-390.

¹⁶² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 37. Birleşim, 31.01.1951, s.486.

¹⁶³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 40. Birleşim, 07.02.1951, ss.59-64.

¹⁶⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 43. Birleşim, 14.02.1951, ss.152-154.

¹⁶⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 47. Birleşim, 21.02.1951, ss.356-384.

şunları söylemiştir: *“Halk Partisi'nin Lideri Sayın İsmet İnönü Türkiye'de demokrasinin kurulmasını istiyordu. Ben, Adnan Menderes ve arkadaşlarının kurduğu Demokrat Parti de Türkiye'de demokrasinin kurulmasını özlemiş ve istemiştir. Fakat şairin: “Ol hakikat yektir amma, iş rivayet muhtelif” dediği gibi, bizim devlet görüşümüz başka, İsmet İnönü'nün devlet görüşü başka olduğu için, çatıştık ve birbirimize derdimizi anlatamadan 27 Mayıs'a ulaştık.”*¹⁶⁶ Buradan CHP ile DP'nin yönetim konusunda anlaşamadığını görmekteyiz.

Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü 1951 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı ile radyo meselesi hakkında konuşmuştur. Devlet olarak Anadolu Ajansına yardım edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.¹⁶⁷ Radyodan mevlit okunması nedeniyle Bayar ile Menderes arasında gerginlik olmuş, kabinenin istifa etmesi gündeme gelmiştir. Menderes halkın radyodan mevlit dinlemesini haklı bulurken, Bayar bunun laikliğe aykırı olduğunu düşünmüştür. Halka mal olan inkılap ve halka mal olmayan inkılap tartışması da bu olay üzerine ortaya çıkmıştır.¹⁶⁸ Parti adına tertiplenen, Parti adına ilan edilen ve radyo ile yayınlanan mevlitler, Said-i Nursi etrafında Nurculuk adını alacak bir cereyan ve bir gizli örgütün hareketi, “Halife sınırda bekliyor” diyecek kadar ülkeyi sarmasına karşılık, iktidarın bu gibi irticai gelişmeler karşısında hoşgörülü davranması, bu konuda iktidara karşı yapılan uyarılara Başbakanın Aralık 1952'de Kayseri konuşmasında “İrtica yoktur” şeklinde sudan bir cevap vermesi, gerici ve şeriat yanlısı kesimlerin devrimlere karşı olan söylem ve eylemlerini arttırmasına yol açmıştır.¹⁶⁹

Milli Savunma Bakanlığı 1951 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır. Askeri nakil vasıtalarının suiistimal edildiğini belirtmiş, şube teşkilatı olmayan yerlerde teşkilatın kurulmasını istemiştir.¹⁷⁰

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı 1951 yılı Bütçeleri münasebetiyle söz almıştır. İç siyaset konuları konuşulmuş, muhalefet gazetesi olan Ulus gazetesinde milletvekillerinin yaptığı faaliyetler yayınlanmış ve bunu jurnalcilik olarak yorumlamıştır.¹⁷¹

Zonguldak Milletvekili Abdurrahman Boyacıgiller'in, Devlet matbaalarının tevhide için alınmış bir karar olup olmadığına, varsa bundan istihsalı umulan devlet menfaatinin neden

---

¹⁶⁶ Bayar, **a.g.e.**, s.9.

¹⁶⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 47. Birleşim, 21.02.1951, ss.407-419.

¹⁶⁸ İsmet Bozdağ, **Darağacında Bir Başbakan: Menderes**, Truva Yayınları, İstanbul 2004, ss.106-108.

¹⁶⁹ Aydemir, **İkinci Adam 3. Cilt (1950-1964)**, ss.107-108.

¹⁷⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 49. Birleşim, 23.02.1951, ss.550-551.

¹⁷¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 49. Birleşim, 23.02.1951, ss.599-601.

ibaret bulunduğuna, hususi matbaaların durumlarıyla sahiplerinin ve işçilerinin hak ve menfaatlerini koruyucu tedbirlere ve cezaevleri matbaalarına dair Başbakanlığa olan sorusuna sözlü olarak cevap vermiştir.¹⁷²

Genel ve katma bütçelerle özel idare ve belediyeler bütçelerinden ve İktisadi Devlet Teşekküllerinden aylık ve ücret alan memur ve hizmetlilerin siyasetle uğraşamayacaklarına dair kanun teklifi, İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları münasebetiyle söz almıştır.¹⁷³

Mardin Milletvekili Cevdet Öztürk'ün, Suriye ile aramızda emlak meselesinin halli için ne düşünüldüğüne, iktisadi gelişmemizi sağlamak üzere Mardin'in Suriye hududundaki kapıların çoğaltılarak pazar yerleri kurulmasına ve Mardin'in turistik bir merkez haline getirilmesine dair Başbakanlığa olan sorusunu sözlü olarak cevaplamıştır.¹⁷⁴

Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.¹⁷⁵ Atatürk'ü Koruma Kanunu'nun hükümet tarafından şöyle açıklanmaktadır; “Milli Mücadele'nin kahramanı ve memleketin kurtarıcısı Atatürk, Cumhuriyetin ve İnkılaplar rejiminin sembolü olması hasebiyle hatırasına, eserlerine ve onu ifade eden varlıklara vaki olacak tecavüzler, bilvasıta cumhuriyete ve inkılaplar rejimine tevcih edilmiş(yöneltilmiş) bir mahiyet ifade edeceğinden. Bunlara karşı işlenen ve amme efkârında(kamuoyunda) derin akisler yaratmakta olan suçların failleri hakkında mevzuatımız hususi hüküm ve müeyyideleri ihtiva etmemektedir... Bu tasarı kanunlaştığı takdirde milletçe hissedilen büyük bir ihtiyaç tatmin edilmiş olacaktır.¹⁷⁶ Celal Bayar, Cumhurbaşkanı seçildikten sonra resmi kurum ve kuruluşlara kendi resmini astırmamış sadece Atatürk'ün resimlerinin asılmasını istemiştir. Ayrıca resmi dairelere Atatürk'ün resminden başka resim asılması da bakanlar kurulunca yasaklanmıştır. Bakanlar kurulunun kararına aykırı olarak İsmet İnönü'nün portresini asılı tutan Malatya Belediye Meclisi feshedilmiştir.¹⁷⁷

Çorum Milletvekili Ahmet Başbüyük'ün, amme hizmetlerinde kullanılan her türlü nakil vasıtalarının suiistimalini önlemek için Hükümetçe ne gibi tedbirler alındığının ve alınmakta olduğunun açıklanmasına dair Başbakanlığa olan sorusunu sözlü olarak cevapladı.¹⁷⁸

Zonguldak Milletvekili Cemal Kıpçak'ın, İşçi Sendikaları Kanununa, asgari ücret işinin halli ile Ücretli Hafta Tatili Kanununun bir an evvel çıkarılmasına, işçilerin terfi, terfih,

---

¹⁷² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 69. Birleşim, 27.04.1951, ss.290-292.

¹⁷³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 69. Birleşim, 27.04.1951, s.299.

¹⁷⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 72. Birleşim, 04.05.1951, ss.33-34.

¹⁷⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 72. Birleşim, 04.05.1951, ss.54-56.

¹⁷⁶ **Ulus**, 8 Nisan 1951.

¹⁷⁷ **BCA**, 030.18.01.02.122.46.2; **BCA**, 030.18.01.02.124.92.6; **BCA**, 030.18.01.02.124.105.11.

¹⁷⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 81. Birleşim, 25.05.1951, s.458.

ikramiye, prim gibi hak ve menfaatlerinin düzenlenmesine dair olan sorusuna cevap vermiştir.¹⁷⁹

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Altıncı Oturumunda bulunmak üzere Paris'e giden Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü'ye, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu, Cumhurbaşkanlığı tezkeresiyle vekillik etmiştir.¹⁸⁰

Ordu Milletvekili Feyzi Boztepe'nin 9 Eylül 1951 tarihli Ulus Gazetesinde (gözü kapalı oy verme) başlığı altında çıkan başyazı hakkında Başbakanlığa olan sorusuna cevap vermiştir.¹⁸¹

Türk Ceza Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve bu münasebetle verilen Hükümet izahatı sebebiyle söz almıştır.¹⁸² Türk Ceza Kanunu'nun 141. ve 142. maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.¹⁸³

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri adına hareket eden Export-Import Bank arasında akdedilen 36 milyon dolarlık kredi anlaşmasının onanmasına dair kanun münasebetiyle söz almıştır.¹⁸⁴

Hükümetin takip ettiği dış politika hakkında Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü'nün demeci münasebetiyle söz almıştır.¹⁸⁵

Adalet kadrolarındaki nakil ve tahvillerle, bunlar dolayısıyla harcanan ödenek hakkında soru münasebetiyle söz almıştır.¹⁸⁶

Balıkesir Milletvekili Ali Fahri İşeri'nin, vatandaşlara karşı iyi muamele yapmayan ve demokratik idareye intibak edemeyen memurlar hakkında ne düşünüldüğüne dair Başbakanlığa olan sorusunu cevapladı. Ayrıca, muayyen mesai saatlerinde vazifeleri başında bulunmayan ve devamsızlıkları görülen memurlar hakkında ne muamele yapıldığına dair olan sorusunu da cevaplamıştır.¹⁸⁷

---

¹⁷⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 82. Birleşim, 28.05.1951, s.480.

¹⁸⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 2. Birleşim, 09.11.1951, s.26.

¹⁸¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 4. Birleşim, 14.11.1951, ss.98-100.

¹⁸² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 5. Birleşim, 16.11.1951, s.4.

¹⁸³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 8. Birleşim, 23.11.1951, ss.208-209.

¹⁸⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 14. Birleşim, 07.12.1951, ss.72-73.

¹⁸⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 19. Birleşim, 19.12.1951, s.234.

¹⁸⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 22. Birleşim, 26.12.1951, s.368.

¹⁸⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 30. Birleşim, 23.01.1952, ss.287-290.

Trabzon Milletvekili Hamdi Orhon'un, Adapazarı ve Düzce'de usulsüz ilan üzerine yapılan ihale hakkındaki söylentinin mahiyetine dair Başbakanlığa olan sorusuna cevap verdi.¹⁸⁸

Akaryakıtlardan alınacak yol vergisi hakkındaki kanun tasarısının görüşülmesi, Samet Ağaoğlu'nun talebi üzerine ilgili bakanın huzuruna getirildi.¹⁸⁹

Vefat eden İngiltere Kralı Majeste VI. George'un cenaze merasiminde bulunmak üzere Londra'ya giden Adalet Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu'nun dönüşüne kadar, Cumhurbaşkanlığı tezkeresiyle kendisi yerine vekalet etmiştir.¹⁹⁰

Sayıştay 1952 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır.¹⁹¹ Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü 1952 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır.¹⁹² Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü 1952 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır.¹⁹³ Diyanet İşleri Başkanlığı 1952 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır.¹⁹⁴ İçişleri Bakanlığı 1952 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır.¹⁹⁵

Çanakkale Milletvekili Süreyya Endik'in, Biga'da kendisini karşılayanlar arasına katılmak isteyen Gençlik Kulübü azasının men edilmesi sebebine dair İçişleri Bakanlığına olan sorusuna, İçişleri Bakan Vekili Başbakan Adnan Menderes yerine cevap vermiştir.¹⁹⁶

Mülkiye Müfettişi Memduh İçöz hakkındaki Dilekçe Komisyonu kararı münasebetiyle söz almıştır.¹⁹⁷

Uluborlu İlçesi merkezinin Senirkent Kasabasına ve Senirkent Bucağı merkezinin de Uluborlu Kasabasına kaldırılmasına, ilçe adının Senirkent, bucak adının da Uluborlu olarak değiştirilmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.¹⁹⁸

---

¹⁸⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 30. Birleşim, 23.01.1952, ss.291-293.

¹⁸⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 40. Birleşim, 15.02.1952, s.260.

¹⁹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 40. Birleşim, 15.02.1952, s.262.

¹⁹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 44. Birleşim, 22.02.1952, ss.524-527.

¹⁹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 45. Birleşim, 23.02.1952, ss.565-570.

¹⁹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 45. Birleşim, 23.02.1952, s.591.

¹⁹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 45. Birleşim, 23.02.1952, ss.610-611.

¹⁹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 48. Birleşim, 26.02.1952, s.852.

¹⁹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 59. Birleşim, 09.04.1952, ss.299-301.

¹⁹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 62. Birleşim, 16.04.1952, ss.413-415.

¹⁹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 63. Birleşim, 18.04.1952, s.448.

Cemiyetler Kanununun 33. ve 35. maddeleriyle muvakkat maddesinin tadiline dair kanun münasebetiyle söz almıştır.¹⁹⁹ DP içindeki muhalifler, Anayasaya aykırı olarak gördükleri maddelerin kaldırılmasını istediler ve kazandılar. Adnan Menderes ve Celal Bayar'ın çevresinde bu olay bomba etkisi yaptı. Partinin kontrollerinden çıkması onları endişelendirmiştir. Ağaoğlu, 35.maddenin koalisyona engel olduğunu düşünmektedir.²⁰⁰

Kan gütme sebebiyle adam öldürme veya buna teşebbüs eden failer, bunların yakın ve uzak hısımları hakkında tatbik olunacak muameleye dair 3236 sayılı Kanunun ilgası hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.²⁰¹

Başbakan Adnan Menderes ile Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü'nün, Yunanistan'a yapacakları ziyaret münasebetiyle dönüşlerine kadar Cumhurbaşkanlığı tezkeresiyle, Dışişleri Bakanlığına vekillik edecektir.²⁰²

Kars Milletvekili Sırrı Atalay'ın, Demokrat Parti toplantısına katılan Eskişehir Valisi Arif Özgen hakkındaki Başbakanlığa olan sorusuna cevap vermiştir.²⁰³

Kırşehir Milletvekili Halil Sezai Erkut'un, İstanbul Tekstil Sendikası işçilerinin yapmak istedikleri mitinge İstanbul Valiliğince izin verilmemesi sebebine dair Çalışma ve İçişleri Bakanlıklarına olan sorusuna cevap vermiştir.²⁰⁴

Van Milletvekili İzzet Akın'ın, "Bir Vicdan Meselesi" başlığı altında Ulus Gazetesinde intişar eden makale hakkında İçişleri Bakanlığına olan sorusunu cevaplamıştır. Gümüşhane Milletvekili Kemal Yörükoğlu'nun, Doğu illerimizdeki asayişsizlikten bahseden ve kamuoyunu bulandırıcı bir mahiyet arz eden Ulus Gazetesindeki makale hakkında Başbakanlığa olan sorusuna cevap vermiştir.²⁰⁵

Kırşehir Milletvekili Halil Sezai Erkut'un, İstanbul Tekstil Sendikası işçilerinin yapmak istedikleri mitinge İstanbul Valiliğince izin verilmemesi sebebine dair olan sorusu münasebetiyle Başbakan Yardımcısı tarafından kendisine sataşıldığı iddiasında bulunan Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı'nın savunmasına cevap vermiştir.²⁰⁶

---

¹⁹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 63. Birleşim, 18.04.1952, ss.455-457.

²⁰⁰ Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları (1944-1973): DP Yokuş Aşağı (1954-1957)**, Bilgi Yayınevi, Ankara 1991, ss.28-29.

²⁰¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 64. Birleşim, 25.04.1952, s.491.

²⁰² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 65. Birleşim, 28.04.1952, s.498.

²⁰³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 69. Birleşim, 07.05.1952, ss.96-97.

²⁰⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 69. Birleşim, 07.05.1952, ss.97-102.

²⁰⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 69. Birleşim, 07.05.1952, ss.103-106.

²⁰⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 70. Birleşim, 09.05.1952, ss.148-154.

Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, Mardin'in Kordis Köyü Muhtarı Mehmet Elik hakkında verilen Danıştay ilamının yerine getirilmemesi sebebine dair İçişleri Bakanlığına olan sorusuna cevap vermiştir.²⁰⁷

Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, Mardin'in Zedi Köyüne verilen traktörün geri alınması sebebine dair İçişleri Bakanlığına olan sorusunu cevaplamıştır.²⁰⁸

Trabzon Milletvekili Faik Ahmet Barutçu'nun, Dışişleri Bakanının son zamanlarda Ankara'da cereyan eden muhtelif görüşmelerle, Atina seyahat ve görüşmeleri hakkında meclise izahat verilmesine dair sorusuna cevap vermiştir.²⁰⁹ Talat Aydemir, Faik Ahmet Barutçu ile darbe konusunu görüştüğünü, İsmet İnönü ve CHP'nin bu durumu nasıl değerlendirdiğini sormuştur. Barutçu, darbeyi desteklemiş ancak İnönü darbeyi desteklememiş, seçimle nasıl olsa CHP'nin başa geleceğini vurgulamıştır.²¹⁰

Van Milletvekili Ferit Melen ve iki arkadaşının, resmi ilan tevziatındaki yolsuzluk dolayısıyla Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu hakkında soruşturma yapılmasına dair önergesi münasebetiyle söz almıştır. Önerge, yapılan görüşmelerden sonra reddolundu.²¹¹ Samet Ağaoğlu soruşturma dışında bırakılmış, döviz tahsisinde uygunsuzluk yapıldığı için soruşturma açılmıştır.²¹²

Kars Milletvekili Sırrı Atalay'ın, Kağızman İlçesi Çamuşlu Köyünün kaymakta olan arazisi hakkında ne gibi tedbirler alındığına dair İçişleri Bakanlığına sormuş olduğu yazılı sorusunun bugüne kadar cevaplandırılmaması sebebine, Kağızman'ın Kötek Bucağı merkezi ile Çamuşlu ve Akdam köylerinin yetmiş beşer metre kaymaları karşısında alınmış ve alınacak tedbirlere dair Başbakanlığa olan soruya cevap vermiştir.²¹³

Çoruh Milletvekili Mecit Bumin'in, Devlet hizmetini halkın ayağına götürme bakımından bucakların tam teşekküllü şekle veya ilçe şekline çevrilmesi hususlarından hangisinin tercih edileceğine dair Başbakanlığa olan sorusuna sözlü olarak cevap vermiştir.²¹⁴

---

²⁰⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 76. Birleşim, 26.05.1952, ss.339-341.

²⁰⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 76. Birleşim, 26.05.1952, ss.350-351.

²⁰⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 76. Birleşim, 26.05.1952, s.360.

²¹⁰ Talat Aydemir, **Hatıratım**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010, s.82.

²¹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 78. Birleşim, 30.05.1952, ss.401-408.

²¹² Toker, **DP Yokuş Aşağı**, ss.184-185.

²¹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.16. 87. Birleşim, 19.06.1952, ss.319-321.

²¹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.16. 87. Birleşim, 19.06.1952, s.326.

İngiltere Hükümetinin davetlisi olarak Londra'yı resmen ziyaret edecek olan Başbakan Adnan Menderes'in dönüşüne kadar Cumhurbaşkanlığı tezkeresiyle İçişleri Bakanlığı işlerine bakacaktır.²¹⁵

Çalışma Bakanlığından istifa eden Nuri Özsan'ın yerine Cumhurbaşkanlığı tezkeresiyle Çalışma Bakanı olarak tayin edilmiştir.²¹⁶ Yugoslavya'ya giden Ekonomi ve Ticaret Bakanı Enver Güreli'nin dönüşüne kadar Cumhurbaşkanlığı tezkeresiyle kendisine vekillik edecektir.²¹⁷

Zonguldak Milletvekili Abdurrahman Boyacıgiller'in, Grev Kanunu tasarısının bugüne kadar meclise sevkedilmemesi, Zonguldak bölgesinde 1000 yataklı bir verem hastanesi yapılmaması ve hastalık sigortasının geciktirilmesi sebeplerine, işçi sigortaları primlerinden teşekkül eden sermayelerle işçilerin ev sahibi olmalarının derpiş edilip edilmediğine, İşçi Bankası kurulması ve işsizlik sigortası tesisi hakkında ne düşünüldüğüne, yeni sendikalar kanunu tasarısı ile İş Kanununun tadiline dair tasarının ne zaman meclise sunulacağına dair Çalışma ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarına olan sorusuna cevap vermiştir.²¹⁸

Zonguldak Milletvekili Abdurrahman Boyacıgiller'in, Zonguldak Limanını inşa eden Hollanda Şirketi ile liman işçileri arasındaki ihtilafın halli için ne yapıldığına, bu gibi anlaşmazlıkların önlenmesi için Zonguldak Çalışma Müdürlüğü Teşkilatının iş müfettişleriyle takviyesinin derpiş edilip edilmediğine ve beynelmilel iş yeri ve işçi müfettişleri statülerinin memleketimizde tatbik edilmemesi sebeplerine dair sorusuna sözlü cevap vermiştir.²¹⁹

Garson ve benzeri işçilerin hizmet karşılıkları hakkındaki kanun tasarısı münasebetiyle söz almıştır.²²⁰ Çalışma Bakanlığı 1953 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır.²²¹

Trabzon Milletvekili Mahmut Goloğlu'nun, Trabzon Liman İşletmesi emrinde çalışan mavnalı kaptan ve tayfalarının günlük mesailerinin muayyen olup olmadığına ve bunlara fazla mesai ücreti verilip verilmediğine dair sorusuna cevap vermiştir.²²²

---

²¹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 1. Birleşim, 01.11.1952, s.24.

²¹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 2. Birleşim, 10.11.1952, s.31.

²¹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 21. Birleşim, 24.12.1952, s.388.

²¹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.19. 27. Birleşim, 14.01.1953, ss.182-184.

²¹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.19. 27. Birleşim, 14.01.1953, ss.187-189.

²²⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.19. 30. Birleşim, 21.01.1953, ss.314-317.

²²¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 55. Birleşim, 27.02.1953, ss.1259-1272.

²²² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.21. 57. Birleşim, 23.03.1953, ss.11-14.

Çalışma Bakanı Samet Ağaoğlu görevinden istifa etmiş, istifası Cumhurbaşkanlığı tezkeresiyle onaylanmıştır.²²³ Dışişleri Komisyon üyeliğine 244 oy alarak seçilmiştir.²²⁴

Cumhuriyet Halk Partisinin Haksız İktisaplarının İadesi hakkındaki Kanun münasebetiyle söz almıştır.²²⁵ 1954 Mali yılı Muvazenei Umumiye Kanunu münasebetiyle söz almıştır.²²⁶ Denk Bütçe Kanunu konusu iktidar ile muhalefet arasında sert tartışmalara sebep olmuştur. DP, Denk Bütçe konusunda kendini oldukça başarılı görüyor, bu durumu sürekli kamuoyu ile paylaşıyordu. Yatırımlar konusunda önceki iktidara göre başarılı politika izlemiş, Devlet gelirlerini arttırmıştır.

---

²²³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.21. 65. Birleşim, 09.04.1953, s.283.

²²⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.21. 73. Birleşim, 27.04.1953, s.544.

²²⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.26. 17. Birleşim, 14.12.1953, ss.210-213.

²²⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.28. 53. Birleşim, 28.02.1954, ss.1189-1196.

1.3 ŞEMİ ERGİN

1.3.1 Özgeçmişi

8 Eylül 1913'te İstanbul Gebze'de doğdu. Rize'nin Mermerdelen Mahallesi'nde (027/01, 21, 12) nüfusa kayıtlıdır. Babası Hüseyin Rahmi efendi, annesi Fatma İsmet hanımdır. Mustafa-Zeliha kızı Gilman (1914) hanımla evli; Gülten (1939), Nurten (1941), Özden (1945), Yıldız (1951) ve Ümit (1953) in babasıdır.

1933 ders yılında Kastamonu Lisesinden mezun oldu. Ankara Hukuk Fakültesine yatılı olarak girdi ve 1935-1936 öğretim yılında Hukuktan diploma aldı. 1 Eylül 1936'da silah altına alınarak hazırlık kıtasına gönderildi. İkinci 6 aylık bölümünü 1 Kasım 1936'da Yedek Subay Okulunda tamamladı. Son 6 aylık bölümü subay vekili olarak 15. Top. A., 2. Dağ. Taburu, 5. Bataryada yerine getirerek, 1 Kasım 1937'de terhis edildi.

2 Kasım 1937'de Ankara Asliye Mahkemesi kâtip adaylığına, 17 Kasım 1937'de Eskişehir hâkim muavinliğine, 20 Kasım 1939'da Ankara C. Savcı Yardımcılığına, 30 Nisan 1943'te Malkara Cumhuriyet Savcılığına, 30 Aralık 1944'te Manisa C. Savcı Yardımcılığına verildi. 2 Ağustos 1947'de Mardin C. Savcı Yardımcılığına atandı ise de görev yerine gitmeden 27 Ağustos 1947'de görevden ayrıldı. Manisa Barosuna 21 Ekim 1947'de kaydolup avukatlığa başladı. 19 Aralık 1963'te İstanbul Barosuna nakletti. İstanbul Barosunda 29 Ocak 1981'e kadar çalıştı. Avukatlığını sürdürürken Demokrat Parti'de siyasî çalışmalara katıldı.

IX. Dönem seçimlerine girdi. Yapılan seçimde 128 216 oyla Manisa'dan milletvekili seçildi. Seçim tutanağını 16.5.1950'de aldı, 22.5.1950'de Meclise geldi. Tutanağı 5.6.1950'de onaylandı. Bütçe ve Adalet komisyonlarında çalıştı. Adalet Komisyonunun sözcülüğünü yaptı. Emir ve seyiserleri konusunda kurulan geçici komisyonda görev aldı. Genel Kurulda bu dönemde değişik 21 konuda 172 konuşması vardır.

X. ve XI. dönemlerde de aynı partiden Manisa Milletvekilliğini sürdüren Hasan Şemi ERGİN, 9 Aralık 1955'te kabinede Devlet Bakanı olarak yer aldı. 28 Temmuz 1957'de Millî Savunma Bakanı oldu. XI. Dönem seçimlerinden sonra kısa bir süre Adalet Bakanlığına vekâlet etti. 19 Ocak 1958'de Millî Savunma Bakanlığında istifa etti. 9 Aralık 1959'da Ulaştırma Bakanlığında getirildi ve 27 Mayıs 1960'a kadar bu görevi sürdürdü. 28 Nisan 1956-27 Nisan 1958 ve 30 Nisan 1960-16 Haziran 1960 tarihleri arasında Kızılay Genel Başkanlığı yaptı.

27 Mayıs Harekâtından sonra Yassıda Yüksek Adalet Divanı'na, Anayasayı çiğnediği suçlaması ile 4 yıl 2 ay ağır hapis cezası verildi. Çıkarılan af yasasından yararlanarak özgürlüğüne kavuştu. Parlamento sonrasında malî sıkıntısını 1 Ocak 1964'te Türkiye İş Bankası İstanbul Hukuk Müşavirliğinde sözleşmeli avukat olarak çalışmak suretiyle giderdi. Bu görevi 28 Şubat 1978'e kadar sürdürdü. Buradaki hizmeti ile devlette geçen hizmetlerini Emekli

Sandığında birleştirerek (13.354.25) sicil numarasıyla emekli oldu. Emekli yaşamını sürdürdüğü sırada 18 Ocak 1996'da öldü. Ankara Karşıyaka Mezarlığında toprağa verildi.²²⁷

1.3.2 Meclis Faaliyetleri

365 oy alarak Bütçe Komisyonuna üye seçilmiştir.²²⁸ 299 oy alarak Ekonomi Komisyonuna üye seçilmiştir.²²⁹

Manisa Milletvekillerinden Nafiz Körez ve Şemi Ergin, Demirci Kasabası yangın yerindeki arsaların tevhit, ifraz ve tevzi hakkındaki Kanun teklifinin görüşülmesi için geçici bir Komisyon kurulmasına dair önerge sunmuştur.²³⁰

Ankara Milletvekili Osman Talat İltekin ve diğer üç milletvekili arkadaşıyla birlikte Denizbank Türk Anonim Ortaklığı Kanunu tasarısının Karma Komisyonunda tetkiki hakkında önerge sunmuştur.²³¹ 289 oy alarak Adalet Komisyonuna üye seçilmiştir.²³²

Manisa Milletvekili Kazım Taşkent ve Muzaffer Kurbanoglu ile birlikte Yeni Gördes Kasabasının kuruluşu hakkındaki Kanun teklifinin geri verilmesine dair önerge sunmuştur.²³³

Gayrimenkule tecavüzün def'ine dair Kanun münasebetiyle Adalet Komisyonu Sözcüsü olarak söz almıştır.²³⁴

İhtiyarlık Sigortası Kanununun bazı maddelerinde değişiklik yapılması hakkında Kanun tasarısı ile Erzurum Milletvekili Said Başak'ın, İhtiyarlık Sigortası Kanununun 2. maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.²³⁵

Zonguldak Milletvekili Cemal Kıpçak'ın, Zonguldak'ta kömürlerin yıkanmasından terekküp eden kömür tozlarının 114 sayılı Kanunun 1. maddesinde yazılı maden kömürü tozlarından sayılması lazım gelip gelmediğine ve aynı maddedeki (maden amelesinin menafii umumiyesine hasr ve tahsis olunur) tabirinin, 5018 sayılı Kanunun 1. maddesine göre kurulmuş olan Maden İşçileri Sendikasına matuf olup olmadığının yorumlanması hakkında önergesi ve Adalet Komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır.²³⁶

²²⁷ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VII., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss.806-807.

²²⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 3. Birleşim, 29.05.1950, s.35.

²²⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.2. 2. Birleşim, 06.11.1950, s.26.

²³⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 39. Birleşim, 05.02.1951, ss.31-32.

²³¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 107. Birleşim, 01.08.1951, s.454.

²³² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 2. Birleşim, 09.11.1951, s.29.

²³³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 6. Birleşim, 19.11.1951, s.125.

²³⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 32. Birleşim, 28.01.1952, s.371.

²³⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 33. Birleşim, 30.01.1952, ss.407-410.

²³⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 34. Birleşim, 01.02.1952, ss.11-12.

Malatya Milletvekili Mehmet Sadık Eti ve Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, Milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması hakkındaki Karma Komisyon raporu münasebetiyle söz almıştır.²³⁷

Bataklıkların kurutulması ve bundan elde edilecek topraklar hakkındaki 5516 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun tasarısı münasebetiyle söz almıştır.²³⁸

Deniz Tahmil ve Tahliye Cemiyeti Teavün Sandığının tasfiyesi hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.²³⁹ Türk Tabipleri Birliği Kanunu münasebetiyle Adalet Komisyonu adına söz almıştır.²⁴⁰

Geçici bir komisyon kurulmasına dair Adalet Komisyonu Başkanlığı tezkeresi münasebetiyle söz almıştır.²⁴¹ Milli Korunma Kanunu'nun kiraya taalluk eden maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.²⁴²

Basın Kanunu'nun 36. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.²⁴³ Temyiz Teşkilatının Tevsiine dair 1221 sayılı Kanunun 8. maddesinin değiştirilmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.²⁴⁴

Türk Ceza Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.²⁴⁵ Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması hakkındaki Kanun münasebetiyle söz almıştır.²⁴⁶ 251 oy alarak Adalet Komisyonu üyeliğine seçilmiştir.²⁴⁷ Eczacılar ve Eczaneler hakkındaki Kanun münasebetiyle söz almıştır.²⁴⁸

---

²³⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 53. Birleşim, 26.03.1952, ss.39-40.

²³⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.16. 86. Birleşim, 18.06.1952, ss.278-280.

²³⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 19. Birleşim, 19.12.1952, ss.317-318.

²⁴⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.19. 26. Birleşim, 12.01.1953, ss.147-168.

²⁴¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.19. 31. Birleşim, 23.01.1953, s.360.

²⁴² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.19. 34. Birleşim, 29.01.1953, s.510.

²⁴³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 39. Birleşim, 06.02.1953, ss.142-144.

²⁴⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 41. Birleşim, 11.02.1953, ss.236-239.

²⁴⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.23. 90. Birleşim, 01.06.1953, ss.20-23.

²⁴⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.24. 115. Birleşim, 23.07.1953, ss.1086-1121.

²⁴⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.25. 2. Birleşim, 09.11.1953, s.33.

²⁴⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.25. 9. Birleşim, 25.11.1953, ss.396-400.

Rize Milletvekili İzzet Akçal ve 27 arkadaşının, Türk Ceza Kanunu'nun 6123 sayılı Kanunla değişen 2. maddesinin son fıkrasının tefsiri hakkında tavriri ve Adalet Komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır.²⁴⁹

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu münasebetiyle Adalet Komisyonu adına söz almıştır.²⁵⁰

Mardin Milletvekili Mehmet Kamil Boran'ın, Avukatlık Kanunu'nun 4. maddesinin değiştirilmesine dair olan kanun teklifinin gündeme alınması hakkındaki tavriri, Hakimler Kanunu'nun 64, 65 ve 66. maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifinin gündeme alınmasına dair tavriri münasebetiyle söz almıştır.²⁵¹

3499 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 4359 sayılı Kanunla değiştirilen geçici 3 ve 4. maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun münasebetiyle söz almıştır.²⁵²

Milletvekilleri Seçimi Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bazı maddeler eklenmesine dair Kanun münasebetiyle Muvakkat Encümen Mazbata Muharriri olarak söz almıştır.²⁵³

Pilot Kıdemli Yüzbaşı Mehmet Yakup Sınaç'ın hükümlü olduğu cezanın affi hakkındaki kanun münasebetiyle Adalet Encümeni Mazbata Muharriri olarak söz almıştır.²⁵⁴

---

²⁴⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.27. 32. Birleşim, 22.01.1954, ss.290-294.

²⁵⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.27. 34. Birleşim, 27.01.1954, s.398.

²⁵¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.28. 39. Birleşim, 08.02.1954, ss.106-107.

²⁵² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.28. 43. Birleşim, 15.02.1954, ss.324-325.

²⁵³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.28. 44. Birleşim, 17.02.1954, ss.449-484.

²⁵⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.29. 55. Birleşim, 02.03.1954, s.41.

1.4 ADNAN KARAOSMANOĞLU

1.4.1 Özgeçmişi

6 Mayıs 1914' (1330) ve Manisa'nın Akhisar İlçesi Kethüda Mahallesi (008/007, 1, 10) doğdu. Babası Mehmet Nakiyettin efendi, annesi Kesibe hanımdır. 1958 yılında Hasan Hüsnü-Fatma Münife kızı Emine Jale (1916) ve ayrıca, Ahmet Sezai-Cemile kızı Fatma Selçuk (1925) ile evli; Selmin (1945), Simin (1948), Kesibe (1950) ve Mehmet Naki' (1960) nin babasıdır.

İlk, orta ve lise öğrenimini Galatasaray Lisesinde tamamlayıp Lozan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Okuluna devam etti. Sicilinde Fransızca ve İngilizce bildiği yazılıdır. 1 Mart 1943'te 176. ve 233. Piyade alaylarında kıta hizmetini tamamladı. 2 Mayıs 1943'te 15/56964 numara ile Yedek Subay Okuluna girdi. Piyade asteğmen rütbesiyle 54. P. Alayı emir subaylığı ile Seferihisar'da hizmetini tamamlayarak teğmen rütbesiyle terhis oldu. Askerlik sonrasında Akhisar'a yerleşip çiftçilikle uğraştı.

IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 128 342 oyla Manisa Milletvekilliğine seçildi. Seçim tutanağını 16.5.1950'de aldı. 22.5.1950'de Meclise geldi. Tutanağı 5.6.1950'de onaylandı. Dışişleri ve Ekonomi komisyonlarında çalıştı. Kredi yolu ile Amerika'dan getirilecek muhtelif çayır ve mera tohumları konusunda yazılı sorusu; Genel Kurulda bu dönemde 5 konuda konuşması vardır. X. Dönemde de Manisa Milletvekilliğine seçilen Adnan KARAOSMANOĞLU, parlamento sonrasında çiftçiliğe döndü. 21 Mayıs 1975'te öldü. Akhisar Mezarlığında toprağa verildi.²⁵⁵

1.4.2 Meclis Faaliyetleri

Bazı suç ve cezaların affı hakkındaki kanun tasarısı münasebetiyle söz almıştır.²⁵⁶ DP Grubu bazı dönemlerde şiddetli huzursuzluklar yaşadı. Parti iktidar olduktan sonra bu konuda ilk sınavını iktidar olduğu ilk yıllarda verdi. Birinci Menderes Hükümeti, tıpkı yerel örgütlerde olduğu gibi Parti Grubunun önemli bir kısmında da büyük tepkiyle karşılandı. Bu dönemde parti grubundaki bu huzursuzluğun nedenini Toker, iki nedenle açıklamaktadır. Bunlardan ilki grup içinde bakanlığa kendilerini herkesten daha layık gören milletvekillerinin tepkisi, bir diğeri ise yerel örgütlerden gelen kuvvetli isimlerin partinin yönetme tarzından hoşlanmamalarıydı.²⁵⁷

²⁵⁵ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VII., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss.812-813.

²⁵⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 23. Birleşim, 14.07.1950, s.699.

²⁵⁷ Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları (1944-1973): DP'nin Altın Yılları (1950-1954)**, Bilgi Yayınevi, Ankara 1991, s.111.

Tokat Milletvekili Ahmet Gürkan'ın, Mason derneklerinin kapatılması hakkında kanun teklifi, İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları münasebetiyle söz almıştır.²⁵⁸

Hastane, okul, park, meydan, cadde, stadyum ve benzeri yapılara yaşayan kişi adlarının konmaması hakkında kanun münasebetiyle söz almıştır.²⁵⁹ Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu görevinde bulunmuştur.

Kibritin tekelden çıkarılmasına ve İstihlak Vergisine tabi tutulmasına dair kanun tasarısı, Gümrük ve Tekel Komisyonu raporu ile Ekonomi Komisyonu düşüncesi, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları münasebetiyle söz almıştır.²⁶⁰

Kredi yolu ile Amerika'dan getirileceği ilan olunan 97 ton muhtelif çayır ve mera tohumları bedelinin kaç Türk Lirası olduğuna ve bu hususta başka bir firmadan teklif alınıp alınmadığına dair Tarım Bakanı Nedim Ökmen'e soru sormuş ve yazılı cevap almıştır.²⁶¹

Tütün ekicileri ortaklıkları ve birlikleri hakkındaki kanun tasarısı münasebetiyle söz almıştır.²⁶² Birleşik Krallığı ziyarete davet edilen heyetin içinde yer almıştır.²⁶³

Muğla Milletvekili Nadir Nadi ve Trabzon Milletvekili Hamdi Orhon'un, Basın Kanunu'nun 36.maddesinin 1.fikrasının değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve İçişleri, Adalet komisyonları raporları münasebetiyle söz almıştır.²⁶⁴ Karayolları Trafik Kanunu layihası münasebetiyle söz almıştır.²⁶⁵

Avrupa İstişari Meclisi beşinci devre toplantısına memleketimizi temsil etmek üzere katılan milletvekilleri arasında yer almıştır.²⁶⁶

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü teşkilat ve vazifeleri hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.²⁶⁷ Serbest Bölge Kanunu münasebetiyle söz almıştır.²⁶⁸

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'na geçici bir madde eklenmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.²⁶⁹

---

²⁵⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 69. Birleşim, 27.04.1951, s.316.

²⁵⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 87. Birleşim, 08.06.1951, s.119.

²⁶⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 24. Birleşim, 09.01.1952, s.66.

²⁶¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 39. Birleşim, 13.02.1952, ss.255-256.

²⁶² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 58. Birleşim, 07.04.1952, ss.261-262.

²⁶³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 3. Birleşim, 12.11.1952, s.66.

²⁶⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 39. Birleşim, 06.02.1953, s.157.

²⁶⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.21. 59. Birleşim, 27.03.1953, ss.112-116.

²⁶⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.21. 71. Birleşim, 20.04.1953, s.469.

²⁶⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.26. 19. Birleşim, 18.12.1953, s.294.

²⁶⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.26. 20. Birleşim, 21.12.1953, s.350.

²⁶⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.26. 23. Birleşim, 28.12.1953, s.495.

1.5 FEVZİ LÜTFİ KARAOSMANOĞLU

1.5.1 Özgeçmişi

1900' (1316) de Manisa'nın Nişancıpaşa Mahallesiinde doğdu. Babası Lütfullah Bey, annesi Halide hanımdır. 27 Mayıs 1937'de Ali Nakiyettin-Nezaket kızı Fatma Betül (1910) hanımla evlendi. Ali Lütfi (1938) ve Lütfiye Canan' (1943-1976) ın babasıdır.

İlk ve orta öğrenimini Manisa beş senelik idadisi ve İzmir Sultanisinde tamamladı. 1918'de İstanbul Halkalı Yüksek Ziraat Okuluna girip 1922'de Yüksek Ziraat Mühendisi diploması aldı. Sicilinde Fransızca bildiği yazılıdır. Basın ve yayın mesleğine girdi. Bir yandan da İstanbul Hukuk Fakültesine devam etti. Kuvayı Milliyeci "Dergâh" Mecmuasını, sonra dönemin büyük edebiyatçı ve şairlerinin toplandığı "Yeni Mecmua"yı çıkardı. Daha sonra gündelik "Son Telgraf Gazetesinin sahibi oldu ve başyazarlığını yaptı. Yazarlık yaşamında pek çok soruşturma ve kovuşturmayaya uğradı. Mart 1925'te Takriri Sükûn (huzuru sağlama) Kanunu çıkınca gazetesi kapatıldı ve kendisi Şark İstiklâl Mahkemesine gönderildi. 4 ay gözetim altında kaldıktan sonra beraat etti.

1926'da yedek subay olarak silah altına alındı. Askerliğini yaparken attan düştü ve belkemiği arızalandı. Gülhane Hastahanesi sıhhat heyeti raporu ile askerlikten çıkarıldı.

1927'de Salihli'de çiftçiliğe başladı. Demokrat Partinin kurucuları arasında yer aldı. IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 128.342 oyla Manisa'dan ve Aydın'dan milletvekili seçildi. Manisa Milletvekilliğini tercih etti. Seçim tutanağını 16 Mayıs 1950'de aldı. 22 Mayıs 1950'de Meclise geldi. Tutanağı 5 Haziran 1950'de onaylandı.

Anayasa Komisyonunda çalıştı. Bu komisyonun başkanlığını yaptı. 10 Temmuz 1950'de kurulan I. Menderes Kabinesinde 11 Temmuz 1950- 9 Mart 1951 tarihleri arasında Devlet Bakanı ve II. Menderes Kabinesinde 18 Haziran 1951-2 Aralık 1951 tarihleri arasında tekrar Devlet Bakanı olarak yer aldı. 2 Aralık 1951'de İçişleri Bakanlığına getirildi, 1 Ağustos 1952'de bu bakanlıktan da istifa ederek ayrıldı.

5 Kasım 1953'te Ulus Gazetesi başyazısı, çekirdeksiz kuru üzüm ticareti konularında sözlü sorusu; Manisa Milletvekilliğini tercih ettiğine dair önergesi, Genel Kurulda bu dönemde milletvekili olarak değişik 11 konuda 14 konuşması, Devlet Bakanı olarak değişik 4 konuda 4 konuşması, İçişleri Bakanı ve Devlet Bakanı Vekili olarak değişik 6 konuda 9 konuşması, İçişleri Bakanı olarak değişik 17 konuda 28 olmak üzere toplam 38 konuda 55 konuşması vardır.

X ve XII. (I.) dönemlerde de Manisa'dan milletvekili seçilen Fevzi Lütfi KARAOSMANOĞLU, 6 Ocak 1961-15 Ekim 1961 tarihleri arasında Kurucu Mecliste Halk

Partisi Temsilci Üyeliği yaptı. 1955'te Demokrat Parti'den ayrılarak arkadaşlarıyla birlikte Hürriyet Partisi'ni kurdu ve bu partinin başkanlığını yaptı.

22 Ekim 1978'de İzmir'de öldü. Karşıyaka Soğuk Kuyu Mezarlığında toprağa verildi.²⁷⁰

1.5.2 Meclis Faaliyetleri

Manisa'da Demokrat Parti merkezini oluşturarak partinin teşkilatlanmasını sağlamıştır.²⁷¹ DP'nin taşra örgütünün öncü kurucuları, DP'nin gerçek iskeletini oluşturdular. Çünkü özellikle ilk dönemde bunca ağır baskı altında ve DP üzerinde yaratılan siyasi kuşkuya karşın, her türlü siyasi ve kişisel riski göze alarak, siyasi arenaya atılan bu kişiler, gerçekte DP'nin öncü kadrolarıydılar. Elbette teşkilatın bulunduğu yere göre değişkenlikler göstermekle birlikte, DP'nin ilk kadrolarını tüccarlar, serbest meslek sahipleri ile çiftçiler oluşturuyordu. Diğer meslek grupları, bunu izliyordu.²⁷²

Bingöl Milletvekilliklerine seçilen Feridun Fikri Düşünsel ve Mustafa Nuri Okçuoğlu'nun seçim tutanakları hakkında Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır.²⁷³

Matbaalar Kanunu tasarısının Karma Komisyonunda görüşülmesine dair olan önerge münasebetiyle söz almıştır.²⁷⁴ Bazı suç ve cezaların affi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.²⁷⁵

Aydın ve Manisa Milletvekilliklerine seçilmiş, Manisa Milletvekilliğini tercih eylediğine dair önerge sunmuştur.²⁷⁶

Devlet Bakanı Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu başkanlığında Ticaret ve Ekonomi Bakanlığı, Tekel elemanları ve tüccarın da iştirak ettiği bir heyet, tütün satışı nedeniyle Almanya'ya hareket etmiştir.²⁷⁷

İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı 1951 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.²⁷⁸

²⁷⁰ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VII., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss.814-815.

²⁷¹ **Vatan**, 8 Şubat 1946.

²⁷² Cemil Koçak, **İktidar ve Demokratlar: Türkiye'de İki Partili Siyasi Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950)**, II. Cilt, İletişim Yayınları, İstanbul 2012, s.131.

²⁷³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 17. Birleşim, 05.07.1950, ss.358-359.

²⁷⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 22. Birleşim, 13.07.1950, s.619.

²⁷⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 22. Birleşim, 13.07.1950, ss.655-656.

²⁷⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 23. Birleşim, 14.07.1950, s.686.

²⁷⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 28. Birleşim, 10.01.1951, s.154.

²⁷⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 49. Birleşim, 23.02.1951, ss.593-595.

Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.²⁷⁹ Adnan Menderes Atatürk'ün manevi şahsına yapılan saldırıların artması sonucu irticanın tüm ülkeye yayıldığını iddia edenlere şöyle cevap vermiştir; *“Onlar demek istiyorlar ki, bu memleketin her tarafında irtica körüklenerek büyük bir tehlike yaratılmak ihtimal ve imkânı vardır. Yani birkaç mutaassıp adam Türk milletini peşine takarak dini siyasete alet etmeye ve tehlikeler yaratmaya muktedir olabilir. Hakikat asla böyle değildir. Eğer onların düşüncesine bir an için iştirak edecek olursak Türk milletinin irtica ve dini taassup bakımından çok iptidai bir hal ve seviyede bulunduğu iddiasını da kabul etmek zaruri olur. Böyle asılsız bir iddia ve faraziye ile ortaya atılmak, eğer derin bir gaflet eseri değilse, muhakkak ki, Atatürk İnkılaplarının fuzuli bekçiliği sıfatını takınmak suretiyle siyasi maksatlar takip olunduğunun delilini teşkil eder.”*²⁸⁰

Resmi daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine, bu daire ve müesseselerle münfesi derneklere ait olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.²⁸¹

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü ile Toprak ve İskan İşleri Genel Müdürlüğü'nün Başbakanlığa bağlanmasına dair kanun münasebetiyle söz almıştır.²⁸²

İstanbul Milletvekili Senihi Yürüten'in, sarkıntılık suçlarını irtikap edenlere karşı İstanbul Valiliğince tatbik edilmesi düşünülen usul hakkındaki sorusuna sözlü cevap vermiştir.²⁸³

Amasya Milletvekili Kemal Eren'in, son günlerde İskenderun'da vukubulan hadise ile Hacıbektaş Kaymakamının vazife başında yaralanması sebebinin neden ileri geldiğine, suçluların yakalanıp yakalanmadığına ve bu gibi hadiselerin tekrarlanmaması için ne gibi tedbirler alındığına dair sorusuna sözlü cevap vermiştir.²⁸⁴

Kastamonu Milletvekili Hayri Tosunoğlu'nun, sicil almış jandarma albaylarının terfi ettirilmemeleri sebebine ve diğer sınıflardan aynı durumda bulunup Askeri Temyize başvuran albaylara dair sorusuna sözlü cevap vermiştir.²⁸⁵

---

²⁷⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 73. Birleşim, 07.05.1951, ss.120-123.

²⁸⁰ **Ulus**, 18 Mart 1951; **Zafer**, 18 Mart 1951.

²⁸¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 109. Birleşim, 06.08.1951, ss.597-602.

²⁸² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 113. Birleşim, 10.08.1951, ss.902-903.

²⁸³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 3. Birleşim, 12.11.1951, ss.74-75.

²⁸⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 3. Birleşim, 12.11.1951, ss.75-76.

²⁸⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 13. Birleşim, 05.12.1951, s.41.

Çorum Milletvekili Ahmet Başbüyük'ün, Mecitözü ilçesine bağlı olan bazı köylerin Çorum'a bağlanması hususunda İl Genel Meclisince verilen kararın hangi sebeplerle yerine getirilmediğine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.²⁸⁶

Trabzon Milletvekili Hamdi Orhon'un, Kudret Gazetesinin Kaman'da karakolda dövuğüğü iddia edilen kimseler hakkındaki neşriyatına dair demeci münasebetiyle söz almıştır.²⁸⁷

İl İdaresi Kanunu'nun 6.maddesinin ikinci fıkrasının yorumu münasebetiyle söz almıştır.²⁸⁸ Kaman'da karakolda dövuğüğü iddia edilen kimseler hakkında demeç vermiştir.²⁸⁹

Rize Milletvekili Ahmet Morgil'in, asker ailelerine yapılmakta olan yardımın çok fakir köylü vatandaşlara da teşmil edilip edilmeyeceği hakkında ne düşünüldüğüne dair Başbakanlığa olan sorusuna Başbakan adına yazılı cevap vermiştir.²⁹⁰

Giresun Milletvekili Doğan Köymen'in, Doğu Karadeniz bölgesinde bulunan illerdeki topraksız köylü sayısına ve çiftçiliğe elverişli topraklarla mübadil ve mütegayyip eşhastan hazineye intikal etmiş olan gayrimenkullerin miktarına ve bunların teffiz suretiyle yapılan tevzilerinde takip edilen usule, bilfiil çiftçi olmayan şahıslara geçmiş köy, tarla ve meralara, köy enstitüsü mezunlarına tahsis edilen topraklara dair Başbakanlığa olan sorusuna sözlü cevap vermiştir.²⁹¹ 5602 sayılı Tapulama Kanunu'na ek kanun münasebetiyle söz almıştır.²⁹²

Kars Milletvekili Sırrı Atalay'ın, Haymana İlçesinin İkizce Bucağının Velihimmetli Köyünden Mehmet Arslan'ın oğlu Halit Arslan ile babasına jandarma erleri tarafından yapılan muamele hakkındaki sorusuna yazılı cevap vermiştir.²⁹³

Zonguldak Milletvekili Muammer Alakant'ın, İçişleri Bakanlığınca kadro harici bırakılacak memurlar hakkında alınmış bir karar olup olmadığına ve tekaüde sevk edilecekler için mutad muameleler haricinde bir tedbir düşünülüp düşünülmediğine dair sorusuna sözlü cevap vermiştir.²⁹⁴

---

²⁸⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 15. Birleşim, 10.12.1951, s.101.

²⁸⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 16. Birleşim, 12.12.1951, s.125.

²⁸⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 17. Birleşim, 14.12.1951, ss.177-178.

²⁸⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 21. Birleşim, 24.12.1951, s.311.

²⁹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 23. Birleşim, 07.01.1952, ss.27-28.

²⁹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 24. Birleşim, 09.01.1952, ss.39-41.

²⁹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 27. Birleşim, 16.01.1952, ss.157-158.

²⁹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 29. Birleşim, 21.01.1952, ss.250-253.

²⁹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 30. Birleşim, 23.01.1952, ss.269-270.

Çanakkale Milletvekili Bedi Enüstün'ün, ileri demokrat milletlerde olduğu gibi vali intihabı yetkisinin bizde de halka verilmesi hakkında Hükümetçe ne düşünüldüğüne dair Başbakanlığa olan sorusuna sözlü cevap vermiştir.²⁹⁵ Gayrimenkule tecavüzün def'ine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.²⁹⁶

Memurların suçlarından dolayı haklarında yapılacak soruşturma ve kavuşturmaya dair kanun tasarısı münasebetiyle söz almıştır.²⁹⁷

Turistik otel inşası için İstanbul Belediyesi tarafından Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığına devredilecek arsa hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.²⁹⁸

Aydın Milletvekili Şevki Hasırcı'nın, düğünlerde yakılan mermi ve içilen içki yüzünden birçok can kaybına ve yaralanmaya sebep olan hadiseler hakkında ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sorusuna sözlü cevap vermiştir.²⁹⁹

Aydın Milletvekili Şevki Hasırcı'nın, İkinci Dünya Savaşı'nın devamı müddetince gayrimişru surette servet yaparak genel fikir ve ahlaki rencide edenlerle Kore Savaşı'nın başlangıcından beri büyük çapta ilaç ve sair ithal malları stokları yapanlar hakkında ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair Başbakanlığa olan sorusuna sözlü cevap vermiştir.³⁰⁰

Gümüşhane Milletvekili Ahmet Kemal Varınca'nın, Pasinler ilçesinde meydana gelen depremden yıkılan ev, yaralanan ve ölen vatandaş miktarı ile felaketzedelerin iâşe, ibate ve tedavileri hakkında alınan tedbirlere dair Başbakanlığa olan sorusuna sözlü cevap vermiştir.³⁰¹

Balıkesir Milletvekili Ali Fahri İşeri'nin, Manyas ilçesiyle köylerinde çalışan toprak tevzi komisyonlarının ne kadar zaman vazife gördüklerine ve kaç kişiden ibaret olduğuna, bunların aylık günlük ücretlerine ve şimdiye kadar hangi köylerde ne miktar toprak tevzi edildiğine dair Başbakanlığa olan sorusuna sözlü cevap vermiştir.³⁰²

Ordu Milletvekili Hüsnü Akyol'un, Devlet Bakanlığı ile İşletmeler Bakanlığının vekaletle idare edilmesindeki sebebin açıklanmasına ve iç iskan işlerini de görmek üzere bir

---

²⁹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 30. Birleşim, 23.01.1952, ss.270-272.

²⁹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 32. Birleşim, 28.01.1952, s.346.

²⁹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 33. Birleşim, 30.01.1952, ss.400-401.

²⁹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 33. Birleşim, 30.01.1952, ss.425-426.

²⁹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 35. Birleşim, 04.02.1952, s.43.

³⁰⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 35. Birleşim, 04.02.1952, ss.43-45.

³⁰¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 35. Birleşim, 04.02.1952, ss.46-48.

³⁰² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 35. Birleşim, 04.02.1952, ss.54-57.

iskan bakanlığının tesisi hakkında ne düşünüldüğüne dair Başbakanlığa olan sorusuna sözlü cevap vermiştir.³⁰³

Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, Gurs Hidroelektrik Santrali inşaatının ne durumda olduğuna ve şehre su, elektrik verilmesinin ne zaman mümkün olacağına, çağ çağ sulama plan tatbikatına, İskenderun-İran yolunun Urfa-Cizre kısmı inşaatına, Dicle ve Hezil üstünde köprü veya bir vargel inşaatının bu yıl içinde mümkün olup olmayacağına dair sorusuna sözlü cevap vermiştir.³⁰⁴ Toprak ve İskan İşleri Genel Müdürlüğü 1952 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır.³⁰⁵

Akaryakıtlardan alınacak Yol Vergisi hakkındaki Kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁰⁶ İçişleri Bakanlığı 1952 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır.³⁰⁷ Emniyet Genel Müdürlüğü 1952 yılı Bütçesi münasebetiyle söz almıştır.³⁰⁸

Malatya Milletvekili Mehmet Kartal'ın, Hekimhan İlçesi Belediye Başkanı Tevfik Ünsal'ın Malatya Valiliğince işten el çektirilmesi sebebine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.³⁰⁹

Çankırı Milletvekili Kazım Arar'ın, Çankırı ve havalisi deprem bölgelerine 1952 yılı bütçesinden ne miktar tahsisat ayrıldığına, bu bölgelere tahsis edilen kereste ve para miktarı ile bunun tevzi şekillerine, Emlak Kredi Bankası'na bu ilde bir şube açılarak depremden zarar gören vatandaşlara uzun vade ile kredi temininin düşünülüp düşünülmediğine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.³¹⁰

Tokat Milletvekili Zihni Betil'in, Ayvalık Belediye Başkanlığına seçilen Avni Baskın'ın, seçimine ait muamelenin iptali hakkındaki Danıştay 6.Dairesinden verilen kararın infaz edilmemesi sebebine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.³¹¹

---

³⁰³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 35. Birleşim, 04.02.1952, ss.57-58.

³⁰⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 40. Birleşim, 15.02.1952, ss.282-283.

³⁰⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 46. Birleşim, 24.02.1952, ss.634-642.

³⁰⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 47. Birleşim, 25.02.1952, ss.797-803.

³⁰⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 48. Birleşim, 26.02.1952, ss.861-864.

³⁰⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 48. Birleşim, 26.02.1952, ss.890-891.

³⁰⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 51. Birleşim, 29.02.1952, ss.1299-1300.

³¹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 51. Birleşim, 29.02.1952, ss.1314-1318.

³¹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 51. Birleşim, 29.02.1952, ss.1341-1342.

Kırşehir Milletvekili Halil Sezai Erkut'un, köyler ve köylüler arasında artan mera, arazi ve sınır ihtilafları hakkında Hükümetçe idari ve kanuni ne gibi tedbir düşünüldüğüne dair Başbakanlığa olan sorusuna yazılı cevap vermiştir.³¹²

Seyhan Milletvekili Arif Nihat Asya'nın, Edirne İli Özel İdaresinin tek öğretmenli köy okullarında çalışmış öğretmenlere ne kadar borcu olduğuna ve bu borcu karşılamak üzere özel idare bütçesine ne kadar para konulduğuna dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.³¹³

Kars Milletvekili Sırrı Atalay'ın, halen Türkiye'de faaliyette bulunan kaç arazi tevzi ve tapulama komisyonu olduğuna, her ilde kaç komisyon bulunduğuna, bu komisyonların il ve ilçelere taksiminde hangi kıstasların kullanıldığına ve bu arada Kars ilinin hususiyetinin dikkate alınıp alınmayacağına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.³¹⁴

Giresun Milletvekili Doğan Köymen'in, Alucra ilçesine bağlı Anastos, Alısız ve Yeniköy (Çakrak) adıyla maruf Rum köylerinin kimlere intikal ettiğine, bu köylerde hazineye ait toprak varsa senelik icar bedelleri ile kimler tarafından ekildiğine ve hazine yerlerinin topraksız köylüye dağıtılmasına teşebbüs edilip edilmediğine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.³¹⁵

Giresun Milletvekili Arif Hikmet Pamukoğlu ve Trabzon Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu tarafından verilen Giresun, Trabzon, Çoruh, Ordu ve Rize illerinin topraksız yahut aileleriyle birlikte geçimlerini sağlayamayacak kadar az toprağa sahip olan çiftçilerine toprak verilmesi hakkındaki kanun teklifini Hükümet adına Adalet Komisyonu üyesi olarak reddetmiştir.³¹⁶

Bugüne kadar hangi gazetelere ne miktar resmi ilan tevziatı yapıldığına, muhalefet organı olan gazetelere verilen resmi ilanlarda takip edilen usule ve Kudret Gazetesine resmi ilan verilmemesi sebebine dair sözlü soru münasebetiyle söz almıştır.³¹⁷

Zonguldak Milletvekili Hüseyin Balık'a, geçen tutanak özeti hakkında cevap vermiştir.³¹⁸ Türk Tabipleri Birliği Kanunu münasebetiyle söz almıştır.³¹⁹

---

³¹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 52. Birleşim, 24.03.1952, ss.16-17.

³¹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 52. Birleşim, 24.03.1952, ss.18-19.

³¹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 52. Birleşim, 24.03.1952, ss.20-23.

³¹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 64. Birleşim, 25.04.1952, s.494.

³¹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 8. Birleşim, 24.11.1952, s.218.

³¹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 17. Birleşim, 15.12.1952, s.257.

³¹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 20. Birleşim, 22.12.1952, s.355.

³¹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.19. 31. Birleşim, 23.01.1953, s.374.

Basın Kanunu'nun 36.maddesinin ikinci fıkrasının tadili hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.³²⁰

Kanun teklif ve tasarılarının sorulardan önce görüşülmesi hakkındaki önerge münasebetiyle söz almıştır.³²¹

Dumlupınar Denizaltı gemisinde ölen asker şahısların şehit, dul ve yetimlerinin de şehit, dul ve yetimi sayılmasına ve bu şehitlerin ailelerine tazminat verilmesine dair kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.³²²

Manisa Milletvekili Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu'nun, dış piyasalarda diğer memleket üzümleriyle rekabeti güçleşen çekirdeksiz kuru üzümlerimizin himayesi hususunda ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sözlü sorusu, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığına gönderilmiştir.³²³

Manisa Milletvekili Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu'nun, 5 Kasım 1953 tarihli Ulus gazetesinde intişar eden başmakaleye dair olan sözlü soru önergesi İçişleri Bakanlığına gönderilmiştir.³²⁴

Kastamonu Milletvekili Fahri Keçecioğlu'nun, bugünkü gündemde mevcut kanun layiha ve tekliflerinin sözlü sorularla içtüzük gereğince bir defa görüşülecek işlerden evvel görüşülmesi teklifi münasebetiyle söz almıştır.³²⁵

Cumhuriyet Halk Partisinin haksız iktisaplarının iadesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.³²⁶ CHP'nin haksız elde ettiği mallara el koyarak buradan CHP'yi ekonomik olarak zayıflatmaya çalışmıştır.

Sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan iktisadi teşekküllerin teşkilatı ile idare ve murakabeleri hakkındaki Kanununun 45.maddesinin 3. ve 4.bentlerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde eklenmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.³²⁷

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesinin bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılması hakkındaki teklifin diğer işlerden daha önce görüşülmesi konusunda Anayasa Komisyonu Başkanı olarak teklifte bulunmuştur.³²⁸

---

³²⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 39. Birleşim, 06.02.1953, ss.157-159.

³²¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.21. 65. Birleşim, 09.04.1953, s.288.

³²² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.21. 69. Birleşim, 16.04.1953, s.406.

³²³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.22. 88. Birleşim, 27.05.1953, ss.422-423.

³²⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.25. 9. Birleşim, 25.11.1953, s.390.

³²⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.26. 15. Birleşim, 09.12.1953, s.82.

³²⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.26. 17. Birleşim, 14.12.1953, ss.203-204.

³²⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.26. 23. Birleşim, 28.12.1953, s.481.

³²⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.29. 64. Birleşim, 11.03.1954, s.809.

1.6 NAFİZ KÖREZ

1.6.1 Özgeçmişi

1 Mart 1909' (1325) da Manisa'nın Kula İlçesi Akgün Mahallesinde doğdu. Babası Halil Efendi annesi Emine Hanımdır. Bekârdır. 1936'da Tıp Fakültesinden mezun oldu. 1 Kasım 1936'de Yd. Sb. Okuluna girdi. 30 Nisan 1937'de tıp. asteğmen, 31 Ekim 1937'de tıp. teğmen oldu ve aynı tarihte terhis edildi. Kars'ta hükümet tabipliği ve Sağlık Müdürlüğü yaptı. İzmir Hastanesinde asistanlık yaparak 1947'de iç hastalıkları uzmanı oldu. Sicilinde Fransızca bildiği yazılıdır.

IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 128 024 oyla Manisa'dan milletvekili seçildi. Seçim tutanağını 16.5.1950'de aldı. 22.5.1950'de Meclise geldi. Tutanağı 5.6.1950'de onaylandı. Sağlık ve Sosyal Yardım ile Çalışma komisyonlarında çalıştı. Demirci yangını arsaları için geçici komisyon kurulmasına ve Tâbiyet Kanun Teklifinin geri verilmesine dair 2 önergesi; Tâbiyet Muamelâtından Alınacak Harçlar Kanununun değiştirilmesi (geri aldı), Demirci Kasabası yangın yerindeki arsaların tevhit, ifraz ve tevzii hakkında kanun teklifleri; bu dönemde Genel Kurulda değişik 13 konuda 34 konuşması vardır. X. ve XI. dönemlerde Manisa'dan milletvekili seçilen Dr. Nafiz KÖREZ, IV. Menderes Kabinesinde (9.12.1955-25.11.1957) Sağlık Bakanı olarak yer aldı. Yassıada Yüksek Adalet Divanınca, Anayasayı çiğnediği suçlamasıyla 4 yıl 2 ay ağır hapis cezası verildi. 14 Haziran 1993'te öldü. Kula Kabristanı aile mezarlığında toprağa verildi.³²⁹

1.6.2 Meclis Faaliyetleri

Dört arkadaşıyla birlikte, Demirci Kasabası yangın yerindeki arsaların tevhit, ifraz ve tevzii hakkında kanun teklifini meclise sunmuştur.³³⁰ Kanun teklifinin görüşülmesi için geçici bir komisyon kurulmasına dair önerge sunmuştur.³³¹

Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1951 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.³³² Bununla beraber, dinin siyasete alet edilmesine ve yurttaşların arasını açacak şekilde propaganda aracı yapılmasına izin verilmeyeceğini belirtiyor, üniversite içinde yer alacak olan

³²⁹ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VII., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss.819-820.

³³⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 37. Birleşim, 31.01.1951, ss.468-469.

³³¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 39. Birleşim, 05.02.1951, ss.31-32.

³³² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 51. Birleşim, 25.02.1951, ss.776-777.

İlahiyat Fakültesi ve benzeri kurumların Milli Eğitim Bakanlığı'nın benzer kurumları gibi özerk olması gerektiğini savunuyordu.³³³

Demirci yangın yerindeki arsaların tevhit, ifraz ve tevzii hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.³³⁴ Arsaların birleştirilmesi, parsellere ayrılması ve dağıtılması hakkında konuşulmuştur.

Tabiiyet muamelatından alınacak harçlara dair olan 1260 sayılı kanunun 8.maddesini değiştiren 4151 sayılı kanunun 1.maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifini sunmuştur.³³⁵ Gayrimenkule tecavüzün def'ine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.³³⁶

İhtiyarlık Sigortası Kanununun bazı maddelerinde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ile Erzurum Milletvekili Said Başak'ın, İhtiyarlık Sigortası Kanununun 2.maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.³³⁷

3008 sayılı İş Kanunu'nun 5518 sayılı kanunla tadil edilen 13.maddesinin Ç Fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.³³⁸

Zonguldak Milletvekili Cemal Kıpçak'ın, Zonguldak'ta kömürlerin yıkanmasından teressübeden kömür tozlarının 114 sayılı Kanunun 1.maddesinde yazılı maden kömürü tozlarından sayılması lazım gelip gelmediğine ve aynı maddedeki (maden amelesinin menafii umumiyesine hasır ve tahsis olunur) tabirinin, 5018 sayılı kanunun 1.maddesine göre kurulmuş olan Maden İşçileri Sendikasına matuf olup olmadığının yorumlanması hakkında önergesi, Maliye, Çalışma, İçişleri ve Adalet Komisyonları raporları münasebetiyle söz almıştır.³³⁹

Tabiiyet muamelatından alınacak harçlara dair olan 1260 sayılı Kanunun 8.maddesini değiştiren 4151 sayılı Kanunun 1.maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifinin geri verilmesine dair önerge sunmuştur.³⁴⁰

---

³³³ Şerafettin Turan, **Türk Devrim Tarihi 4. Kitap (İkinci Bölüm) Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (14 Mayıs 1950-27 Mayıs 1960)**, Bilgi Yayınevi, Ankara 1999, ss.231-232.

³³⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 74. Birleşim, 09.05.1951, ss.168-169.

³³⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 94. Birleşim, 25.06.1951, s.344.

³³⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 32. Birleşim, 28.01.1952, ss.367-368.

³³⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 33. Birleşim, 30.01.1952, ss.406-410.

³³⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 33. Birleşim, 30.01.1952, s.412.

³³⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 34. Birleşim, 01.02.1952, ss.12-13.

³⁴⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 63. Birleşim, 18.04.1952, s.438.

İş kazalarıyla meslek hastalıkları ve analık sigortaları hakkındaki kanunun 5564 sayılı Kanunla tadil edilen 32.maddesinin A Fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁴¹

Tıp mensuplarının Devlet teşkilatında vazifeye alınma şartları hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁴²

Garson ve benzeri işçilerin hizmet karşılıkları hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁴³ Turizm Endüstrisini teşvik kanunu münasebetiyle söz almıştır.³⁴⁴ Turizm sektöründe kalkınma hedeflenmiş, yeni otellerin yapılması desteklenmiştir.

Basın mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin tanzimi hakkındaki 5953 sayılı kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifinin gündeme alınmasına dair önerge münasebetiyle söz almıştır.³⁴⁵

Eczacılar ve Eczaneler hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁴⁶ Eczacıların çalışma şartları konuşulmuş, ilaçların temin edilmesi ile ilgili çalışmalar yapılmıştır.

Milletvekilleri seçimi kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bazı maddeler eklenmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁴⁷ YSK'nın üye sayısı ve karar alma üyeleri ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Gizli oy yerine heyetler tarafından kura ile karar alınması gerektiği belirtilmiştir.

İhtiyarlık Sigortası Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi, bazı maddelerinin kaldırılması ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁴⁸ Emekli olma şartları belirlenmiş, yaşlıların sigorta hakları konuşulmuştur.

---

³⁴¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 67. Birleşim, 02.05.1952, s.25.

³⁴² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.16. 88. Birleşim, 20.06.1952, ss.396-400.

³⁴³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.19. 30. Birleşim, 21.01.1953, ss.322-329.

³⁴⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.21. 71. Birleşim, 20.04.1953, ss.453-457.

³⁴⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.24. 105. Birleşim, 09.07.1953, ss.393-394.

³⁴⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.25. 11. Birleşim, 30.11.1953, ss.476-477.

³⁴⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.28. 44. Birleşim, 17.02.1954, ss.485-486.

³⁴⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.29. 64. Birleşim, 11.03.1954, ss.812-818.

1.7 MUHLİS TÜMAY

1.7.1 Özgeçmişi

1902' (1318) de Akseki'nin Demirciler Mahallesiinde doğdu. İstanbul'un Şişli İlçesinin Harbiye Mahallesiinde nüfusa kayıtlıdır. Babası Mehmet Feyzittin Efendi, annesi Behiye Hanımdır. 1941 yılında Sadık-Fatma Firkat kızı Cemile Güzin (1920) hanımla evlendi. Sadık Senbir (1942) ve Feyzi Haluk' (1945) un babasıdır. 1927-1928 ders yılında Ankara Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Sicilinde Fransızca bildiği yazılıdır.

2 Kasım 1919-12 Temmuz 1920 tarihleri arasında 7200 Ruble maaşla Gence İl Merkezinde eğitim kurslarında, 15 Eylül 1920-2 Eylül 1921 tarihleri arasında Bakü'de Erkek Öğretmen Okulu değişik dersler öğretmenliğinde ve 15 Ekim 1921-25 Mart 1922 tarihleri arasında da Simara Hayhuy Vilayet Merkezi Numune Erkek Öğretmen Okulu Teşkilâtında ve Müdürlüğünde bulundu.

13 Eylül 1923'te Devecidağı İlköğretim Müfettişliği ile devlet hizmetine girdi. Bu görevden 9 Eylül 1924'te ayrılarak kısa hizmetli olarak silah altına alındı. Harbiye Okulu Levazım Bölümüne 9 Eylül 1924'te girdi ve eğitimini tamamlayarak 27 Haziran 1925'te terhis edildi. 45 günlük staj için 5 Ağustos 1928'de askere çağrılarak Ankara 8. Tümen emrinde stajını 16 Eylül 1928'de tamamlayıp, 20 Eylül 1928'de asteğmen rütbesiyle terhis edildi.

Bu arada Hukuk Fakültesinden mezun oldu ve 20 Ekim 1928'de Sarıkamış Savcılığına, 20 Kasım 1929'de İstanbul Sorgu Hakimliğine, 10 Haziran 1931'de İstanbul C. Savcı Yardımcılığına, 4 Ocak 1932'de Adalet Bakanlığı İstatistik ve Yayın Müdürlüğüne, 6 Eylül 1932'de İstanbul Ağır Ceza Üye Yardımcılığına, 9 Ocak 1937'de İstanbul Ağır Ceza Üyeliğine, 21 Ocak 1938'de İstanbul Sulh Hakimliğine, 31 Mart 1941'de Manisa Savcılığına, 29 Mayıs 1945'te Aydın Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığına, 10 Haziran 1945'te İzmir Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığına getirildi. İzmir Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığından, Manisa Milletvekilliğine seçilerek, 22 Mayıs 1950'de ayrıldı.

IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 128.168 oyla Manisa Milletvekilliğine seçildi. 16.5.1950'de seçim tutanağını aldı. 22.5.1950'de Meclise geldi. Tutanağı 5.6.1950'de onaylandı. Anayasa Komisyonunda çalıştı. Geçici Adalet Komisyonunda görev aldı. 1 Kasım 1951'de TBMM Başkanvekilliğine seçildi. Türk Ceza Kanununun 455. ve 459. maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifi; Genel Kurulda milletvekili olarak, değişik 20 konuda 28 konuşması, TBMM Başkanvekili olarak, 2 konuda konuşması vardır.

X. Dönemde de Manisa'dan milletvekili seçilip yasama etkinliğini sürdüren Ahmet Muhlis TÜMAY, 28 Ekim 1957'de (02.6.12.01) sicil numarası ile emekliye ayrıldı. 2 Ocak 1980'de öldü. İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi.³⁴⁹

1.7.2 Meclis Faaliyetleri

Türk Ceza Kanunu'nun 455. ve 459. maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi sunmuştur.³⁵⁰ Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 200.maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı münasebetiyle söz almıştır.³⁵¹ Adliye Harç Tarifesi hakkındaki 2503 sayılı Kanunun 98. ve 99. maddelerinin değiştirilmesine dair olan kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁵² Adalet Bakanlığı 1951 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.³⁵³ Hukuk alanında önemli çalışmalar yaptığını görüyoruz. Adalet ile ilgili özellikle TCK'nin eksik yanlarını kapatmaya çalışmıştır.

Emekli Jandarma Yüzbaşı Reşit Sümer'in emeklilik işi hakkında Dilekçe ve Anayasa Komisyonları raporları münasebetiyle söz almıştır.³⁵⁴

Atatürk aleyhinde işlenen suçlar hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁵⁵ Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun tasarısı 25 Temmuz 1951'de TBMM'de kabul edilmiştir. Bu kanunla Atatürk'ün hatrasına alenen hakaret eden veya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Atatürk'ü temsil eden heykel, büst ve abideleri ve yahut Atatürk'ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimseye bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası getirilmiştir.³⁵⁶

Türk Ceza Kanunu'nun 455. ve 459.maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifinin geri verilmesine dair önerge sunmuştur.³⁵⁷

Resmi daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine, bu daire ve müesseselerle münfesi derneklere ait olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesine dair kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.³⁵⁸

³⁴⁹ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VII., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss.827-828.

³⁵⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 21. Birleşim, 20.12.1950, s.270.

³⁵¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 28. Birleşim, 10.01.1951, ss.142-143.

³⁵² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 34. Birleşim, 24.01.1951, s.347.

³⁵³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 48. Birleşim, 22.02.1951, ss.474-475.

³⁵⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 60. Birleşim, 04.04.1951, s.140.

³⁵⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 73. Birleşim, 07.05.1951, ss.84-87.

³⁵⁶ **Zafer**, 26 Temmuz 1951; **Ulus**, 26 Temmuz 1951; **Cumhuriyet**, 26 Temmuz 1951.

³⁵⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 75. Birleşim, 11.05.1951, s.188.

³⁵⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 110. Birleşim, 07.08.1951, ss.640-644.

Ordu Milletvekili Feyzi Boztepe'nin, 9 Eylül 1951 tarihli Ulus gazetesinde "Gözü kapalı oy verme" başlığı altında çıkan başyazı hakkında TBMM Başkanlığı ile Başbakanlığa olan sorusuna Meclis Başkanlığı adına sözlü cevap vermiştir.³⁵⁹

Federal Alman Cumhuriyeti Meclis Başkanının mektubu ve TBMM Heyetinin Almanya'daki ziyareti münasebetiyle söz almıştır.³⁶⁰

491 sayılı Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun yeniden meriyete konulmasına dair kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.³⁶¹ Adalet Bakanlığı 1953 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.³⁶² Karayolları Trafik Kanunu münasebetiyle söz almıştır.³⁶³ Türk Ceza Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁶⁴ Eczacılar ve Eczaneler hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁶⁵

Devlet memur ve hizmetlilerine tahsisat verilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁶⁶ Tapu Kanunu'nun 46.maddesinin değiştirilmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁶⁷ Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu münasebetiyle söz almıştır.³⁶⁸ Orman Kanunu layihası münasebetiyle söz almıştır.³⁶⁹

Milletvekilleri Seçimi Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bazı maddeler eklenmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁷⁰

Rize Milletvekili İzzet Akçal ve 27 arkadaşının, Türk Ceza Kanunu'nun 6123 sayılı kanunla değişen ikinci maddesinin son fıkrasının tefsiri hakkındaki tavrı ve Adalet Komisyonu raporu münasebetiyle söz almıştır.³⁷¹

---

³⁵⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 4. Birleşim, 14.11.1951, s.98.

³⁶⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 27. Birleşim, 16.01.1952, ss.151-153.

³⁶¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 21. Birleşim, 24.12.1952, ss.394-396.

³⁶² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 49. Birleşim, 21.02.1953, ss.695-696.

³⁶³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.21. 60. Birleşim, 30.03.1953, ss.149-150.

³⁶⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.23. 95. Birleşim, 22.06.1953, ss.170-171.

³⁶⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.26. 18. Birleşim, 16.12.1953, ss.269-270.

³⁶⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.26. 21. Birleşim, 23.12.1953, s.408.

³⁶⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.27. 25. Birleşim, 06.01.1954, s.55.

³⁶⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.27. 28. Birleşim, 13.01.1954, ss.149-152.

³⁶⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.27. 35. Birleşim, 29.01.1954, s.435.

³⁷⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.28. 44. Birleşim, 17.02.1954, s.470.

³⁷¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.29. 54. Birleşim, 01.03.1954, ss.8-11.

Türk Ceza Kanunu'nun 161.maddesinin son fıkrasının tadili ve bu maddeye bir fıkra ilavesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁷²

Basın Kanunu'nun 36.maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁷³

Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesinin bazı maddelerinin meriyetten kaldırılması hakkındaki nizamname münasebetiyle söz almıştır.³⁷⁴ İç tüzüğün bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılması gerektiğini düşünmektedir. Bazı maddeler yürürlükten kaldırılmıştır.

---

³⁷² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.29. 60. Birleşim, 07.03.1954, ss.369-370.

³⁷³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.29. 62. Birleşim, 09.03.1954, s.541.

³⁷⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.29. 64. Birleşim, 11.03.1954, s.809.

1.8 FARUK İLKER

1.8.1 Özgeçmişi

1 Mayıs 1916' (1332) da Afyonkarahisar'ın Mecidiye Mahallesi'nde doğdu. İstanbul Beşiktaş Nispetiye Mahallesi'nde nüfusa kayıtlıdır. Babası Abdullah Efendi, annesi Zeynep (Zeyneti, Ziyet) Hanımdır. 1950'de Malik-Fatma Mediha kızı Sabih (Sabiha) Ragibe (1930) hanımla evlendi. Çocuğu yoktur.

İlköğrenimini 1930'da Bayazıt 5. İlkokulda, orta ve liseyi 1936'da İstanbul Erkek Lisesinde tamamlayıp, İstanbul Tıp Fakültesine girdi. Haziran 1942'de hekim diploması aldı. Sicilinde İngilizce bildiği yazılıdır. 2 Kasım 1942'de Yedek Subay Okuluna girip 30 Nisan 1943'te yedek tabip asteğmen rütbesiyle mezun oldu. Elmadağı Barut Fabrikası hekimi olarak askerlik hizmetini tamamlayıp teğmen rütbesiyle 19 Mart 1945'te terhis edildi.

18 Temmuz 1945'te İstanbul Üniversitesi 1. İç Hastalıkları Kliniği fahri asistanı, 23 Nisan 1946'da aylıklı asistan oldu. Ocak 1949'da uzman oldu. 20 Mart 1950'ye kadar İstanbul Üniversitesi 1. İç Hastalıkları Kliniğinde başasistan olarak çalıştı. 1 Nisan 1950'de görevinden istifa ederek Demokrat Parti'de siyasî çalışmalara başladı.

IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 127.796 oyla D.P. listesinden Manisa Milletvekilliğine seçildi. Seçim tutanağını 16.5.1950'de aldı. 22.5.1950'de Meclise geldi. Tutanağı 5.6.1950'de onaylandı.

İçişleri, Tutanakları İnceleme ve Sağlık ve Sosyal Yardım komisyonlarında çalıştı. Demirci yangını konusunda kurulan geçici komisyonda görev aldı.

Hububat ve Ekmek Fiyatları, Elazığ-Van Şosesinin Bingöl'den geçirilmesi konusunda yazılı sorusu vardır.

Yasama etkinliği IX. Dönemle sınırlı kalan Faruk İLKER, parlamento sonrasında hekimlik mesleğine döndü. 30 Temmuz 1954'te Adana Devlet Hastanesi dahiliye mütehassıslığına atandı. Bu görevinden 14 Aralık 1960'ta istifa ederek ayrıldı. 31 Ekim 1962'de Şişli Çocuk Hastanesi Dahiliye Polikliniği Şefliğine atandı. Bu görevi 19 Şubat 1966 tarihinde Sağlık Bakanlığı Müsteşarı oluncaya kadar sürdürdü. Müsteşarlık görevinden 13 Mart 1971'de emekliliğini isteyerek ayrıldı. 20 Ağustos 1996 tarihinde ölmüştür. "Şişli Eftal Hastanesi Tarihçesi (1976)" adlı bir incelemesi vardır.³⁷⁵

³⁷⁵ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VII., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss.808-809.

1.8.2 Meclis Faaliyetleri

Kasım 1950 tarihindeki hububat miktarları ile mubayaa fiyatlarına, ekmekte paçal yapılmaya ne zaman başlanacağına, hariçten alınan hububatın miktar, fiyat ve mubayaa şartlarıyla dahili piyasaya arz fiyatına, Kasım 1950 tarihindeki iç ve dış piyasa fiyatlarıyla bugünkü fiyatlar arasındaki farka dair yazılı soru önergesini, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığına sormuştur. Sorusu, bakan tarafından yazılı olarak cevaplanmıştır.³⁷⁶

Hububat ve ekmek fiyatları üzerinde önemle durmuştur. Ekmek üretiminin artırılmasına fiyatların uygun seviyede tutulmasını talep etmiştir. Türk milleti için ekmeğin ne kadar değerli olduğunu biliyoruz. O yüzden halkın elinde bir tek ekmeği kaldığı zamanlarda onun elinden alınması ya da ekmek bulamaması en büyük sorun olarak görülmüştür. Türk halkının elinden her şeyini al ama ekmeğini asla alma anlayışına önem verilmiştir. Hükümet bu konuda halkın karnını doyurmaya önem vermiş, açlığın artmasına müsaade etmemiştir.

---

³⁷⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 79. Birleşim, 21.05.1951, s.359.

1.9 KAZIM TAŞKENT

1.9.1 Özgeçmişi

1894' (1310) te Preveze'de doğdu. İstanbul Beyoğlu İlçesi, Gümüşsüyü Mahallesinde nüfusa kayıtlıdır. Babası Hakim Mehmet Nakattin Bey, annesi Müzeyyen Hanımdır. Ayşe Fahrunnisa hanımla evli; Doğan (1928-1939) ve Karaca (1934) nın babasıdır. Küçük yaşta kaybettiği bu oğlunun anısına, ülkemizde ilk çocuk dergileri arasında yer alan "Doğan Kardeş" Dergisini çıkardı.

İptidai, rüşdi ve idadi (ilk, orta ve lise) öğrenimini Demirhisar, İstanbul ve Üsküp'te tamamladı. Öğrenimi boyunca önde yer aldı. İstanbul Yüksek Mühendis Okuluna (Teknik Üniversite) iki yıl devam etti. Öğrenimi sürerken 10 Ekim 1915'te yedek subay olarak Çanakkale ve Kafkas (Batım) cephelerinde hizmet vererek 22 Şubat 1919'da terhis edildi. Yüksek öğrenimini tamamlamak üzere Almanya'ya gitti. Hanovra Mühendis Okulunda öğrenimini tamamlayarak, kimya yüksek mühendisi oldu. Sicilinde Almanca ve az Fransızca bildiği yazılıdır.

Daha sonra yurda dönerek 7 Ocak 1925'te Ticaret Bakanlığı Sanayi Şubesine atandı. 17 Şubat 1926'da Alpıllu Şeker Fabrikasının kuruluşunda bulundu ve ilk işletmesini yürüttü. 22 Şubat 1928'de Ticaret Bakanlığı Sanayi Müfettişliğine terfi etti. 1 Temmuz 1930'de İş Bankasının sahibi olduğu Zonguldak Kömür İşleri Genel Müdür Yardımcılığına verildi. Bu görevde 1932'ye kadar çalıştı. 1 Ekim 1932'de Türkiye Şeker Fabrikası A.Ş. Genel Müdürlüğüne yükseldi. Eskişehir ve Turhal Şeker fabrikalarının kurulma ve işletilmelerini sağladı. 1935 yılında Alpıllu, Uşak, Eskişehir ve Turhal Şeker fabrikaları bir şirket halinde birleştirilip Genel Müdürlüğüne getirildi. 31 Temmuz 1944'te genel müdürlükten istifa ederek ayrıldı.

Kendi girişimi ile Doğan Sigorta A.Ş.'yi kurdu. Bunu Yapı ve Kredi Bankası Şirketi izledi. Bu şirketlerin yönetim meclisleri başkanlıklarını yürüttü. Bu görevde iken IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 128.418 oyla Manisa Milletvekilliğine seçildi. Seçim tutanağını 16.5.1950'de aldı. 22.5.1950'de Meclise geldi. Tutanağı 5.6.1950'de onaylandı. Ekonomi Komisyonunda çalıştı. Bu komisyonun başkanlığında bulundu. Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası Anlaşması konusunda kurulan geçici komisyonda görev aldı. Yeni Gördes Kasabasının kurulmasına dair kanun teklifleri İttüzüğünün 22. maddesinin değiştirilmesine dair teklifi vardır.

16 Şubat 1953'te milletvekilliğinden istifa etti. İstifası 26 Şubat 1953 tarihli 54. Birleşimde Genel Kurulun bilgisine sunuldu. Beceri ve çalışmaları ile başta, kurtarıcı ve kurucumuz Atatürk olmak üzere, devlet büyüklerinin takdirini kazandı. Alman Cumhurbaşkanı

Dr. Heinenmann tarafından Federal Almanya Liyakat Nişanının Büyük Haç rütbesiyle ödüllendirildi. 1972'de emekliye ayrıldı. İstanbul Ayazpaşa'daki evinde geçirdiği emekli yaşamı sırasında evvelce tuttuğu notlarından yararlanarak “Yaşadığım Günler 1980” ve “Atatürk Aydınlığını Yaşama 1981” adlı yapıtlarını yayımladı. Ülkemizin kalkınmasında değerli hizmetler veren ve özel sektörün öncüsü sayılan Arif Kâzım TAŞKENT, 5 Mart 1991'de öldü. İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi.³⁷⁷

1.9.2 Meclis Faaliyetleri

İçtüzüğün 22.maddesinin değiştirilmesi hakkında tüzük teklifini Anayasa Komisyonuna sunmuştur.³⁷⁸ Komisyon üyelikleri ile ilgili değişikliği talep etmiştir. Komisyon üyeleri seçilene kadar eski üyelerin görevinin devam etmesi istenmiştir.

İki arkadaşıyla birlikte, yeni Gördes kasabasının kuruluşu hakkında kanun teklifini İçişleri, Bayındırlık ve Bütçe Komisyonlarına sunmuştur.³⁷⁹

İki arkadaşıyla birlikte, yeni Gördes kasabasının kuruluşu hakkındaki kanun teklifinin geri verilmesine dair önergesini sunmuştur.³⁸⁰

Toplantı yılı içinde 2 aydan fazla izin alan Manisa Milletvekili Kazım Taşkent'in ödeneği hakkında TBMM Başkanlığı tezkeresi çıkarılmış ve ödeneğinin verilmesi kabul edilmiştir.³⁸¹ Hükümet bu konuda titiz çalışmış, çok izin alanlara karşı tedbirli davranmıştır.

Sağlık durumuna binaen milletvekilliğinden çekildiğine dair önergesini meclise sunmuştur. Milletvekilliğinden istifa etmiştir.³⁸²

---

³⁷⁷ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VII., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss.825-826.

³⁷⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.2. 1. Birleşim, 01.11.1950, ss.2-3.

³⁷⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 26. Birleşim, 05.01.1951, s.24.

³⁸⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 6. Birleşim, 19.11.1951, s.125.

³⁸¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.16. 85. Birleşim, 16.06.1952, s.226.

³⁸² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 54. Birleşim, 26.02.1953, ss.1045-1046.

1.10 MUZAFFER KURBANOĞLU

1.10.1 Özgeçmişi

1913' (1329) te Manisa'nın Deveciyan Mahallesi'nde doğdu. İstanbul Kadıköy İlçesinin Göztepe Mahallesi'nde nüfusa kayıtlıdır. Önceki nüfus kaydında soyadı "SAYMAN" olarak geçerken, Manisa Asliye 2. Hukuk Mahkemesi 8.2.1949 gün ve 1949/58-11 sayılı kararı ile "KURBANOĞLU" olarak değişmiştir. Babası Hafız Ahmet Efendi, annesi Hatice Hanımdır. 1956'da Hüseyin-Muzaffer kızı Muallâ Gülten (1929) hanımla evlendi. Çocuğu yoktur.

Manisa Lisesi İlk Kısmından sonra Balıkesir Erkek Öğretmen Okuluna girdi. 1931'de İzmir Erkek Öğretmen Okulundan mezun oldu. 1934-1935 arası İzmir Erkek Lisesinde bakalorya sınavını vererek lise diploması aldı. 1940-1941 ders yılında İstanbul Hukuk Fakültesini bitirdi. Sicilinde Fransızca bildiği yazılıdır. 1 Ekim 1932'de İzmir Hakimiyeti Milliye İlkokulu öğretmen vekilliğine, 11 Ekim 1932'de Menemen Seyrek Köyü İlkokulu öğretmenliğine, 11 Ekim 1934'te İzmir Vali Kâzım Paşa Okulu öğretmenliğine atandı.

1 Temmuz 1935'te silah altına çağrılarak hazırlık kıtasına gitti. 1 Kasım 1935'te Yedek Subay Okuluna girerek topçu asteğmen olarak diploma aldı. Kıta hizmetini 57. Tümen, 28. Topçu Alayı, 4. Bataryada tamamlayıp kısa hizmetle 1 Nisan 1936'da terhis oldu. 1942'de ikinci kez askere çağrılıp 61. Tümen, 61. Topçu Alayı, 11. Taburda emir subaylığı görevinde bulunarak üsteğmen rütbesiyle 16 Temmuz 1943'te terhis oldu.

19 Kasım 1936'da İstanbul Saint Michel Fransız Okulu Türkçe öğretmenliğine, 1 Ekim 1938'de İstiklâl Lisesi ilk kısım başöğretmenliğine, 22 Aralık 1939'da Ermeni Okulu birinci sınıf Türkçe öğretmenliğine, 19 Nisan 1940'ta Darüşşafaka ilk bölüm öğretmenliğine, 1 Ekim 1941'de İstiklâl Lisesi müdür yardımcılığı ve tarih-coğrafya öğretmenliğine getirildi. Bu arada İstanbul Hukuk Fakültesini bitirerek 29 Kasım 1943'te İstanbul hakim adaylığına atandı. 29 Mayıs 1944'te Elazığ Maden hakim yardımcılığına, 16 Ekim 1945'te Soma yargıç yardımcılığına verildi. Bu görevden 11 Eylül 1948'de istifa ederek ayrıldı ve Manisa Barosuna girerek serbest avukatlığa başladı. Mesleğini 23 Aralık 1963 tarihine kadar sürdürdü.

Avukat bulunduğu sırada Demokrat Partiye girerek siyasi çalışmalara başladı. DP'nin Manisa Merkez İlçesi Başkanlığını üstlendi. IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 128.241 oyla D.P. listesinden Manisa Milletvekilliğine seçildi. Seçim tutanağını 16.5.1950'de aldı, 22.5.1950'de Meclise geldi. Tutanağı 5.6.1950'de onaylandı. Anayasa Komisyonunda çalıştı. Bu komisyonun kâtipliğini yaptı. 22 Mayıs 1950'de TBMM Başkanlık Divanı Kâtipliğine, 1 Kasım 1950'de ikinci kez Başkanlık Divanı Kâtipliğine, 1 Kasım 1952'de TBMM Başkan vekilliğine, 1 Kasım 1953'de ikinci kez TBMM Başkan vekilliğine seçildi. TBMM adına uluslararası kongre, konferans ve komisyonlara katılacak kişilerin gözetmesi gereken

hususlar için düzenlenen talimatnameyi görüşmek üzere kurulan komisyonda görev aldı. Dilekçe Komisyonunun bir kararının Genel Kurulda görüşülmesine ve İçtüzüğün 219. maddesinin yorumuna dair 3 önerisi; Genel Kurulda 3 konuda konuşması vardır.

X. ve XI. dönemlerde de Manisa'dan milletvekili seçilen Muzaffer KURBANOĞLU, Devlet (25 Kasım 1957-1 Kasım 1959) ve Ulaştırma (1 Kasım 1959-9 Aralık 1959) bakanlıkları yaptı. TBMM D.P. Meclis Grubu Başkan vekilliğinde bulundu.

Parlamento sonrasında 19 Aralık 1969'da Milli Reasürans Türk Anonim Şirketinde Genel Sekreter olarak göreve başladı. 9 Nisan 1973'de Genel Müdür Yardımcılığına yükseldi ve şirkette 7 Nisan 1978 tarihine kadar hizmet verdi. 4 Nisan 1973'ten itibaren, 13.281.930 sicil numarası ile emekliye ayrıldı. Yaşamını İstanbul Göztepe'de sürdürdü. 9 Mart 2006 tarihinde vefat etti.³⁸³

1.10.2 Meclis Faaliyetleri

Adnan Menderes'in kurduğu Hükümet'in programı münasebetiyle söz almıştır.³⁸⁴

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu münasebetiyle söz almıştır.³⁸⁵ Sanatsal faaliyetlerin desteklenmesi gerektiğini düşünmüş, bu konuda önemli çalışmalarda bulunmuştur. Sanat eserlerini koruyarak, yıpranmış mimari yapıları restore ederek sanat alanında önemli adımlar atılması gerektiğini vurgulamıştır.

İçtüzüğün 219. maddesinin yorumlanmasına dair önergesini Anayasa Komisyonuna sunmuştur.³⁸⁶ Meclis Hesapları ve Komisyonlarla ilgili çalışma yapılması teklif edilmiştir.

İçtüzüğün 219. maddesinin yorumlanmasına dair önergesinin geri verilmesi hakkındaki önergesini meclise sunmuştur.³⁸⁷

Milletvekilleri Seçimi Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bazı maddeler eklenmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁸⁸ Gizli oy yerine genel heyetler huzurunda kura ile karar alınması gerektiğini savunmuştur.

Arzuhal Encümenininin 12.03.1954 tarihli haftalık karar cetvelindeki 8278 sayılı kararın Genel Heyette görüşülmesine dair önergesini Arzuhal Encümenine sunmuştur.³⁸⁹

³⁸³ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VII., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss.816-818.

³⁸⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 59. Birleşim, 02.04.1951, ss.101-102.

³⁸⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 10. Birleşim, 28.11.1951, s.301.

³⁸⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 6. Birleşim, 19.11.1952, s.201.

³⁸⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 12. Birleşim, 03.12.1952, s.38.

³⁸⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.28. 44. Birleşim, 17.02.1954, s.469.

³⁸⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.29. 65. Birleşim, 12.03.1954, s.905.

1.11 SUDİ MIHÇIOĞLU

1.11.1 Özgeçmişi

1903' (1319) te Gümülcine'de doğdu. Isparta'nın İskender Mahallesinde nüfusa kayıtlıdır. Babası Nurullah Efendi, annesi Rasime Hanımdır. Mahmut Cemal-Sera Asıma kızı Fatma Sulhiye (1918) hanımla evli; Mustafa Yurtsev (1939-1983), Rasime Evsev (1942), Nurullah Tansev (1944) ve Faide Gülsev' (1948) in babasıdır.

1923'te İstanbul Adliye Meslek Müstantiklik Okulundan mezun oldu. 1926 yılında İstanbul Eczacılık Okulunu bitirdi. Fransızca bilmektedir. 20 Aralık 1926-20 Aralık 1927 tarihleri arasında askerlik görevini Afyon Kolordu Merkez Hastanesinde ve Denizli Merkez Hastanesinde tamamladı. Eczacı yedek üsteğmen rütbesine terfi etti. 52. Alay, III. Tabur tabipliği vekâletinde bulundu. Alaşehir Sudi Mihçioğlu Eczanesi sahibidir. IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 127.795 oyla Manisa'dan milletvekili seçildi. Seçim tutanağını 16 Mayıs 1950'de aldı, 22 Mayıs 1950'de Meclise geldi. Tutanağı 5 Haziran 1950'de onaylandı.

Tarım Komisyonunda çalıştı. Dönem boyunca bu komisyonun başkanlığını yaptı. İmar ve Kalkınma Bankasıyla akdedilen krediler, Tarım Kanunu konularında kurulan geçici komisyonda çalıştı. İthal olunan pamuk tohumları ve dağıtım konusunda yazılı sorusu; Dilekçe Komisyonu kararının Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi; Genel Kurulda bu dönemde değişik 17 konuda 68 konuşması vardır. X. ve XI. dönemlerde de Manisa'dan milletvekili seçilen Süleyman Sudi MIHÇIOĞLU'na, Yassıada Yüksek Adalet Divanınca, Anayasayı çiğnediği suçlamasıyla 4 yıl 2 ay ağır hapis cezası verildi. 12 Kasım 1981'de öldü. Manisa İli, Alaşehir İlçesi Mezarlığında toprağa verildi.³⁹⁰

1.11.2 Meclis Faaliyetleri

Toprak Mahsulleri Ofisi Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine, 28. maddesinin kaldırılmasına ve bu kanuna iki geçici madde eklenmesine dair olan 5621 sayılı kanunda değişiklik yapılması hakkındaki kanun münasebetiyle Tarım Komisyonu adına söz almıştır.³⁹¹

Hayvanlar Vergisi Kanununun 4226 sayılı kanunla değiştirilen 18. maddesinin değiştirilmesine dair olan kanun tasarısı münasebetiyle Tarım Komisyonu adına söz almıştır.³⁹²

³⁹⁰ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VII., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss.821-822.

³⁹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 66. Birleşim, 18.04.1951, s.232.

³⁹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 79. Birleşim, 21.05.1951, ss.365-367.

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 9. maddesinin 1. fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.³⁹³

1950-1951 yılı içerisinde Amerika'dan ithal olunan pamuk tohumunun miktarı ile tevzi bölgelerine ve bu meyanda Manisa iline ne kadar tohum tahsis olunduğuna, pamukçuluğumuzun verim ve kalite bakımından ıslahı için ne miktar tohuma ihtiyaç olduğuna, geçen sene Amerika'dan temin olunan 200 ton tohumun ithal edilmemesi sebebine ve 1952 yılı için bu hususta ne gibi teşebbüslerde bulunulduğuna dair yazılı soru önergesi, Tarım Bakanlığına gönderilmiştir. Tarım Bakanı yazılı olarak cevaplamıştır.³⁹⁴

Bayındırlık Bakanlığı ve Karayolları Genel Müdürlüğü 1952 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.³⁹⁵

Giresun Milletvekili Arif Hikmet Pamukoğlu ve Trabzon Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun, Giresun, Trabzon, Çoruh, Ordu ve Rize illerinin topraksız yahut az toprağa sahip çiftçilerine toprak verilmesi hakkında kanun teklifi ve Tarım, Adalet, Maliye, Bütçe Komisyonları raporları münasebetiyle söz almıştır.³⁹⁶

Dilekçe Komisyonunun 1.11.1952 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 4431 sayılı kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergesi Dilekçe Komisyonuna sunulmuştur.³⁹⁷

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1953 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.³⁹⁸

Bayındırlık Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü 1953 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.³⁹⁹

Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Tekel Genel Müdürlüğü 1953 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.⁴⁰⁰

Türk Ceza Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁴⁰¹

³⁹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 85. Birleşim, 04.06.1951, s.50.

³⁹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 23. Birleşim, 07.01.1952, s.3.

³⁹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 49. Birleşim, 27.02.1952, s.1026.

³⁹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 9. Birleşim, 26.11.1952, s.317.

³⁹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 11. Birleşim, 01.12.1952, s.4.

³⁹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 49. Birleşim, 21.02.1953, ss.660-661.

³⁹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 54. Birleşim, 26.02.1953, ss.1069-1070.

⁴⁰⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 54. Birleşim, 26.02.1953, s.1138.

⁴⁰¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.23. 95. Birleşim, 22.06.1953, ss.176-177.

Memurin Kanununun 4. maddesinin Z fıkrası ile 6. maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.⁴⁰²

Eczacılar ve Eczaneler hakkındaki Kanun münasebetiyle söz almıştır.⁴⁰³

Orman Kanunu layihası münasebetiyle söz almıştır.⁴⁰⁴ DP iktidara geldikten sonra Orman Meselesini de gündemine almıştır. 17 Haziran 1950 tarihinde çeşitli bölgelerden gelen muhtarlar, vatandaşlar, milletvekilleri, Orman Fakültesinden iki profesör, orman tüccarları ve meslek örgütlerinden gelenlerle Tarım Bakanlığı'nda üç gün süren bir ormancılık toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıda vatandaşların dilek ve şikâyetleri dinlenmiş, köylü ile orman müdürlüğü arasındaki anlaşmazlıkların çözüm yolları hakkında fikir alışverişi yapılmıştır. DP iktidarı böylece aldığı kararlarda kamuoyunun da desteğini almaya çalışmıştır.⁴⁰⁵

Köy Enstitüleri ile İlk Öğretmen okullarının birleştirilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁴⁰⁶

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1954 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.⁴⁰⁷

Gümrük Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve 1499 sayılı Gümrük Tarifesi Kanunu ile ek ve düzeltmelerinin kaldırılmasına dair kanun münasebetiyle söz almıştır.⁴⁰⁸

Ulaştırma Bakanlığı ve Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü 1954 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.⁴⁰⁹

Çalışma Bakanlığı 1954 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.⁴¹⁰

Petrol Kanunu münasebetiyle söz almıştır.⁴¹¹ Yeni kurulacak benzin istasyonları ve benzin fiyatları hakkında konuşmuştur. Devletin ek vergi koyması gündeme gelmiştir.

Veteriner Hekimliği meslekinin icrasına, Veteriner Hekimleri Birliği ile odalarının teşekkül tarzına ve göreceği işlere dair kanun münasebetiyle söz almıştır.⁴¹²

---

⁴⁰² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.24. 109. Birleşim, 15.07.1953, s.690.

⁴⁰³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.25. 9. Birleşim, 25.11.1953, ss.414-416.

⁴⁰⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.26. 14. Birleşim, 07.12.1953, s.72.

⁴⁰⁵ **BCA**, 30.1.0.0.80.507.7.

⁴⁰⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.27. 31. Birleşim, 20.01.1954, s.268.

⁴⁰⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.28. 50. Birleşim, 25.02.1954, ss.982-989.

⁴⁰⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.28. 51. Birleşim, 26.02.1954, s.1024.

⁴⁰⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.28. 51. Birleşim, 26.02.1954, ss.1056-1057.

⁴¹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.28. 51. Birleşim, 26.02.1954, ss.1085-1086.

⁴¹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.29. 58. Birleşim, 05.03.1954, s.279.

⁴¹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.29. 62. Birleşim, 09.03.1954, s.562.

1.12 HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER

1.12.1 Özgeçmişi

1886' (1301 H.) da İstanbul-Aksaray Horhor'daki Suphi Paşa Konağında doğdu. Babası Ünlü Bilgin ve Maarif Nazırı Abdülatif Suphi Paşa'dır. İlk öğrenimini Kısıklı, Altunizâde ve Numune-i Terakki okullarında yaptı. 1895'te Padişah irâdesi ile parasız-yatılı olarak Galatasaray Sultanisine kayıt edildi. 1904'te Türkçe bölümünden mezun oldu.

1905'te Reji İdaresi (Tütün Tekeli) Tercüme Kalemine girdi. Fakat idarenin kozmopolit havasından rahatsız olarak istifa edip 1907'de Defter-i Hakanî Nezareti (Tapu ve Kadastro) Yazı işleri Kalemine geçti. 1908'de Ayasofya Rüştiyesinde Fransızca ve Medenî Bilgiler dersi vermeye başladı. Öte yandan yazarlık gözde işi idi. Ancak güzel konuşma dalında ustalaştı. Şiirleri önce Şurâ-yı Ümmet'te, sonra da Servet-i Fünun, Resimli Kitap, Musavver Muhit, Resimli Roman ve başka gazete ve dergilerde yayımlandı. Ayrıca hikâyeler ve Davul adındaki dergide mizah yazıları yazdı. Fecri Ati hareketi içinde yer aldı. 1909'da İstanbul Şehremaneti Tercümanlığını üstlendi. 1910'da İstanbul Öğretmen okulunda Türkçe ve Eğitim Bilimi öğretmenliğine atandı. 1913'te Darülfünun Edebiyat Fakültesinde Türk Edebiyatı ve Eğitim Bilimi Müderrisi (öğretmen-profesör) oldu. Bir süre sonra Eğitim Bilimi dersini bırakarak konusu, Türk-İslam Güzel Sanatlar Tarihi olan Estetik dersini okutmaya başladı. Aynı yıl Ağustos'unda Trakya ve Edirne'nin Osmanlı Egemenliği altında kalmasını istemek ve Bulgar zulmünü Avrupa'ya anlatmak üzere oluşturulan kurul üyeliğine seçilerek Viyana, Roma, Paris ve Londra'ya gitti. 1912 yılında, kuruluşundan beri üyesi olduğu Türk Ocağındaki çalışmaları ve konferansları ile dikkati çekti. Uzun yıllar Türk Ocağının Başkanlığını yaptı. 1919'da millî direnişin oluşturulması için çalıştı. Açık hava toplantılarında yaptığı konuşmalarla halkı coşturdu. İzmir Bölgesinde Yunanlıların Türklere yaptığı zulümleri soruşturmak üzere Amerikan Yüksek Komiseri Amiral Bristol'ün başkanlığındaki heyete Türk gözlemci olarak katıldı.

Osmanlı Meclisi Mebusanının son dönemine Saruhan ve Antalya'dan milletvekili olarak seçildi. Antalya'yı tercih etti. Mecliste yaptığı konuşmalarla dikkatleri millî mücadele üzerine çekti, desteklenmesini savundu. Meclisin İngilizler tarafından işgali ve dağıtılması üzerine Ankara'ya geçti. 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışında hazır bulundu. 7 Haziran 1920'de (6) sayılı Kanunla kurulan Basın ve Haber Alma Genel Müdürlüğüne Milletvekili sıfatını koruyarak atandı. 15 Haziran 1920'de İstanbul'daki Nemrut Mustafa Divanı Harbi tarafından Kuvayı Milliyeci olarak diğer (15) kişi ile birlikte gıyabında idam cezasına mahkûm edildi. 19 Ağustos'ta Genel Müdürlükten ayrıldı. 14 Aralık 1920'de Maarif Vekili seçildi. Önceki Vekil Rıza Nur Bey, (Sinop) döneminde açılan, Millî Marş olarak bestelenecek

şiiir yarışması bir sonuç vermeyince, Tunalı Hilmi Beyin (Bolu) önerisi ile seçimin Meclisçe yapılmasına karar verilmesi üzerine Mehmet Akif Bey' (Burdur) e yazdırdığı (İstiklâl Marşı) şiiri Genel Kurulda görüşülerek 12 Mart 1921'de kabul edildi.

15 Temmuz 1921'de Ankara'da bir "*Maarif Kongresi*" düzenleyerek Cumhuriyet millî eğitiminin ilkelerinin saptanmasını sağladı. 20 Kasım 1921'de görevinden ayrıldı. Dönem içinde Meclis kürsüsünden (10) u gizli oturumda (62) konuşma yaptı. Açıklayıcı ve çözümleyici olan konuşmaları ilgi ile izlendi.

II. Dönemde İstanbul'dan milletvekili seçildi. İsmet Paşa'nın ikinci defa Kabineyi kurmasında 4 Mart 1925'te yeniden Millî Eğitim Bakanı oldu. Bu görevini 19 Aralık 1925'e kadar sürdürdü. III. Dönemde tekrar İstanbul'dan milletvekili oldu. 24 Mart 1931'de Mustafa Kemal Paşa'nın, Türk Ocaklarının Bilimsel Halkçılık ve Milliyetçilik ilkelerini yaymak görevi amacına ulaştığını ve CHP'nin bu amaç doğrultusunda çalıştığını belirtmesi üzerine, 10 Nisan 1931'de toplanan kurultayda Türk Ocaklarının kaldırılmasına karar verilmesi büyük üzüntüsüne mucip oldu.

4 Mayıs 1931'deki IV. Dönem seçimlerine katılmadı. Kendisine önerilen Elçiliklerden Bükreş I. Sınıf Elçiliğini kabul etmesi üzerine 12 Haziran 1931'de ataması yapıldı. 8 Ağustos 1939'da I inci Sınıf Elçilik Büyükelçiliğe yükseltildi. Başarılı geçen Büyükelçilik döneminde Bükreş Üniversitesi Senatosunca kendisine "*Fahri Doktorluk*" unvanı verildi. Balkan ve I. Dünya Savaşında Romanya topraklarında şehit düşen 2174 şehit için bir "*Türk Mezarlığı*" yaptırdı. 13 yılı bulan Büyükelçilik görevinden 5 Aralık 1944'te ayrılarak İstanbul'a döndü.

1945 başında yapılan VII. Dönem ara seçiminde İçel'den aday gösterilerek milletvekili seçildi. 1946 seçimlerinde CHP adayı olarak İstanbul'dan milletvekili oldu. 1947 yılı yazında ABD Hükümetinin çağrılısı olarak konferanslar vermek üzere Amerika'ya gitti. Amerika dönüşü katıldığı 7. CHP Kurultayında Halk Evleri konusunda yapılan eleştirilere gücenerek CHP'den istifa etti. 1950 seçimlerinde Demokrat Parti listesinden Manisa'dan bağımsız milletvekili seçildi. X. Dönemde de (1954-1957) Türkiye Büyük Millet Meclisindeki yerini İstanbul milletvekili olarak korudu. Dönem sonu politika hayatından çekildi. Son yıllarını İstanbul'da Suphi Paşa Konağında geçirdi. 10 Haziran 1966'da vefat etti. 12 Haziran'da Merkez Efendi'deki aile kabristanında toprağa verildi. Evli ve iki çocuk babası idi.

BASILMIŞ ESERLERİ:

1. Namık Kemal Bey Mağosa'da - İstanbul 1909
2. La Question Arménienne et un Point de Turc
3. Dağyolu, Türk Ocakları Hars Heyeti yayını. Birinci Kitap Ankara 1928, İkinci Kitap Ankara 1931

4. Günebakan, Ankara 1929
5. Anadolu Millî Mücadelesi, Genel Kurmay Başkanlığı yayını, Ankara 1946
6. Seçmeler: Hazırlayan M. Necati Pişicioğlu, 1000 Temel Eser No: 65 İstanbul 1971
7. Resimli Kitap, Türk Yurdu, Davul, Musavver Muhit, Servet-i Fünun, Hakimiyet-i Milliye, Akşam Gazete ve dergilerinde yayımlanan yazı ve şiirleri.⁴¹³

1.12.2 Meclis Faaliyetleri

Meclisi Mebusanın IV. Döneminde başlayan yasama etkinliğini yedi dönem sürdüren Hamdullah Suphi TANRIÖVER, VIII. Dönem sonunda milletvekili bulunduğu sırada IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 128.591 oyla Manisa'dan milletvekili seçildi. Seçim tutanağını 16 Mayıs 1950'de aldı. 22 Mayıs 1950'de Meclise geldi. Tutanağı 5 Haziran 1950'de onaylandı. Dışişleri Komisyonunda çalıştı. Genel Kurulda C.H.P. nin haksız iktisapları, Teşkilâtı Esasiye'nin yürürlüğe konması, Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkilâtı, hastane, okul, park, meydan, cadde ve stadyumlara, yaşayan kişi adlarının konmaması, Hilafetin İlgasına Dair 431 Sayılı Kanun'un değiştirilmesi, başbakan hakkındaki gensoru, 1954 Bütçesi, resmî dairelerin bedelsiz mal veremeyeceği, T.C. Kanununun 141 ve 142. maddelerinin değiştirilmesi ve Emekli Sandığı Kanununun değiştirilmesi konuları üzerinde söz aldı. X. Dönemde de İstanbul'dan milletvekili seçilerek yasama etkinliğini sürdüren Hamdullah Suphi TANRIÖVER, 11 Haziran 1966'da öldü. Merkez Efendi'deki aile mezarlığında toprağa verildi.⁴¹⁴

Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı ve Mardin Milletvekili Kemal Türkoğlu'nun, Kore'ye gönderilen savaş birliği hakkında Başbakanlıktan gensoru açılmasına dair önergesi münasebetiyle söz almıştır.⁴¹⁵ Kore'ye gönderilen askerlerin durumu ve ne zaman döneceği hakkında önerge sunmuştur. Savaş birliklerinin sayısı ve yeterli olup olmadığı hakkında bilgi alınmıştır.

Toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin aldığı için ödeneği hakkında TBMM Başkanlığı tezkeresi sunulmuş ve kabul edilmiştir.⁴¹⁶

---

⁴¹³ Fahri Çoker, **Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem (1919-1923)**, C.III., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1995, ss.109-112.

⁴¹⁴ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VII., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss.823-824.

⁴¹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 17. Birleşim, 11.12.1950, ss.179-183.

⁴¹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 64. Birleşim, 13.04.1951, s.177.

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu teşkiline ve vazifelerine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.⁴¹⁷ Eski eserlerin korunması ve gerekli önlemlerin alınması gerektiğini vurgulamıştır.

Hastane, okul, park, meydan, cadde, stadyum ve benzeri müessese ve yapılara, yaşayan kişi adlarının konmaması hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.⁴¹⁸ Yaşayan kişilerin isimleri yerine ölmüş önemli kişilerin isimlerinin konması, ülkeyi temsil eden isimler konulması gerektiğini savunmuştur. Özellikle dil konusuna ayrı bir önem vermiştir. Modern kelimeler kullanmak yerine eski Türkçe kelimeler kullanarak konuştuğu için Atatürk tarafından sohbetlerinin beğenildiğini belirtmiştir. Gerçekten meclis konuşmalarına baktığımızda neyi nerde konuşması gerektiğini bilen, örneklendirerek konuşarak daha iyi anlaşılabilir, hitabet yeteneği kuvvetli olan önemli bir hatib olduğunu görüyoruz.

Resmi daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle feshedilmiş derneklere ait olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesine dair kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.⁴¹⁹

Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁴²⁰

Türk Ceza Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve bu münasebetle verilen Hükümet izahatı hakkında söz almıştır.⁴²¹ Arapça ezan ve kamet okuyanlar hakkında ceza hükmü koyan Türk Ceza Kanunu'nun 526. maddesi TBMM'nin 16 Haziran 1950 tarihli oturumunda kabul edilen 5665 sayılı kanunla değiştirilmiş ve bu hüküm maddeden çıkarılmıştır. 17 Haziran 1950 tarihinden itibaren ezanın ve kametin Arapça okunması serbest olduğu Başbakanlıktan vilayetlere telle tebliğ edilmiştir. Ayrıca Anadolu Ajansı'ndan da yasağın kalktığı yayımlanması ve radyodan da duyurulması istenmiştir.⁴²² Bu değişiklikten sonra ezan tek bir camide bile Türkçe okunmamıştır.

Hilafetin kaldırılması ve Osmanlı Hanedanının Türkiye Cumhuriyeti dışına çıkarılmasına dair olan 431 sayılı Kanunun ikinci maddesinin değiştirilmesi ve aynı kanuna

---

⁴¹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 78. Birleşim, 18.05.1951, s.333.

⁴¹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 79. Birleşim, 21.05.1951, ss.376-380.

⁴¹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 109. Birleşim, 06.08.1951, ss.613-619.

⁴²⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 5. Birleşim, 16.11.1951, ss.118-119.

⁴²¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 6. Birleşim, 19.11.1951, ss.37-45.

⁴²² **BCA**, 030.01.0.0.51.306.2.

bazı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁴²³ Osmanlı hanedanına mensup kişilerin yurda dönmesi konusu tartışılmıştır.

491 sayılı Teşkilat-ı Esasiye Kanununun tekrar yürürlüğe girmesi hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.⁴²⁴ Türk dilinin tarihinden bahsetmiş, eski olan anayasaya dönmek yerine onun üzerine koyarak yeni, daha iyi bir anayasa yapılmasını tavsiye etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.⁴²⁵ Erken emekli olma durumu konuşulmuş, daha geç emekli olunmasının daha iyi olacağını vurgulamıştır.

Cumhuriyet Halk Partisinin haksız kazançlarının iadesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁴²⁶ Çok partili siyasal yaşama geçildiği 1946 yılında, sayıları 4521'i bulan halkevleri ve halkodalarının başta CHP il başkanı da sayılan valiler olmak üzere kamu görevlilerince desteklenmesi ve CHP'ye halkevlerinde kullanılmak için bütçeden yardım aktarılması giderek artan eleştirilere yol açmıştır.

CHP'nin 1947'de toplanan 7. Kurultay'ını açış konuşmasında Parti Başkanı ve Milli Şef İ. İnönü, halkevlerinin kurumsallaşması gereğini önermiş ise de, bu amaçla oluşturulan komisyonun önerileri hayata geçirilememiştir. Halkevleri, çok partili yaşama geçilmesinden itibaren tartışma konusu olmuştur. Yönetimleri tamamen CHP'nin Genel Merkez ve yerel örgütleri tarafından üstlenilmiştir. Akçalı gereksinimleri ise Parti tarafından ve genel bütçeden karşılanmıştır. Parti ve Devlet örgütünün iç içe geçtiği tek parti yönetiminde bu durum fazla göze batmamıştır. Fakat vatandaşın verdiği vergilerle oluşturulmuş bu kurumun, demokratik bir ortamda, bir partinin yönetiminde kalmasının da sakıncaları ortadadır.⁴²⁷

TBMM'de halkevlerinin geleceği tartışılırken, DP'nin CHP'ye yönelttiği eleştiri ya da suçlama; devlet bütçesinden ve kamu kuruluşlarından yardım diye alınan paraların yerinde harcanmayıp başka işlerde kullanılmasıdır. Böylece CHP haksız bazı mallar edinmiş, dahası zimmetine para geçirmiştir.

Maliye müfettişlerinin saptamalarına göre, CHP'nin edindiği malların %93'ü ya da %96'sı devlet bütçesinden veya kamu kuruluşlarından yapılan yardımlarla sağlanmıştır. Partinin "haksız olarak" edindiği mal varlığı ise 500 milyon lira olarak hesaplanmıştır.

---

⁴²³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.16. 85. Birleşim, 16.06.1952, ss.233-235.

⁴²⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 21. Birleşim, 24.12.1952, ss.389-394.

⁴²⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.24. 104. Birleşim, 08.07.1953, ss.343-345.

⁴²⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.26. 17. Birleşim, 14.12.1953, ss.170-171.

⁴²⁷ Tefik Çavdar, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950'den Günümüze)**, İmge Kitabevi, Ankara 2004, s.43.

Menderes'in açıkladığına göre, bunun 350 milyonu Halkevleri ve Halkodaları mallarının hazineye gelir kaydedilmesi ile geri alınmıştır ve CHP'nin devlete ödemesi gereken daha 150 milyon borcu vardır. Bu para CHP'nin parçalanmaması için o sırada istenmemiştir ama 1954 seçimlerine girerken gündeme getirilecektir.⁴²⁸ Hamdullah Suphi Tanrıöver, Türk Ocaklarının kapatılıp CHP'ye devredilmesini yanlış bulmuş ve eleştirmiştir. Türk Ocakları liderlerinin CHP'ye devredilmesi konusunda bu durumu kabul etmediğini belirtmiştir. Türk Ocaklarından sonra Halkevleri kurulsada bu dönemde DP'nin CHP'ye yüklenmesinde en etkili araç olmuştur.

Maliye Bakanlığı 1954 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır. DP 4 yıllık iktidarında üretimi artırmayı hedeflemiş, bütçeyi genişletmeye çalışmıştır. Bu dönemden sonra koymuş olduğu vergiler ve çekmiş olduğu kredileri ödeyemez hale gelmesiyle halkın tepkisini çekerek muhalefetin eleştirisiyle uğraşacaktır.⁴²⁹ Dış yardımlar sayesinde ekonomi hızla büyümüş, makineleşmeyle tarım, pazara bağlanmıştır. Ancak Uluslararası koşullarda meydana gelen gelişmeler dış kaynakları sınırlandırmış, bütçe açığını artırmıştır. Vergi kapasitesi artmasına rağmen vergi yükü azalmıştır. Kalkınmanın finansmanı çözümlenememiştir. DP'nin mali politikası, ileriye dönük kalkınma planları yapılmadığı için başarısız olmuştur. Müdahaleci politikadan özel teşebbüsü destekleyen liberal politikaya geçilmesine rağmen istenilen başarı sağlanamamıştır.

---

⁴²⁸ Turan, **a.g.e.**, ss.82-90.

⁴²⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Dokuzuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.28. 49. Birleşim, 24.02.1954, ss.818-819.

İKİNCİ BÖLÜM

ONUNCU DÖNEM DP MANİSA MİLLETVEKİLLERİ ve MECLİS FAALİYETLERİ (1954-1957)

2.1 SAMET AĞAOĞLU

2.1.1 Meclis Faaliyetleri

9. Dönem Manisa Milletvekili iken, Demokrat Parti'den 10. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 151.813 oy alarak aynı yerden milletvekili oldu. 4 Mayıs 1954'te aldığı seçim tutanağı ile 14 Mayıs 1954'te Meclise katıldı. Yedi önergesi, Genel Kurulda yirmi beş konuşması vardır. Dışişleri Encümenliğinde çalıştı. III. Menderes (6 Aralık 1954 - 9 Aralık 1955) ve IV. Menderes Hükümetlerinde (9 Aralık 1955 - 2 Eylül 1957) İşletmeler Bakanı olarak görev yaptı.⁴³⁰

Hariciye Encümeni üyeliğine 375 oy alarak seçilmiştir.⁴³¹ İstanbul Milletvekili Adnan Menderes'in kurduğu Hükümetin programı münasebetiyle söz almıştır.⁴³² İşletmeler Bakanlığından istifa eden Fethi Çelikbaş'ın yerine Cumhurbaşkanlığı tezkeresiyle tayin edilmiştir.⁴³³ Vazife ile Paris'e gitmiş olan Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü'nün dönüşüne kadar kendisine vekillik etmiştir.⁴³⁴

Sinop Milletvekili Muhit Tümerkan'ın, mesken buhranının önlenmesi için yabancı memleketlerden getirilmesi düşünülen takma evlere ve maden işletmeleri için lüzumlu olan direklerin hariçten getirilmesi takdirinde metreküpünün kaç liraya mal olabileceğine dair sorusuna cevap vermiştir.⁴³⁵

Van Milletvekili Kemal Yörükoğlu'nun, Van'ın yakınında bulunan linyit madeninin ne zaman işletmeye açılacağına dair sorusuna cevap vermiştir.⁴³⁶

Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü'ye vekalet etmekte olan Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Fatin Rüştü Zorlu'nun Irak'a gitmesi münasebetiyle Dışişleri Bakanlığına vekillik etmiştir.⁴³⁷

⁴³⁰ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s.649.

⁴³¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 3. Birleşim, 24.05.1954, s.41.

⁴³² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 4. Birleşim, 26.05.1954, ss.66-73.

⁴³³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 14. Birleşim, 08.12.1954, s.48.

⁴³⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 18. Birleşim, 17.12.1954, s.129.

⁴³⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 19. Birleşim, 20.12.1954, s.156.

⁴³⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 19. Birleşim, 20.12.1954, ss.161-162.

⁴³⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 25. Birleşim, 10.01.1955, s.39.

Amasya Milletvekili Hamit Koray'ın, pancar istihsalinin artırılabilmesi için pancar satın alma fiyatlarının yükseltilmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁴³⁸

1955 Mali yılı Muvazenei Umumiye Kanunu münasebetiyle söz almıştır.⁴³⁹ Denk Bütçe Kanunu muhalefet ile arasında tartışmalara sebep olmuştur. Kış şartlarından dolayı verim düşmüş, ürün fiyatlarına zam yapılmış, bu durum halkı rahatsız etmiştir.

İşletmeler Bakanlığı ile Petrol Dairesi Müdürlüğü 1955 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.⁴⁴⁰ Şirketler ve benzin fiyatları konusunda görüşülmüş, ek vergi konulması gündeme gelmiştir. DP'nin destek görebileceği gruplar, genellikle ticaret ile ilgilenen ve serbest meslek sahibi dini azınlıklardı. Özellikle İstanbul ve İzmir'de yoğunlaşan Rum, Ermeni ve Yahudi gayr-i müslim azınlıklara karşı Tek Parti döneminde uygulanagelen politikalar, bu grubun muhalefet hareketini desteklemesi için zaten yeterli bir temel yaratmıştı. DP de bunun farkındaydı ve bu konuya özen gösteriyordu. Nitekim Bayar, 1950 yılında yaptığı bir konuşmada, varlık vergisine ilk itiraz edenin kendisi olduğunu, fakat sözünü dinlemediğini belirtiyor ve verginin zaten tasfiye edildiğini de hatırlatarak, bu vergi artık tarihe gömülmüştür. Onu mezarından çıkarıp tekrar ele almak ne dereceye kadar doğrudur bilmiyorum. Fakat DP programında vergilerin adil olması esası vardır. Öyle ümit ediyorum ki, artık böyle vergiler konmayacaktır.⁴⁴¹ En başında iktidara gelirken adil vergi politikası uygulamak istese de iktidarı kesinleşince bundan vazgeçmiştir.

Tunceli Milletvekili Fethi Ülkü'nün, Zonguldak kömür havzasında vukua gelen müessif grizu infilakı neticesinde ölen ve yaralananların sayısıyla dul ve yetimlerine ne şekilde yardım yapıldığına ve infilakı meydana getiren sebeplere dair sorusuna cevap vermiştir.⁴⁴²

Muş Milletvekili Şefik Çağlayan'ın, Muş ovasının hangi cins hububat yetiştirmeye daha müsait olduğu, şeker pancarı yetiştirdiği takdirde bir şeker fabrikası kurulmasında fayda mülahaza edilip edilmediği, hayvan yemleri nebatı yetiştirmek hususundaki bilgilerden ve uzun vadeli borçlanma yoluyla küçük ziraat aletlerinden köylünün istifadelerinin temin edilip edilemeyeceği hakkındaki sorusuna cevap vermiştir.⁴⁴³

⁴³⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 41. Birleşim, 16.02.1955, s.163.

⁴³⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 44. Birleşim, 20.02.1955, ss.329-331.

⁴⁴⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 51. Birleşim, 27.02.1955, ss.944-953.

⁴⁴¹ Koçak, **a.g.e.**, ss.148-149.

⁴⁴² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 55. Birleşim, 25.03.1955, ss.100-103.

⁴⁴³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 55. Birleşim, 25.03.1955, s.104.

Petrol Kanunu'nun bazı maddelerinin tadili ve bazı maddelerine fıkralar ilavesi hakkındaki kanun layihasının Muvakkat Encümeninde müzakere edilmesine dair önerge sunmuştur.⁴⁴⁴

Zonguldak Milletvekili Hüseyin Balık'ın, Edremit'teki demir cevheri rezervinin neden ibaret olduğuna ve ne suretle kıymetlendirildiğine dair İktisat ve Ticaret Bakanlığına olan sorusuna cevap vermiştir.⁴⁴⁵

Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri ile Türkiye Selüloz ve Kağıt Fabrikaları İşletmesi hakkındaki kanun layihalarını görüşmek üzere muvakkat encümen teşkiline dair önerge sunmuştur.⁴⁴⁶

6326 sayılı Petrol Kanunu'nun bazı maddelerinin tadili ve bazı maddelerine fıkralar ilavesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁴⁴⁷

Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri Kanunu münasebetiyle söz almıştır.⁴⁴⁸ Demir madeninin çıkarılacağı yerler belirlenmiş, işlenmesine önem verilmiştir.

Etibank Kanunu'nun 10. maddesinin kaldırılması hakkında kanunun görüşülmesine dair önerge, 2262 sayılı Sümerbank Kanunu'nun 4852 sayılı Kanunla değiştirilen 4. maddesinin tadili hakkında kanunun görüşülmesine dair önerge, Şeker Fabrikalarına bahşolunan imtiyaz ve muafiyetler hakkındaki 601 sayılı Kanunun 12. maddesinin değiştirilmesine dair kanun layihasının görüşülmesine dair önerge sunmuştur.⁴⁴⁹

Zonguldak Milletvekili Cemal Kıpçak'ın, taş kömürü istihlak eden müesseselerde kullanılan kömürün ihtiva ettiği ameli kül nispetine dair sorusuna, Amasya Milletvekili Hamit Koray'ın, Sırlıklı Bayırı mevkinde yapılan sondaj neticesinde tespit edilen linyit kömürü sahasının işletilmesine ne zaman başlanacağına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁴⁵⁰

Malatya Milletvekili Nuri Ocakçoğlu'nun, Malatya vilayetinde mevcut olduğu söylenen madenler hakkında tetkikat yapıp yapılmadığına ve ne netice alındığına dair sorusuna cevap vermiştir.⁴⁵¹

Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel'in, 1950 yılından beri inşasına başlanılan çimento fabrikaları ile termik ve hidroelektrik santrallerine ve Sarıyar Barajından elde edilecek yıllık enerji miktarına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁴⁵²

⁴⁴⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 61. Birleşim, 08.04.1955, ss.259-260.

⁴⁴⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 61. Birleşim, 08.04.1955, ss.260-261.

⁴⁴⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 65. Birleşim, 18.04.1955, s.374.

⁴⁴⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 75. Birleşim, 13.05.1955, ss.203-204.

⁴⁴⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 75. Birleşim, 13.05.1955, ss.217-219.

⁴⁴⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 78. Birleşim, 20.05.1955, ss.437-438.

⁴⁵⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 2. Birleşim, 16.11.1955, ss.46-49.

⁴⁵¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 5. Birleşim, 23.11.1955, s.121.

⁴⁵² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 32. Birleşim, 03.02.1956, ss.51-54.

1956 Mali yılı Muvazenei Umumiye Kanunu münasebetiyle söz almıştır.⁴⁵³ Denk Bütçe Kanunu hakkında görüşmeler yapılmış, önceki yıla göre gelirlerin azaldığı görülmüştür. Demokrat Parti iç ve dış politikasında yaşadığı sorunları uyguladığı baskı politikası ile bertaraf etmeye çalışıyordu. Ancak bu baskılar özellikle Kore Savaşı sonucunda yaşanan ekonomik bunalımın giderek artmasını engelleyemiyordu. Tüm bu sorunlara bir de Anadolu’da yaşanan kuraklık eklenince bütçedeki açık gittikçe büyümeye başladı. Oysa iktidarlarının başında Demokrat Partililer ekonomik alanda büyük bir sıçramayı hedeflemişlerdi. Bu hedefleri doğrultusunda devlet yardımlarını ve kredi olanaklarını kullanırken ileriye düşünmemişlerdi. “Kalkınmayı büyüme ile karıştırdıkları kimi zaman söylenmiştir, ama büyük ölçüde onların siyasetini DP’ye oy veren köylülerin basit görüşleri belirliyordu.”⁴⁵⁴

6-7 Eylül 1955 tarihinde İstanbul ve İzmir’de vuku bulan hadiselerde zarar görenlerin zararlarının ödenmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁴⁵⁵ Hadiselerden sonra “muhtelif semtlerde yakalanan ‘çapulcuların’ üzerinden 60.000 lira para, 100.000 liralık mücevher bulunarak müsadere edilmiştir. Tahrip edilen dükkân sayısının 10.000’i geçtiği sanılmaktadır. Çıkan 54 yangından 22’si kilise ve ayazmalarda vuku bulmuştur. Zarar ziyanın 1 milyarı bulacağı hesaplanmaktadır.”⁴⁵⁶ Anayasa ve kanunlar Demokrat Parti tarafından göz ardı ediliyordu. İhtilal sözü artık günlük hayatın bir parçası haline gelmiş, halkın ağzında dolaşıyordu. Yani artık halk da ilerleyen günlerde iktidarın akıbetini seziyordu. Buna rağmen DP’de muhalefete karşı daha ılımlı davranmak ya da seçimleri bir an önce yapma sözü vermek gibi bir belirti yoktu. Üniversitelerde de birtakım kıpırdanmalar başlamıştı. Ankara’da Kızılay Meydanı neredeyse her akşam üniversite öğrencilerinin gösterilerine sahne oluyordu.⁴⁵⁷

Maden Kanunu’nun 156. maddesinin değiştirilmesi hakkında kanunun görüşülmesi sebebiyle önerge sunmuştur.⁴⁵⁸

İşletmeler Bakanlığı ve Petrol Dairesi 1956 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.⁴⁵⁹

Şeker Kanunu layihasının Konya Milletvekili Himmət Ölçmen’in Şeker Kanunu teklifini görüşmek üzere kurulmuş bulunan Muvakkat Encümen’de müzakere edilmesine ve bu encümene Ziraat Encümeninden de üç azanın iltihakına dair önerge sunmuştur.⁴⁶⁰

⁴⁵³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 40. Birleşim, 21.02.1956, ss.421-426.

⁴⁵⁴ Zürcher, **a.g.e.**, s.328.

⁴⁵⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 47. Birleşim, 28.02.1956, s.1065.

⁴⁵⁶ **Zafer**, 8 Eylül 1955.

⁴⁵⁷ Samet Ağaoğlu, **Arkadaşım Menderes**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2011, s.119.

⁴⁵⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 47. Birleşim, 28.02.1956, s.1136.

⁴⁵⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 47. Birleşim, 28.02.1956, ss.1154-1161.

⁴⁶⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 70. Birleşim, 30.05.1956, s.507.

Hatay Milletvekili Şekip İnal'ın, Hatay vilayeti ihtiyaçları için 1955 yılı içinde kaç ton demir tahsis edildiğine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁴⁶¹

Devlet ve ona bağlı müesseselerde çalışan işçilere ilave tediye yapılması ve 6452 sayılı Kanunla 6212 sayılı Kanununun 2. maddesinin kaldırılması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁴⁶²

Londra'ya giden Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan'ın dönüşüne kadar kendisine vekillik etmiştir.⁴⁶³

Başbakan Adnan Menderes'in Afganistan'a yapacağı resmi ziyaretten dönüşüne kadar Başbakanlığa vekalet etmiştir.⁴⁶⁴

Bursa Milletvekili Sabahattin Çıracıoğlu'nun, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin Ankara'da Motopor firması ile hangi tarihte iş yapmaya başladığına ve Yenişehir'de inşa edilmekte olan Genel Müdürlük binasının keşif bedeline dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁴⁶⁵

Diyarbakır Milletvekili Yusuf Azizoğlu'nun, devlet ve devlete bağlı iktisadi ve mahalli idareler emrinde bulunan motorlu nakil vasıtalarının miktarına ve bunlardan kaçınının hizmet ve binek otomobili olduğuna dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁴⁶⁶

Burdur Milletvekili Fethi Çelikbaş'ın, şekerin maliyet ve ihraç fiyatlarına ve mamulünü ihraç hususunda bir tetkik yapıp yapılmadığına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁴⁶⁷

Kars Milletvekili Turgut Göle'nin, ihracı tasavvur olunan şekerin miktarı ile satış ve maliyet fiyatlarına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁴⁶⁸

Kocaeli Milletvekili Ekrem Alican'ın, 1955 yılında Karabük mamulü sanayi demirlerinin vilayetlere ve vilayetlerde ihtiyaç sahiplerine tevzinde tatbik olunan esasların ne olduğuna dair yazılı sorusunun bugüne kadar cevaplandırılmaması sebebine dair sorusuna cevap vermiştir.⁴⁶⁹

Diyarbakır Milletvekili Mustafa Ekinci'nin, Diyarbakır vilayetine tahsis edilen kömür miktarına dair sorusuna cevap vermiştir.⁴⁷⁰

---

⁴⁶¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 79. Birleşim, 20.06.1956, s.419.

⁴⁶² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 85. Birleşim, 04.07.1956, ss.64-65.

⁴⁶³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 88. Birleşim, 11.07.1956, s.200.

⁴⁶⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 91. Birleşim, 15.08.1956, s.370.

⁴⁶⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 91. Birleşim, 15.08.1956, ss.401-403.

⁴⁶⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 3. Birleşim, 14.11.1956, ss.56-57.

⁴⁶⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 7. Birleşim, 23.11.1956, ss.132-133.

⁴⁶⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 7. Birleşim, 23.11.1956, ss.133-134.

⁴⁶⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 11. Birleşim, 03.12.1956, ss.6-7.

⁴⁷⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 11. Birleşim, 03.12.1956, ss.7-9.

Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun, ağaç traverslerle değiştirilen demir traverslerin ihtiyaca salih bir hale ifrağı hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna cevap vermiştir.⁴⁷¹

Çanakkale Milletvekili Safaeddin Karanakçı'nın, kok veya linyit yakan kasaba ve şehirlerimiz halkının kışlık yakacak ihtiyaçları hususunda ne gibi tedbirler alındığına ve bu mahrukatın satış fiyatlarına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁴⁷²

Sanayinin kurulmasını, gelişmesini ve korunmasını sağlayacak gümrük kolaylıklarına dair kanun layihasının geri verilmesi hakkındaki Başbakanlık tezkeresini Meclise sunmuştur.⁴⁷³ Ağustos'ta, devlet girişimlerinin bu transferini ve özel sektörün gelişmesini kolaylaştırmak için, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası kuruldu. 125 milyon TL'lik sermayesini önde gelen ulusal ve yabancı bankalar temin etti; Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası, 9 milyon dolarlık bir borç verdi, Marshall Yardımı 37 milyon TL sağladı. Bankanın belirtilen hedefi "özel sanayi kurmak, yerli ve yabancı sermayenin sanayiye girmesini teşvik etmek ve Türk sanayisinin dayandığı menkul değerleri özel ellere transfer edip orada muhafaza etmek." Banka, üretken kapasitelerini genişletmeleri ve yenilemeleri ya da yeni üretim birimleri kurmaları isteğiyle firmalara uzun vadeli krediler verdi. Firmalara teknik ve idari danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sundu ve özel sektör adına Marshall Yardımı Fonlarını yönetti.⁴⁷⁴

Burdur Milletvekili Fethi Çelikbaş'ın, 1956 yılı Şeker İstihlak Resmi ile Devlet bütçesinin genel varidat tahsilatına, 1955 ve 1956 yılları şeker satışları miktarına ve ihraç edilen şeker ile son defa fiyatlara yapılan zamma dair Başbakanlığa olan sorusuna cevap vermiştir.⁴⁷⁵

1957 Mali yılı Muvazenei Umumiye Kanunu münasebetiyle söz almıştır.⁴⁷⁶ Denk Bütçe Kanunu çalışmalarına ağırlık verilmiş, istenilen düzeyde kredi alınamaması ekonomik sorunların başlamasına sebep olmuştur.

İşletmeler Bakanlığı ve Petrol Dairesi Müdürlüğü 1957 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.⁴⁷⁷ İşletmelere ek vergi koyulması gündeme gelmiş, gelir arttırmaya çalışılmıştır.

Sinop Milletvekili Vehbi Dayıbaşı'nın, Boyabat kazasının Ekinviran mevkinde sızmakta olan ham petrol dolayısıyla araştırma yapılması hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁴⁷⁸

⁴⁷¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 14. Birleşim, 10.12.1956, s.104.

⁴⁷² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 15. Birleşim, 12.12.1956, ss.126-128.

⁴⁷³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 33. Birleşim, 01.02.1957, ss.4-5.

⁴⁷⁴ Feroz Ahmad, **Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)**, Hil Yayıncılık, İstanbul 2010, ss.166-167.

⁴⁷⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 39. Birleşim, 15.02.1957, ss.221-232.

⁴⁷⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 41. Birleşim, 20.02.1957, s.336.

⁴⁷⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 48. Birleşim, 27.02.1957, ss.1115-1122.

⁴⁷⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 50. Birleşim, 25.03.1957, s.28.

Tunceli Milletvekili Fethi Ülkü'nün, madenlerin aranması ve kıymetlendirilmesi hususunda bir programın mevcut olup olmadığına, bugüne kadar hangi bölgelerde maden araması yapıldığına ve neticelerine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁴⁷⁹

Elazığ Milletvekili Selahattin Toker'in, Etibank Hazar Hidroelektrik Santrali toprak hafriyatı ve tesviyesi hakkındaki sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁴⁸⁰

Zonguldak Milletvekili Hüseyin Balık'ın, Zonguldak kömür istihsaline ve çimento fabrikalarının inşa seyirlerinin hangi esasa göre yürütüldüğüne dair sorusuna cevap vermiştir.⁴⁸¹

Petrol Kanunu ile bu kanunda değişiklik yapan 5558 sayılı Kanunun bazı maddelerinin tadili ve bazı maddelerine fıkralar ilavesi hakkındaki kanun layihasının muvakkat bir encümünde görüşülmesine dair önerge sunmuştur.⁴⁸²

Sanayi Bakanlığı kuruluş ve vazifeleri hakkındaki Kanun münasebetiyle söz almıştır.⁴⁸³

Ereğli Kömür İşletmeleri Kanunu layihasının görüşülmesini, Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin 42. Fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki kanun layihasının görüşülmesini teklif etmiştir.⁴⁸⁴

Sinop Milletvekili Şerafettin Ayhan'ın, Türkiye Demir ve Çelik Fabrikaları müessesesiyle Karabük Köylerini Kalkındırma Derneği arasında akdedilen mukaveleye dair sorusuna cevap vermiştir.⁴⁸⁵

Elazığ Milletvekili Selahattin Toker'in, Elazığ'ın Keban kazasındaki kurşun ve volfram madenlerine ve Etibank'ın Keban şantiyesinde çalışan işçilere sosyal yardım olarak verilen yevmiyelerin artırılmasının düşünülüp düşünülmediğine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁴⁸⁶

Fevzi Boyar'ın mahkum olduğu cezanın affı hakkındaki Kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.⁴⁸⁷

Burdur Milletvekili Fethi Çelikbaş'ın, İzmit Selüloz ve Kağıt Fabrikaları Genel Müdürlüğü idaresinde iki genel müdür muavininin vazifelerinden ayrıldıklarının doğru olup olmadığına ve adı geçen genel müdürlükte yaptırılan tahkik ve teftişe dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁴⁸⁸

⁴⁷⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 59. Birleşim, 15.04.1957, s.189.

⁴⁸⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 60. Birleşim, 17.04.1957, ss.214-215.

⁴⁸¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.19. 66. Birleşim, 10.05.1957, ss.91-99.

⁴⁸² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.19. 67. Birleşim, 13.05.1957, s.112.

⁴⁸³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.19. 68. Birleşim, 15.05.1957, ss.184-185.

⁴⁸⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.19. 70. Birleşim, 20.05.1957, s.244; Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.19. 72. Birleşim, 24.05.1957, s.315.

⁴⁸⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 76. Birleşim, 03.06.1957, ss.5-9.

⁴⁸⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 78. Birleşim, 07.06.1957, s.85.

⁴⁸⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 79. Birleşim, 10.06.1957, ss.111-114.

⁴⁸⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 79. Birleşim, 10.06.1957, s.140.

Elazığ Milletvekili Selahattin Toker'in, Şark Kromları Müessesesinin 1956 ve 1957 senelerindeki krom nakliyatı işlerine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁴⁸⁹

Kurulan Sanayi Bakanlığına, Başbakanın teklifi üzerine Cumhurbaşkanlığı tezkeresiyle atanmış, Sanayi Bakanı olmuştur.⁴⁹⁰

Zonguldak Milletvekili Hüseyin Balık'ın, Bartın Çimento Fabrikası ile Belediyesi ihtiyacı için yaptırılacak elektrik hattına ve çimento fabrikası inşaatına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁴⁹¹

Sanayi Bakanı Samet Ağaoğlu ve Devlet Bakanı Mehmet Cemil Bengü'nün arabalarına Kayseri-Ankara yolunda ateş edilmesiyle ilgili haberin gazete ve radyolarda duyurulmasına yasak getirilmiştir.⁴⁹²

---

⁴⁸⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 81. Birleşim, 14.06.1957, ss.243-247.

⁴⁹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 86. Birleşim, 02.09.1957, s.540.

⁴⁹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 86. Birleşim, 02.09.1957, ss.567-568.

⁴⁹² İsmet Binark, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.I., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2010, s.53.

2.2 FEVZİ LÜTFİ KARAOSMANOĞLU

2.2.1 Meclis Faaliyetleri

IX. Dönem milletvekili iken, X. Dönem seçimlerine DP'den katılan F. Lütfi KARAOSMANOĞLU, yapılan seçimde 151.292 oy alarak Manisa Milletvekili seçildi. Seçim tutanağının tarihi 4 Mayıs 1954'tür, 14 Mayıs 1954'te Meclis'e katıldı. Genel Kurul'da altı konuşması vardır. Teşkilâtı Esasiye ve Ziraat encümenlerinde çalıştı. Teşkilâtı Esasiye Encümeni'nin reisliğini yaptı. XII. Dönem'de de Manisa'dan milletvekili seçildi.⁴⁹³

Kars Milletvekili Mehmet Hazer'in, 6-7 Eylül olayları dolayısıyla Başbakan ve eski İçişleri Bakanı hakkında Meclis tahkikatı açılmasına dair tavrı münasebetiyle söz almıştır.⁴⁹⁴ 6-7 Eylül Olayları Davası (20 Ekim 1960-5 Ocak 1961): Bu dava 1955'te halkı, İstanbul'da yaşayan Rumlara karşı ayaklanmaya azmettirmek ve can ve mala zarar vermek iddiasıyla açılmıştır. Sanıklardan Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu ve İzmir eski Valisi Kemal Hadımlı mahkûm olmuş, diğer sanıklar beraat etmiştir.⁴⁹⁵

Toplantılar ve gösteri yürüyüşleri hakkındaki kanun münasebetiyle Hürriyet Partisi Meclis Grubu adına söz almıştır. Hükümeti tahkir edici sözler söylediği için kendisinin bir birleşim meclisten, sözlerinin de zabıttan çıkarılmasına karar verilmiştir.⁴⁹⁶

Kastamonu Milletvekili Ziya Termen'in, Hükümet programında yer alan hususlardan hangilerinin tahakkuk ettirildiğine ve Toplantılar ve gösteri yürüyüşleri hakkındaki Kanun muvacehesinde partilerin maruz kaldıkları durum üzerinde ne düşünüldüğüne dair olan sorusu münasebetiyle söz almıştır.⁴⁹⁷

İçişleri Bakanlığı 1957 yılı bütçesi münasebetiyle Hürriyet Partisi Genel Başkanı olarak söz almıştır.⁴⁹⁸ Muhalefet, iktidarı bir zamanlar CHP iktidarına yaptıkları eleştirdikleri şeylerin aynısını yapmakla suçlamışlardır. Çanakkale'de CHP'liler DP iktidarı ile ilgili yaptıkları propaganda da şunları söylemişlerdir; "Menderes Halk Partisi iktidarda iken Halk Partili şefler tayyare ve otomobil safahatına düştüler demekte idi. Şimdi kendileri Çanakkale parti kongresine tayyare ile geldiler. Yazık milletin parasına bir Başbakana yakışmayan hareketleri yapıyorlar. Menderes maaşı ne yapacak. Bütün Menderes ovasını zapt etmiş. Pamukçu

⁴⁹³ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s.655.

⁴⁹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 23. Birleşim, 13.01.1956, ss.73-74.

⁴⁹⁵ **Cumhuriyet'in 75. Yılı**, Yapı Kredi Bankası Yayınları, İstanbul 2002, ss.484-485.

⁴⁹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 82. Birleşim, 27.06.1956, s.527.

⁴⁹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.16. 25. Birleşim, 14.01.1957, ss.69-71.

⁴⁹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 46. Birleşim, 25.02.1957, ss.770-771.

olduğundan pamuğu 6 liraya çıkardı. Milyonlarca lira aldı. Bin sene başbakanlık yapsa devletten bu kadar maaş alamazdı. Millet hala sayıklasın Adnan Bey maaş almıyor.”⁴⁹⁹

Dışişleri Bakanlığı 1957 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.⁵⁰⁰ Dış harcamalara ne kadar bütçe ayrıldığını, dışardan ne kadar yardım alındığı ile ilgili konuşmuştur.

6-7 Eylül olayları bu kaynayan kazanı taşıran son damla oldu Parti ileri gelenlerinden Feridun Ergin, Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, Fuad Köprülü, Fethi Çelikbaş, Mükerrer Saral, Menderes'i açıkça eleştirmeye ve aleyhinde bulunmaya başladılar. Bu arada 19 DP milletvekili bir önerge imzalayarak basına ispat hakkının tanınmasını istemişlerdi. Genel idare kurulu, Çelikbaş ve Karaosmanoğlu'na baskı yaparak imzalarını geri aldırmaya çalıştıysa da başarı sağlayamadı. Nihayet ip koptu ve ihraçlar başladı. İlk adımda, Feridun Ergin haysiyet divanına verildi. Arkasından ispat hakkı önergesini imzalamış olan 19 milletvekili, 12 Ekim 1955'te divana sevk edildi.

İlk toplantısını 14 Ekim'de yapan yüksek haysiyet divanı, bunlardan dokuz milletvekilinin partiden ihracına, geri kalanlar hakkında ise soruşturmanın derinleştirilmesine karar verdi. Divan, ertesi gün büyük kongre toplanacağından, parti içi muhalefeti bölmek amacıyla 19'ları iki gruba ayırmıştı. 19'lar bu oyuna gelmediler ve ertesi gün, henüz ihraç edilmemiş on milletvekili de partiden istifa etti.⁵⁰¹

19'lar Haysiyet Divanı'nda alınan bu karar karşısında da birliklerini bozmayarak tam bir bütünlük içerisinde yollarına devam edeceklerini ispatlamış oluyordu. İspatlarını bir basın toplantısı ile halka duyurdular. İstifa metinlerinde “Hakiki Demokrat Parti yani Demokrat Parti'nin baştaki fikir ve programına sadık Demokrat Parti Adnan Menderes'in Genel Başkanlığı'ndaki parti değildir. Hakiki Demokrat Parti'yi yani onun fikir ve programını 19'lar ve onların arkasındaki büyük kütle temsil etmektedir.”⁵⁰²

Gazeteci yazar Tekin Erer, Demokrat Parti'deki kaynaşmayı şöyle anlatır: 6-7 Eylül hâdiseleri beş seneden beri Demokrat Parti içinde bulunan tesanüdü yıkan ilk hâdiseye oldu. Muhalefet bu hâdiseyi gerek Meclis içinde gerek Meclis dışında alevlendirmesini bilmiş ve D.P. içinde çatlaklar meydana getirmeğe muvaffak olmuştu. Parti mebuslarından Dr. Feridun Ergin, Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, Prof. Fuat Köprülü, Prof. Fethi Çelikbaş, Dr. Mükerrer Saral gibi ileri gelen zevat Menderes'i alenen tenkit etmeğe ve aleyhinde bulunmağa başlamışlardı. Menderes kendisine muhalif olan bu zevatı ikna edebilmek için derhal harekete

⁴⁹⁹ BCA, 030.01.00.00.18.103.18.

⁵⁰⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 46. Birleşim, 25.02.1957, ss.818-819.

⁵⁰¹ Aydemir, **Menderes'in Dramı**, s.233.

⁵⁰² **Akis**, 22 Ekim 1955, C.5, S.76, s.5.

geçti. Bir kısmının gönlünü hoş ederek, bir kısmı için de cezrî tedbirler olarak bu muhalefeti önlemeğe çalıştı. Önce Dr. Feridun Ergin yüksek haysiyet divanına verildi. 11 Ekim'de bakanlıktan istifa eden Dr. Mükerrerem Saral'ı araya dostlar koyarak yatıştırmak istedi. Demokrat Parti Genel İdare Kurulu âzası bulunan Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu ile Prof. Fethi Çelikbaş'a da 10 Ekim 1955 günü yapılan bir tebliğle, parti aleyhinde buldukları ve ikilik çıkardıkları için, umumî idare heyeti toplantılarına katılmayacakları bildirildi. Bu hâdise karşısında her iki mebusun da tepkileri pek sert oldu. Halbuki Menderes, böyle bir tebliği alınca bakanlık sandalyesine pek düşkün olduklarını tahmin ettiği bu iki mebusun derhal kendisine yakınlaşma yollarını arayacaklarını sanmıştı. Bu sert tepki karşısında pek hiddetlendi ve bu defa kendisi aleyhinde bulunan 19 mebusu, elde bulunan parti tesanüdünü bozacak şekilde yapılmış beyanatlar ve şahitlerle D.P. Yüksek haysiyet divanına verdirdi. Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu da bu 19 milletvekili arasında yer aldı.⁵⁰³

Kongre'de yaşanan olaylar dönemin basın organlarında geniş ölçüde yer almıştır. Demokrat Parti'nin yayın organı olarak bilinen Zafer gazetesi kongrenin oldukça verimli olduğunu ve "tesanüt havası" içinde gerçekleştiğini belirtiyordu.⁵⁰⁴

Parti içinde Yaylacılar olarak adlandırılan muhalif grubun varlığına rağmen Menderes hakimiyetini rakipsiz olarak muhafaza etti. Yaylacılar, şiddet yolunu tutmuş bulunan hükümetin muhalifleridir. Gidişin iyiye doğru olmadığını bunlar fark etmişler ve söylemişlerdir.⁵⁰⁵

Nihayet, partiden atılan veya kendi isteği ile çekilen bu gibi kimseler içinde milletvekili bulunanların Meclis'ten de uzaklaştırılmaları lüzumuna dair bir dilek ileri sürülmüş, kongrede ilk önce şaşkınlık, sonra da gürültü doğuran önerenin tartışılmasına bile meydan verilmeksizin, başkan tarafından durum münasip şekilde ilan edilmiştir.⁵⁰⁶

X. Dönem içinde Demokrat Partideki liberal görüşlü milletvekillerinin basına "İspat Hakkı"nın tanınmasından yana bir muhalefet oluşturmaları üzerine, partiden çıkarılan ve ayrılan 19 milletvekili tarafından, 20 Aralık 1955'te Hürriyet Partisi (H.P.) kuruldu. Genel Başkanlığa Manisa Milletvekili Fevzi Lütfü KARAOSMANOĞLU getirildi. Daha sonraki katılmalarla HP, CHP'yi de geçerek, ana muhalefet partisi durumuna geldi. Ancak, 1957'de yapılan seçimlerde oyların yüzde 4'ünü alabildiğinden Meclis'e 4 milletvekili getirebildi. Bunun

---

⁵⁰³ İsmet Binark, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.I., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2010, s.1209.

⁵⁰⁴ **Zafer**, 19 Ekim 1955.

⁵⁰⁵ Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları (1944-1973): Demokrasiden Darbeye (1957-1960)**, Bilgi Yayınevi, Ankara 1992, s.195.

⁵⁰⁶ **Cumhuriyet**, 21 Ekim 1955.

üzerine, 24 Kasım 1958'de toplanan genel kongrede, partinin kapatılması, mallarının CHP'ye devri kararı, alındı.⁵⁰⁷ HP'nin kurulması DP içindeki muhalif grubun katkılarıyla olmuştur. Buna benzer olay, CHP'nin içinden ayrılan muhaliflerin DP'yi kurmasında görülmektedir. Ancak bir tek fark vardır. DP iktidar olmayı başarabilmiş, HP iktidar olmayı başaramamıştır. HP'nin kurulması aslında DP'nin sonunun yaklaştığının habercisi olmuştur. Parti içindeki muhalefet, görüş ayrılıkları ve baskıcı yönetim nedeniyle ortaya çıkmıştır.

---

⁵⁰⁷ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s.1022.

2.3 MUZAFFER KURBANOĞLU

2.3.1 Meclis Faaliyetleri

IX. Dönem milletvekili iken, X. Dönem seçimlerine D.P. adayı olarak katıldı. Yapılan seçimde 152.026 oy alarak Manisa Milletvekili seçildi. 4 Mayıs 1954'te aldığı seçim tutanağı ile 14 Mayıs 1954'te Meclis'e katıldı. Bir önergesi vardır. Dönem boyunca Bütçe Encümeni'nde çalıştı. Emekli Sandığı Kanunu'nun 78. maddesinin tadili hakkındaki tekriri müzakere için kurulan muvakkat encüme azâ seçildi. XI. Dönem'de de Manisa'dan milletvekili oldu.⁵⁰⁸

Sinop Milletvekili Nuri Sertoğlu'nun, 23 Aralık 1956 günü Ankara'dan İstanbul'a giden resmi plakalı otomobilin hangi bakanlığa ait olduğuna dair sorusu münasebetiyle söz almıştır.⁵⁰⁹

Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1957 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.⁵¹⁰ Bakanlık ve üniversitelere ayrılan bütçelerin ihtiyaçlara uygun bir şekilde belirlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Gereksiz harcamalardan kaçınılması gerektiğini belirtmiştir.

---

⁵⁰⁸ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s.659.

⁵⁰⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 35. Birleşim, 06.02.1957, s.61.

⁵¹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 47. Birleşim, 26.02.1957, s.875.

2.4 NAFİZ KÖREZ

2.4.1 Meclis Faaliyetleri

IX. Dönem Manisa Milletvekili iken, aynı seçim çevresinden X. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde D.P aday olarak, 151.649 oyla milletvekili seçildi. Seçim tutanağını 4 Mayıs 1954'te aldı, 14 Mayıs 1954'te Meclis'e katıldı. Bir yazılı sorusu, bir teklifi ve Genel Kurul'da on iki konuşması vardır. Çalışma Encümeni'nde Reis olarak görev yaptı. IV. Menderes Hükümeti'nde (9 Aralık 1955-25 Kasım 1957) Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekili oldu. XI. Dönem'de de Manisa'dan milletvekili seçildi.⁵¹¹

İnhisarlar Umum Müdürlüğü ve Gümrük Muhafaza Umum Kumandanlığı işçilerine ilave tediye yapılması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁵¹²

İzmir-Ankara Devlet yolunun, Salihli – Menye – Kula – Gemikaya – Çataltepe istikametlerinden Uşak'a kadar olan kısımlarının yapımına ne zaman başlanacağına dair yazılı soru önergesi Nafia Vekaletine gönderilmiştir.⁵¹³

3460 ve 6212 sayılı Kanunların şümulü dışında kalan umumi, mülhak ve hususi bütçeli dairelerle mütedavil sermayeli müesseseler, sermayesinin yarısından fazlası devlete ait olan şirket ve kurumlarla belediyeler ve bunlara bağlı teşekküllere ait iş yerlerinde çalışan işçilere ilave tediye yapılması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁵¹⁴

On arkadaşıyla birlikte, Menafii Umumiyyeye hadim hayır cemiyetlerinin çıkardıkları şefkat pullarının tevhidini hakkında kanun teklifi sunmuştur.⁵¹⁵

Eczacı Odaları Birliği Kanun layihası hakkında söz almıştır.⁵¹⁶

Bursa Milletvekili Agah Erozan'ın, Türkiye'de bölge esasına müstenit çocuk ölümleri istatistiklerinin ne şekilde tanzim edildiğine dair sorusuna cevap vermiştir.⁵¹⁷

Bolu Milletvekili Lütfi Oğultürk'ün, okul ve ordu hijyen ve tüberküloz durumu ile memleketimizdeki tüberküloz ve hijyen durumuna dair sorusuna cevap vermiştir.⁵¹⁸

Muş Milletvekili Şefik Çağlayan'ın, sağlık memurlarının mevcuduna, tahsil derecelerine nazaran kadro durumlarına ve tahsil müddetlerinin bir miktar daha uzatılması hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna cevap vermiştir.⁵¹⁹

---

⁵¹¹ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s.658.

⁵¹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 14. Birleşim, 28.06.1954, ss.285-286.

⁵¹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.2. 8. Birleşim, 24.11.1954, s.138.

⁵¹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 32. Birleşim, 26.01.1955, ss.163-177.

⁵¹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 4. Birleşim, 21.11.1955, s.86.

⁵¹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 13. Birleşim, 12.12.1955, s.241.

⁵¹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 16. Birleşim, 19.12.1955, ss.350-351.

⁵¹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 26. Birleşim, 20.01.1956, ss.214-218.

⁵¹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 32. Birleşim, 03.02.1956, s.42.

Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti ile Hudut ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü 1956 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.⁵²⁰

Gümüşhane Milletvekili Zeki Başağa'nın, Milli Sağlık Planının tatbik edilip edilmeyeceğine ve bu hususta ne düşünüldüğüne dair sorusuna cevap vermiştir.⁵²¹

Burdur Milletvekili Behçet Kayaalp'in, Burdur vilayeti Yeşilova kazasında yapılmakta olan Verem Savaş Derneği Hastanesi hakkındaki yazılı soru önergesine yazılı cevap vermiştir.⁵²²

Kars Milletvekili Turgut Göle'nin, Dünya Sağlık Teşkilatı tarafından memleketimiz için tahsis edilen burslara dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁵²³

Kars Milletvekili Hasan Erdoğan'ın, ilaç sıkıntısının giderilmesi hususunda ne gibi tedbirler alındığına dair sorusuna cevap vermiştir.⁵²⁴

Kars Milletvekili Sırrı Atalay'ın, Göle'nin Lavustan köyünde Abdurrahman isminde bir genci öldürenler hakkında ne muamele yapıldığına dair sorusuna cevap vermiştir.⁵²⁵

Elazığ Milletvekili Ömer Faruk Sanaç'ın, Elazığ Cüzam Hastanesinin daha müsait bir yere naklinin düşünülüp düşünülmediğine dair sorusuna cevap vermiştir.⁵²⁶

Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti, Hudut ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü 1957 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.⁵²⁷

Ankara Milletvekili Muhlis Bayramoğlu'nun, münhal bulunan kaza hükümet tabipliklerine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁵²⁸

---

⁵²⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 46. Birleşim, 27.02.1956, ss.993-997.

⁵²¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 83. Birleşim, 29.06.1956, s.582.

⁵²² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 103. Birleşim, 31.08.1956, s.975.

⁵²³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 3. Birleşim, 14.11.1956, s.59.

⁵²⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 20. Birleşim, 24.12.1956, ss.251-252.

⁵²⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.16. 23. Birleşim, 09.01.1957, ss.8-10.

⁵²⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.16. 31. Birleşim, 28.01.1957, s.226.

⁵²⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 47. Birleşim, 26.02.1957, ss.965-968.

⁵²⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 85. Birleşim, 24.06.1957, s.528.

2.5 ADNAN KARAOSMANOĞLU

2.5.1 Meclis Faaliyetleri

IX. Dönem milletvekili iken, D.P. adayı olarak X. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 151.505 oy alarak Manisa Milletvekili seçildi. 4 Mayıs 1954'te aldığı seçim tutanağı ile 14 Mayıs 1954'te Meclis'e katıldı. Genel Kurul'da altı konuşması vardır. Dönem boyunca Hariciye Encümeni'nde çalıştı. 1683 sayılı Kanun'un 25. maddesinin tefsiri için kurulan Muvakkat Encümene üye seçildi. Yasama görevi bu dönemle sona erdi.⁵²⁹

Avrupa Konseyi İstişari Asamblesi toplantılarında memleketimizi temsil edecek milletvekilleri arasında yer almıştır. Heyette muhasebeci görevinde bulunmuştur. Avrupa Parlamentolar Birliği Türk Grubu idare heyetinde yer almıştır.⁵³⁰

Bira, tabii köpüren şarap ve viskinin İstihlak Vergisine tabi tutulması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır. Vergi indirimi teklifini geri almıştır.⁵³¹

Hafta tatili hakkındaki kanunun 3.maddesinin tadili ve 4.maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁵³²

İmar Kanunu münasebetiyle söz almıştır.⁵³³ Yeni yapılacak inşaatlar ve imara açılacak yerler hakkında konuşmuştur.

Basın Kanununun bazı maddelerinin tadiline ve kanuna muvakkat bir madde ilavesine dair kanun ile neşir yoluyla veya radyo ile işlenecek bazı cürümler hakkındaki 6334 sayılı kanunun adı ile bazı maddelerinin tadiline ve bir madde ilavesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.⁵³⁴

İşçilere hafta tatili ve genel tatil günlerinde ücret ödenmesi hakkındaki kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.⁵³⁵

Orman Kanunu münasebetiyle söz almıştır.⁵³⁶ Orman Müdürlüğü ile köylüler arasında çıkan anlaşmazlık giderilmeye çalışılmıştır. DP'nin, toprak ve orman konularına ayrı önem verdiğini görebiliriz. Halkın ihtiyaçlarını bu konuda önemsemiştir.

⁵²⁹ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s.654.

⁵³⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 16. Birleşim, 02.07.1954, s.386; İsmet Binark, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.I., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2010, s.304.

⁵³¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 70. Birleşim, 02.05.1955, s.27.

⁵³² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 52. Birleşim, 02.04.1956, s.13.

⁵³³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 53. Birleşim, 04.04.1956, s.59.

⁵³⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 73. Birleşim, 06.06.1956, ss.181-185.

⁵³⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 74. Birleşim, 08.06.1956, ss.254-255.

⁵³⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 95. Birleşim, 21.08.1956, s.536.

2.6 ŞEMİ ERGİN

2.6.1 Meclis Faaliyetleri

X. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde D.P. adayı olarak, 152.465 oy alarak Manisa Milletvekili seçildi. 4 Mayıs 1954'te aldığı seçim tutanağı ile 14 Mayıs 1954'te Meclis'e katıldı. Dört önergesi, bir teklifi ve Genel Kurul'da yirmi iki konuşması vardır. Adliye Encümeni'nde mazbata muharriri olarak görev yaptı. IV. Menderes Hükümetinde (9 Aralık 1955-28 Temmuz 1957) Devlet Bakanı ve (28 Temmuz 1957-25 Kasım 1957) Milli Müdafaa Vekili oldu. XI. Dönem'de de Manisa'dan milletvekili seçildi.⁵³⁷

374 oy alarak Adliye Encümeni üyeliğine seçilmiştir.⁵³⁸

Kore'ye gönüllü olarak askerlik yapmaya giden Ahmet Güngör'ün, mahkum olduğu cezanın affı hakkındaki Adliye Encümeni mazbatasını münasebetiyle söz almıştır.⁵³⁹

İki arkadaşı ile birlikte Avukatlık Kanunu'nun 4. maddesinin E fıkrasının değiştirilmesi hakkında Adliye Encümenine Kanun teklifi sunmuştur.⁵⁴⁰

Arzuhal Encümeninin 15.04.1955 tarihli haftalık karar cetvelindeki 1757 sayılı Kararın Genel Heyette görüşülmesine dair önerge sunmuştur.⁵⁴¹

Mustafa Sabrioğlu, Ahmet Hayati Karaşahin'in, ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatasını münasebetiyle söz almıştır.⁵⁴²

340 oy alarak TBMM Başkanvekilliğine seçilmiştir.⁵⁴³

Devlet Bakanlığına tayini münasebetiyle Meclis Başkanvekilliğinden istifa ettiğine dair önerge sunmuştur.⁵⁴⁴

Milli Savunma Bakanlığı Vekilliğine Cumhurbaşkanlığı tezkeresiyle tayin edilmiştir.⁵⁴⁵

Manisa Milletvekili Muammer Alakant'ın, Örfi İdare Kumandanlığı tarafından kapatılan gazetelere dair sorusuna cevap vermiştir.⁵⁴⁶

Diyarbakır Milletvekili Ragıp Karaosmanoğlu'nun, bir sene zarfında ne kadar jet uçağı düştüğüne ve şehit subayların ailelerine ne miktar yardım yapıldığına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁵⁴⁷

⁵³⁷ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s.653.

⁵³⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 3. Birleşim, 24.05.1954, s.38.

⁵³⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 38. Birleşim, 09.02.1955, s.52.

⁵⁴⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 42. Birleşim, 18.02.1955, s.195.

⁵⁴¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 64. Birleşim, 15.04.1955, ss.340-348.

⁵⁴² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 64. Birleşim, 15.04.1955, ss.343-345.

⁵⁴³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 1. Birleşim, 01.11.1955, s.22.

⁵⁴⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 14. Birleşim, 14.12.1955, s.251.

⁵⁴⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 17. Birleşim, 21.12.1955, s.371.

⁵⁴⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 17. Birleşim, 21.12.1955, ss.378-379.

⁵⁴⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 21. Birleşim, 09.01.1956, ss.20-22.

Kars Milletvekili Sırrı Atalay'ın, Demokrat Parti Genel Başkanı ve Başbakan Adnan Menderes'in, 15.10.1955 tarihinde Demokrat Parti Büyük Kongresinde Türk Silahlı Kuvvetleri hakkındaki vakı beyanatına dair Başbakanlığa olan sorusuna cevap vermiştir.⁵⁴⁸

Manisa Milletvekili Muhlis Tümay'ın, İstanbul, İzmir ve Ankara'da cereyan eden 6-7 Eylül hadiseleri neticesinde yakalananlarla serbest bırakılanların miktarına, suçların kanuni vasıfları ile Örfi İdare mahkemelerine intikal eden dosya sayısına, bu işlerle kaç mahkeme ve hakimin meşgul olduğuna dair Başbakanlığa olan sorusuna cevap vermiştir.⁵⁴⁹ Adnan Menderes, hadiseler sırasında bizzat nümayişçilerin arasına katılarak olayları engellemeye çalışmıştır.⁵⁵⁰

Kırşehir Milletvekili Tahir Taşer'in, Emekli Sandığı Kanunu'nun 39. maddesinin değiştirilip değiştirilmeyeceğine ve Genelkurmay eski İkinci Başkanı Orgeneral Zekai Okan'ın emekliliğe sevk edilmesi ve yeniden hizmete alınması sebebine dair Başbakan ve Milli Savunma Bakanına olan sorusuna cevap vermiştir.⁵⁵¹

Bolu Milletvekili Lütfi Oğultürk'ün, okul ve ordu hijyen, tüberküloz durumu ile memleketimizdeki tüberküloz ve hijyen durumuna dair sorusuna cevap vermiştir.⁵⁵²

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 1956 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.⁵⁵³

Milli Savunma Bakanlığı 1956 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.⁵⁵⁴

Milli Savunma Bakanlığı 1956 yılı bütçesinin kabulü münasebetiyle Şanlı Türk Ordusuna Büyük Millet Meclisinin selam ve sevgilerinin bildirilmesine dair takrirler sebebiyle söz almıştır.⁵⁵⁵

Jet Tayyareciliği Uçuş Hizmetleri Tazminat Kanunu münasebetiyle söz almıştır.⁵⁵⁶

Trabzon Milletvekili Sami Orberk'in, İstanbul'daki eski Harbiye Mektebi bina ve müstemilatının satılacağı veya belediyeye devredileceği hakkındaki şayiaların doğru olup olmadığına ve yıktırılan Sipahi Ocağı binalarının yerine modern bir Orduevi yapılması hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna cevap vermiştir. İstanbul'da Askeri Müzeye tahsis edilecek bina hakkındaki sorusuna da cevap vermiştir.⁵⁵⁷

---

⁵⁴⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 26. Birleşim, 20.01.1956, ss.201-204.

⁵⁴⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 26. Birleşim, 20.01.1956, s.206.

⁵⁵⁰ Ağaoğlu, **Arkadaşım Menderes**, s.57.

⁵⁵¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 26. Birleşim, 20.01.1956, s.208.

⁵⁵² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 26. Birleşim, 20.01.1956, ss.215-216.

⁵⁵³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 43. Birleşim, 24.02.1956, ss.621-622.

⁵⁵⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 43. Birleşim, 24.02.1956, ss.669-672.

⁵⁵⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 43. Birleşim, 24.02.1956, ss.680-681.

⁵⁵⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 55. Birleşim, 18.04.1956, ss.117-119.

⁵⁵⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 61. Birleşim, 04.05.1956, ss.253-255.

Kırşehir Milletvekili Tahir Taşer'in, Avanos'ta 400 vatandaşa ait toprağın ellerinden alındığı hakkında Ulus Gazetesinde intişar eden havadisın doğru olup olmadığına dair Başbakana olan sorusuna Başbakan adına cevap vermiştir.⁵⁵⁸

Bolu Milletvekili Lütfi Oğultürk'ün, seferi sağlık malzemesi hakkındaki sorusuna cevap vermiştir.⁵⁵⁹

Sivas Milletvekili Rıfat Öçten'in, İstanbul – Rami 66. Motorlu Topçu Alayında Karargah Bölük Çavuşunu dövdüğü söylenen Yüzbaşı hakkında ne muamele yapıldığına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁵⁶⁰

Yozgat Milletvekili Ömer Lütfi Erzurumluoğlu'nun, toprak tevzi komisyonlarının yapmakta oldukları hektar başına yıllık gelirleri gösteren kadastronun Maliye Bakanlığının gelir sistemleri içerisinde yapılması hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁵⁶¹

Milli Savunma Bakanlığı iskan ihtiyaçları için sarfiyat icrasına ve bu vekaletçe kullanılan gayrimenkullerden lüzumu kalmayanların satılmasına salahiyet verilmesi hakkındaki Kanun münasebetiyle söz almıştır.⁵⁶²

Bilecik Milletvekili Yümnü Üresin'in, 722 sayılı Kanun ile Milli Savunma Bakanlığı Teşkilat, Askeri Şura ve Temsil Ödeneği Kanunlarının tadili hususunun düşünülüp düşünülmediğine ve Personel Kanunu layihasının hazırlık safhasına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁵⁶³

Devlet Bakanı ve Milli Savunma Bakanı Vekili Şemi Ergin'in, İran Hükümetinin daveti üzerine İran'a gitmesi sebebiyle dönüşüne kadar Devlet Bakanlığına Devlet Bakanı Celal Yardımcı, Milli Savunma Bakanlığına Adliye Bakanı Hüseyin Avni Gökçürk vekalet edecektir.⁵⁶⁴

Sivas Milletvekili Nurettin Turgay'ın, yedek subaylık vazifelerini yapmakta olan ilkokul öğretmenlerinin okulların açılmasından bir ay evvel terhislerinin mümkün olup olmadığına ve köy okulları öğretmenleri için hazırlanmakta olduğu söylenen intibak kanununa dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁵⁶⁵

⁵⁵⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 61. Birleşim, 04.05.1956, s.261.

⁵⁵⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 61. Birleşim, 04.05.1956, ss.267-269.

⁵⁶⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 64. Birleşim, 16.05.1956, ss.362-363.

⁵⁶¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 65. Birleşim, 18.05.1956, ss.402-404.

⁵⁶² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 85. Birleşim, 04.07.1956, ss.58-60.

⁵⁶³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 91. Birleşim, 15.08.1956, ss.399-400.

⁵⁶⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 1. Birleşim, 01.11.1956, s.17.

⁵⁶⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.14. 9. Birleşim, 28.11.1956, ss.170-172.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Avrupa'daki Müttefik Yüksek Kumandanı arasında Avrupa Müttefik Kuvvetleri Yüksek Karargahına tabi bulunan Müttefik Karargahların Türkiye ülkesinde tesisine ve faaliyetlerine tatbik olunacak hususi şeraite mütedair Anlaşma ve ekinin tasdiki hakkında Kanun münasebetiyle söz almıştır.⁵⁶⁶

Başbakan Adnan Menderes ile birlikte NATO Konseyi toplantısına katılmak üzere Paris'e gitmeleri sebebiyle dönüşüne kadar, Devlet Bakanlığına Devlet Bakanı Cemil Bengü, Milli Savunma Bakanlığına Devlet Bakanı Emin Kalafat vekalet etmiştir.⁵⁶⁷

Burdur Milletvekili Fethi Çelikbaş'ın, Burdur Vilayet Merkezinde vazife gören Eğitim Alayının bazı vatandaşların tapulu tarlalarını işgal ettiği hakkındaki iddianın doğru olup olmadığına, doğru ise Bakanlıkça ne muamele yapıldığına ve bu tarlaların bedellerinin ne zaman ödeneceğine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁵⁶⁸

Kocaeli Milletvekili Turan Güneş'in, askerlik daire ve şubelerinde çalıştırılan ücretli daktiloların miktarına, terfi ve terfileri hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁵⁶⁹

İzmir Milletvekili Haluk Ökeren'in, Bergama Kazasının kadastrosu ikmal edilen köylerine ve bu köylerde tarla ve zeytinliklerin kaçır parsel olarak tespit edildiğine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁵⁷⁰

İskan Kanunu layihasının teşkil edilecek muvakkat bir encümünde görüşülmesine dair önerge sunmuştur.⁵⁷¹

Tokat Milletvekili Hasan Kangal'ın, yedek subaylık hakkının hayvan sağlık memurlarına da teşmili hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁵⁷²

Balıkesir Milletvekili Enver Güreli'nin, Jet Tayyareciliği Uçuş Hizmetleri Tazminat Kanunu'nun 1. maddesinin C bendinde yazılı talimatnamenin tatbik edilip edilmediği hakkındaki sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁵⁷³

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 1957 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.⁵⁷⁴

Toprak ve İskan İşleri Genel Müdürlüğü 1957 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.⁵⁷⁵ DP, tarımı kendi ekonomik politikalarının köşe taşı haline getirdi. Fakat sanayide olduğu gibi

⁵⁶⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 12. Birleşim, 05.12.1956, ss.43-44.

⁵⁶⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.15. 14. Birleşim, 10.12.1956, s.102.

⁵⁶⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.16. 24. Birleşim, 11.01.1957, ss.57-59.

⁵⁶⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.16. 29. Birleşim, 23.01.1957, ss.201-202.

⁵⁷⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.16. 31. Birleşim, 28.01.1957, s.239.

⁵⁷¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 38. Birleşim, 13.02.1957, s.177.

⁵⁷² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 38. Birleşim, 13.02.1957, ss.207-208.

⁵⁷³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 39. Birleşim, 15.02.1957, ss.239-240.

⁵⁷⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 45. Birleşim, 24.02.1957, ss.682-684.

⁵⁷⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 45. Birleşim, 24.02.1957, ss.691-694.

tarımda da DP'liler yoğun sulama işlerine girişerek ya da yeteri kadar gübre fabrikası inşa ederek Türk tarımı için bir altyapı yaratma doğrultusunda hiçbir çaba göstermediler. Sadece hızlı üretim artışıyla ilgilendiler. Artan ekim alanı, ıslah çalışmaları ve makineleşme üretimin artmasını sağlamıştır.⁵⁷⁶

Milli Savunma Bakanlığı 1957 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.⁵⁷⁷

Elazığ Milletvekili Selahattin Toker'in, ordu terfi listesinin nasıl hazırlandığına, orduda tayin ve nakillerin hangi ayda yapıldığına, hangi devletler nezdinde askeri ataşelerimiz bulunduğu ve hudut karakol binalarına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁵⁷⁸

Konya Milletvekili Hidayet Aydın'ın, et, ormancılık ve hayvancılık mevzularına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁵⁷⁹

Ankara Milletvekili Atıf Benderlioğlu'nun, İstimlak Kanunu'nun 27. maddesine bir fıkra ilavesi hakkındaki kanun teklifinin Muvakkat Encüme görüşülmesine dair önerge sunmuş ve bu konuda söz almıştır.⁵⁸⁰

6830 sayılı İstimlak Kanunu'nun 27. maddesine bir fıkra ilavesi hakkında Kanun teklifi ve Muvakkat Encümen mazbatasını münasebetiyle söz almıştır.⁵⁸¹

Malatya Milletvekili Nuri Ocakçıoğlu'nun, erkek sanat enstitüsü mezunu teknisyen astsubayların durumuna dair sorusuna yazılı cevap vermiştir. Elazığ Milletvekili Selahattin Toker'in, Ordu Donatım Ağır Bakım Fabrikasında çalışan aylık ücretli işçilerin çocuk zammı ve izinleri hakkındaki sorusuna da yazılı cevap vermiştir.⁵⁸²

Devlet Bakanı Şemi Ergin'in, Milli Savunma Bakanlığına tayini ile boşalan Devlet Bakanlığına Çanakkale Milletvekili Fatin Rüştü Zorlu tayin edilmiştir.⁵⁸³

Ankara Milletvekili Muhlis Ete'nin, Eskişehir uçak meydanı inşaatı için istimlak edilmiş olan araziye dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁵⁸⁴

---

⁵⁷⁶ Ahmad, **a.g.e.**, s.173.

⁵⁷⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 46. Birleşim, 25.02.1957, ss.756-764.

⁵⁷⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 49. Birleşim, 28.02.1957, ss.1242-1244.

⁵⁷⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 57. Birleşim, 10.04.1957, ss.144-145.

⁵⁸⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 84. Birleşim, 21.06.1957, s.414.

⁵⁸¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 85. Birleşim, 24.06.1957, ss.448-449.

⁵⁸² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 85. Birleşim, 24.06.1957, ss.520-521.

⁵⁸³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 86. Birleşim, 02.09.1957, ss.540-541.

⁵⁸⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 86. Birleşim, 02.09.1957, ss.565-567.

2.7 HAYRİ BÜKE

2.7.1 Özgeçmişi

1902' (1318) de Gördes'te doğdu. Cemal bey ve Hatice hanımın oğludur. 14 Haziran 1940'ta Ayşe (1913-1978) hanımla evlendi. Eşinin ölümünden sonra, 20 Haziran 1978'de Teslime (1924) hanımla evlendi. Bilgin (1941) adlı bir oğlu vardır.

Rüştiye (Ortaokul) öğrenimi gördü. Tarım ve ticaretle uğraştı. Askerlik görevini er olarak yerine getirdi. Manisa İl Genel Meclisi üyeliği yaptı. 1948'de Gördes Belediye Başkanlığı'na seçildi. Bu, çok partili hayata geçtikten sonra DP'nin kazandığı ilk belediye başkanlığı seçimidir. Görevi 1950'ye kadar sürdü.

X. Dönem seçimlerine D.P. adayı olarak katıldı. 151.012 oyla Manisa Milletvekili seçildi. 4 Mayıs 1954 tarihli seçim tutanağı ile 14 Mayıs 1954'te Meclis'e katıldı. Dönem boyunca Nafia Encümeni'nde (Bayındırlık Komisyonu'nda) üye olarak görev yaptı. Bir teklifi vardır. Parlamento hayatı bu dönemle kalan Hayri BÜKE, 23 Nisan 1980'de öldü. Gördes Mezarlığı'nda toprağa verildi. XVII. Dönem Manisa Milletvekili Mekin SARIGÖLU, kız kardeşinin oğludur.⁵⁸⁵

2.7.2 Meclis Faaliyetleri

Beden Eğitimi Genel Müdürlüğü bütçesinin 421. Spor faaliyetlerinin gerektirdiği masraflar faslına 300.000 liranın ilavesini arz ve teklif etmiştir.⁵⁸⁶

Gördes kasabasının nakledileceği Kocamutluk mevkiinde yaptırılacak meskenler hakkındaki kanunun 1. maddesine bazı fıkralar eklenmesine dair kanun teklifini, Bayındırlık ve Bütçe Komisyonuna sunmuştur.⁵⁸⁷

---

⁵⁸⁵ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s.652.

⁵⁸⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 45. Birleşim, 26.02.1956, s.886.

⁵⁸⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.20. 80. Birleşim, 12.06.1957, s.145.

2.8 MELİH KOÇER

2.8.1 Özgeçmişi

1913' (1329) te Erzurum'da doğdu. Halil Kemal bey ve Nazire hanımın oğludur. İlk eşi Hatice Feyhan (1922) hanımdır. Boşanma ile son bulan bu evlilikten sonra, Bedia Altan (1940) hanımla evlendi. Ayşe Gülden' (1946) in babasıdır. 1932'de Sen Jozef (St. Joseph) Lisesi'ni, 1937'de İstanbul Yüksek Mühendis Mektebi'ni "Elektromekanik Yüksek Mühendisi" unvanı ile bitirdi. Fransızca ve Almanca bildiği sicilinde yazılıdır.

19 Temmuz 1938'de D.D.Y. (Devlet Demiryolları) Ankara Servisi'nde çalışmaya başladı. 15 Aralık 1939'da Yüksek Mühendis Mektebi Hareket ve Su Makinaları ve Motorları Dersi Asistanı oldu. 30 Nisan 1941'de aynı okulun muallim muavinliğine (öğretmen yardımcılığına) getirildi. 1 Haziran 1941'de askerlik nedeniyle görevden ayrıldı. 2 Haziran 1941'de Askerî Fabrikalar Umum Müdürlüğüne girdi. 31 Ekim 1941'de "Harp Sanayi Asteğmeni" olarak çıktı. 30 Nisan 1942'de Yd. Teğmen oldu, 19 Mart 1943'te terhis edildi. 24 Şubat 1943'te yeniden Yüksek Mühendislik Okulu Teknoloji Dersi öğretmen muavinliği ile çalışmaya başladı. 1 Ağustos 1943'te Makina Şubesi öğretmen muavinliği adayı oldu. 1 Ocak 1944'te asaleti onaylandı. 20 Temmuz 1944'te İ.T.Ü. (İstanbul Teknik Üniversitesi) Makina Fakültesi Teknoloji Doçenti oldu. 1 Haziran 1946'da Su Makinaları Bölümü öğretim üyesi, 26 Şubat 1949'da profesör oldu. 1950-1952 yılları arasında Makina Fakültesi Dekanlığı görevinde bulundu.

X. Dönem seçimlerine D.P. (Demokrat Parti) adayı olarak katıldı. 151.619 oyla Manisa Milletvekili oldu. 4 Mayıs 1954'te seçim tutanağını aldı. 14 Mayıs 1954'te Meclis'e katıldı. Dönem boyunca Münakalât Encümeni'nde (Ulaştırma Komisyonu'nda) üye olarak görev aldı. Parlamento sonrasında, Yakın ve Ortadoğu Çalışma Enstitüsü Müdürlüğü'ne atandı. 30 Haziran 1964'te Millî Eğitim Bakanlığı Meslekî ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı'na getirildi. Bu unvan saklı tutularak, 28 Kasım 1966'da İzmir Teknik Okulu Mekanik Profesörlüğüne atandı. 1 Mart 1967'de A.İ.T.İ.A. (Ankara İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi) Umumî İşletme Kürsüsü Profesörü oldu. 1 Mart 1979'da Ankara D.M.M.A. (Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi) Öğretim Üyeliği ve Başkanlığı'na getirildi. 21 Aralık 1981'de emekliye ayrıldı. Aynı yılda Yükseköğretim Kurulu üyeliğine seçildi. 7 Mayıs 1994'te İstanbul'da öldü. Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Eserleri: İmâl Usulleri, Hidrolik, Su Kuvvetleri, Organizasyon, Sevk ve İdare, Uzay, Analiz Metodları, Fabrika Organizasyonu, Hareket araştırması konularında beş tercüme, on bir telif eseri, ayrıca çok sayıda makale, araştırma ve tebliğleri vardır.⁵⁸⁸

2.8.2 Meclis Faaliyetleri

X. Dönem seçimlerine D.P. (Demokrat Parti) adayı olarak katıldı. 151.619 oyla Manisa Milletvekili oldu. 4 Mayıs 1954'te seçim tutanağını aldı. 14 Mayıs 1954'te Meclis'e katıldı. Dönem boyunca Münakalât Encümeni'nde (Ulaştırma Komisyonu'nda) üye olarak görev aldı. Mecliste konuşması bulunmamaktadır. Mecliste çok aktif olamamıştır.

---

⁵⁸⁸ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000, ss.656-657.

2.9 SUDİ MIHÇIOĞLU

2.9.1 Meclis Faaliyetleri

X. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 151.585 oyla D.P. listesinden Manisa Milletvekili seçildi. 4 Mayıs 1954'te aldığı seçim tutanağı ile 14 Mayıs 1954'te Meclis'e katıldı. Bir önergesi, Genel Kurul'da beş konuşması vardır. Ziraat ve Kütüphane encümenlerinde çalıştı. Ziraat Encümeni'nin reisliğini yaptı. Arazi vergilerinin artırılması, Vergi Usul Kanunu'nda değişiklik ve 3656 sayılı Kanun'un 1 nolu cetveli maliye kısmına ilâveler yapılmasına dair tekriri müzakere için kurulan muvakkat encüme azâ seçildi. XI. Dönem'de de Manisa'dan milletvekili seçilmiştir.⁵⁸⁹

Belediye Kanunu'na bazı maddeler eklenmesine ve bu kanunun bazı maddelerinin kaldırılmasına dair olan 5669 sayılı kanunu düzenleyen 6424 sayılı kanunun değiştirilmesi hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁵⁹⁰

Suriye, Lübnan, Irak, Ürdün, Mısır, İran, Afganistan, Libya, Pakistan, Kıbrıs, Türkiye Hükümetleri için Orman Siyaseti eğitimi temin eden bir merkezin teşkili suretiyle teknik yardım yapılması gayesiyle Birleşmiş Milletler Gıda ve Ziraat Teşkilatı ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında imzalanan 10 numaralı ek anlaşmanın onanması hakkında kanun layihası, Dışişleri ve Ziraat Komisyonları mazbataları münasebetiyle söz almıştır.⁵⁹¹

Türkiye ile Pakistan arasında imzalanan dostluk anlaşması ve diğer devletlerle imzalanan anlaşmaların usulü hakkında mecliste söz almıştır.⁵⁹² Komünizm tehlikesine karşı uluslararası alanda iş birliği yapılmasının önemli olduğu belirtilmiştir.

Türk Eczacılar Birliği Kanunu münasebetiyle söz almıştır.⁵⁹³ Toplantılar ve gösteri yürüyüşleri hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁵⁹⁴ Toplantı ve gösterilerde baskı ve şiddet olaylarının azaltılması gerektiğini vurgulamıştır.

---

⁵⁸⁹ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s.660.

⁵⁹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.2. 6. Birleşim, 19.11.1954, s.116.

⁵⁹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 67. Birleşim, 25.04.1955, s.464.

⁵⁹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 78. Birleşim, 20.05.1955, s.459.

⁵⁹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 25. Birleşim, 18.01.1956, ss.175-176.

⁵⁹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 82. Birleşim, 27.06.1956, s.542.

2.10 MUHLİS TÜMAY

2.10.1 Meclis Faaliyetleri

IX. Dönem Manisa Milletvekili olan Muhlis TÜMAY, X. Dönem için yapılan seçimlere D.P. adayı olarak katıldı. 151.448 oy alarak, aynı seçim çevresinden milletvekili oldu. 4 Mayıs 1954'te seçim tutanağını aldı, 14 Mayıs 1954'te Meclis'e katıldı. Bir yazılı, beş sözlü sorusu, Genel Kurul'da yirmi konuşması vardır. Dönem boyunca Teşkilâtı Esasiye Encümeni'nde çalıştı. Bu encümende mazbata muharrirliği ve reislik görevlerinde bulundu. Yasama görevi bu dönemle sona erdi.⁵⁹⁵

Milletvekilleri Seçimi Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bazı maddelerinin kaldırılmasına dair kanun münasebetiyle söz almıştır.⁵⁹⁶

Yurdumuzda halen kaç şeker fabrikası tarafından ne miktarda şeker yapıldığına, istihsalin ihtiyacımızı karşılayıp karşılamadığına, Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerimizde son günlerde görülen şeker darlığının sebeplerine dair sözlü sorusunu İktisat, Ticaret ve İşletmeler Bakanlığına göndermiştir.⁵⁹⁷ Sözlü sorusundan dolayı mecliste söz almıştır.⁵⁹⁸

Son zamanlarda demiryolları üzerinde meydana gelen kazaların neticesine ve bu kazaları önleyici ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sözlü sorusunu Ulaştırma Bakanlığına sormuş ve bu konuyla ilgili söz almıştır.⁵⁹⁹

Temyiz Mahkemesi Reis, aza ve müddeiumumilik kadroları ile adliye teşkilatının muhtelif kısımlarında kaç münhal mevcut olduğuna ve kadroların tamamlanması için ne düşünüldüğüne dair yazılı sorusunu Adalet Bakanlığına sormuştur.⁶⁰⁰

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yunanistan Kraliyeti Hükümeti arasında 7 Kasım 1953 tarihinde Ankara'da imzalanan Ticaret ve Ödeme Anlaşmaları ile eklerinin tasdiki hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁶⁰¹

Adalet Bakanlığı 1955 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.⁶⁰²

Maraş Milletvekili Ahmet Bozdağ'ın, teşrii masuniyetinin kaldırılmasına dair Muhtelit Encümen mazbatasını münasebetiyle söz almıştır.⁶⁰³

⁵⁹⁵ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s.661.

⁵⁹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 15. Birleşim, 30.06.1954, ss.329-338.

⁵⁹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 17. Birleşim, 05.07.1954, s.428.

⁵⁹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.2. 3. Birleşim, 12.11.1954, s.60.

⁵⁹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.2. 7. Birleşim, 22.11.1954, s.133.

⁶⁰⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 17. Birleşim, 15.12.1954, s.99.

⁶⁰¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 34. Birleşim, 31.01.1955, s.250.

⁶⁰² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 46. Birleşim, 22.02.1955, ss.479-481.

⁶⁰³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 56. Birleşim, 28.03.1955, ss.164-165.

5680 sayılı Basın Kanunu'nun 33.maddesinin tadiline dair olan kanun münasebetiyle söz almıştır.⁶⁰⁴

Gayrimenkul kiralari hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁶⁰⁵ Kira fiyatlarının yüksek olduğunu vurgulamış, daha uygun seviyeye getirilmesini istemiştir.

Türk Ceza Kanunu'nun 6123 sayılı kanunla değiştirilen 46.maddesinin tadiline dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Kanun, akıl hastası olanların işlediği suçlar hakkındadır.⁶⁰⁶

Bir sene içinde nerelerde kaç orman yangını çıktığına, yangın sahasının miktarı ile tekrar ağaçlanması için ne gibi tedbirler alındığına dair sözlü sorusunu Ziraat Vekaletine sormuştur.⁶⁰⁷ Bu sorusu münasebetiyle söz almıştır.⁶⁰⁸

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesinin 53 ve 59.maddelerinin tadiline dair nizamname münasebetiyle söz almıştır.⁶⁰⁹

İstanbul, İzmir ve Ankara'da cereyan eden 6 Eylül olayları neticesinde yakalananlarla serbest bırakılanların miktarına, suçların kanuni vasıfları ile Örfi İdare mahkemelerine intikal eden dosya sayısına, bu işlerle kaç mahkeme ve hakimin meşgul olduğuna dair sözlü sorusunu Başbakana sormuştur.⁶¹⁰ Sorduğu sorudan dolayı söz almıştır.⁶¹¹

Elazığ Milletvekili Selahattin Toker'in, eski İktisat ve Ticaret Bakanı Sıtkı Yırcalı, Maliye Bakanı Hasan Polatkan ve Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu haklarında meclis tahkikatı açılmasına dair tavrini münasebetiyle söz almıştır.⁶¹²

İmar Kanunu münasebetiyle söz almıştır.⁶¹³

Muhtelit Tahkikat Encümeni Riyasetinin, encümenin çalışma müddetinin iki ay daha uzatılması hakkındaki tezkeresi münasebetiyle söz almıştır.⁶¹⁴

Milli Korunma Kanunu'nun bazı maddelerinin tadiline dair kanun münasebetiyle söz almıştır.⁶¹⁵

⁶⁰⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 67. Birleşim, 25.04.1955, s.467.

⁶⁰⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 71. Birleşim, 04.05.1955, ss.69-72.

⁶⁰⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 77. Birleşim, 18.05.1955, ss.363-364.

⁶⁰⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 5. Birleşim, 23.11.1955, s.106.

⁶⁰⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 17. Birleşim, 21.12.1955, s.385.

⁶⁰⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 7. Birleşim, 28.11.1955, ss.176-181.

⁶¹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 10. Birleşim, 05.12.1955, s.196.

⁶¹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 26. Birleşim, 20.01.1956, ss.205-207.

⁶¹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 22. Birleşim, 11.01.1956, ss.49-50.

⁶¹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 60. Birleşim, 02.05.1956, s.235.

⁶¹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 62. Birleşim, 07.05.1956, ss.279-280.

⁶¹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 66. Birleşim, 21.05.1956, s.408.

Malatya Milletvekili Ahmet Fırat hakkında yapılmak istenen takibat ve muhakemenin devre sonuna bırakılmasına dair Teşkilat-ı Esasiye ve Adliye Encümenlerinden mürekkep Muhtelit Encümen mazbatası münasebetiyle söz almıştır.⁶¹⁶

Kocaeli Milletvekili Turan Güneş'in, Adliye ve Teşkilat-ı Esasiye Encümenlerinden mürekkep Muhtelit Encümen ile, Teşkilat-ı Esasiye Encümeninin ne için toplandıklarına dair sorusu münasebetiyle söz almıştır.⁶¹⁷

Fatma Fikret Berktin'in, hükümlü olduğu 4 ay 20 günlük hapis cezasının affı hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁶¹⁸ Kocasının stajı nedeniyle onunla birlikte ABD'ye gitmiş, orada kaçakçılık iddiasıyla yargılanmıştır. Masum olduğu ortaya çıkmıştır.

Zonguldak'ın Meşrutiyet Mahallesinde 11 numaralı evde oturan Mehmet Dökel'in mahkum olduğu para cezası hakkında Adliye ve Arzuhal Encümenleri mazbataları münasebetiyle söz almıştır.⁶¹⁹

---

⁶¹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 84. Birleşim, 02.07.1956, ss.30-31.

⁶¹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 34. Birleşim, 04.02.1957, ss.52-53.

⁶¹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 40. Birleşim, 18.02.1957, ss.262-263.

⁶¹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 62. Birleşim, 24.04.1957, s.241.

2.11 YUSUF HİKMET BAYUR

2.11.1 Özgeçmişi

1306 (21 Ocak 1891)'da İstanbul'da doğdu. Kamil Paşazade Haşmet Bey'in oğludur. Annesi Memduha Hanım'dır. İlk öğrenimini özel öğretmenlerden aldı. Orta ve lise öğrenimini 12 Temmuz 1909'da Galatasaray Sultanisinde tamamladı. Hükümet hesabına yüksek öğrenim için Fransa'ya gönderildi. "Louis Le Grand" lisesinde bir yıl okuduktan sonra Sorbonne Üniversitesine girip genel matematik ve teknik mihanik derslerine devam etti. Ancak I inci Dünya Savaşının çıkması üzerine öğrenimini tamamlayamadan yurda döndü.

17 Kasım 1914'te Galatasaray Sultanisi Eşya İlmi ve Jeoloji öğretmenliğine atandı. Ek olarak 4 Şubat 1915'ten Ağustos sonuna kadar İstanbul Sultanisinde matematik öğretmenliği yaptı. 11 Kasım 1919'da Nişantaşı Sultanisinin Hikmet ve tatbikatı öğretmenliğini de üstlendi. 10 Ağustos 1920'de Matbuat Umum Müdürlüğü Fransızca propaganda memurluğuna getirildi. 1 Ekim'de bu görevden ayrılarak Ankara'ya geldi. Hariciye Vekaleti Siyasi İşler Müdürü olarak görevlendirildi.

1 Aralık 1923'te Londra Temsilciliği Müsteşarlığına atandı. Londra ve Lozan Konferanslarında Türk Delegasyonuna danışmanlık yaptı.

15 Aralık 1924'te Hariciye Vekaleti Siyasi İşler Genel Müdürü oldu. 24 Haziran 1925'de Orta Elçi olarak Belgrat Temsilciliğine getirildi. 20 Kasım 1927'de Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri olarak görevlendirildi. 26 Mart 1932'de Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti (Türk Tarih Kurumu) Üyeliğine seçildi.

TBMM'nin IV üncü Döneminde Manisa Milletvekili Mustafa Fevzi Beyin 19 Eylül 1933'te ölümü üzerine boşalan milletvekilliğine seçilerek 26 Ekim 1933'te Meclise katıldı. 27 Ekim 1933'te, Dr. Reşit Galip Bey'in istifası ile boşalmış olan Maarif Vekilliğine atandı. 18 Kasım 1933'te, yeni kurulan İstanbul Üniversitesini bir konuşma ile açtı. 4 Mart 1934'te Üniversitede ilk inkılap dersini verdi. 9 Temmuz 1934'te vekillik görevinden çekildi. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine Hint Tarihi Profesörü oldu. IV üncü toplantı yılında Dışişleri Komisyonunda çalıştı. Genel Kurul'da çeşitli konularda (8) konuşma yaptı.

V inci, VI ncı Dönem seçimlerinde CHP adayı olarak yeniden Manisa Milletvekilliğine seçildi. 1946'da CHP'den ayrıldı. 20 Temmuz 1948'de kurulan Millet Partisinin kurucuları arasında yer aldı ve iki yıl genel başkanlığını ve partinin yayın organı olan "Kudret" gazetesinin başyazarlığını yaptı. Atatürkçülük ve laikliğe karşı bazı davranışları nedeni ile 1952'de partiden istifa etti.

X uncu ve XI inci dönemlerde Demokrat Parti listesinden bağımsız olarak Manisa Milletvekilliğine seçildi. 27 Mayıs 1960'ta Silahlı Kuvvetlerin ülke yönetimine el koymasında,

bağımsız seçilmesine rağmen Demokrat Partili milletvekillerinin suçlarına katıldığı savı ile onlarla birlikte tutuklandı. Yüksek Adalet Divanındaki yargılanması sonunda 15 Eylül 1961'de (4) yıl (2) ay hapse hüküm giydi. 16 Ekim 1962 gün ve 78 sayılı Kanunla hüküm giyenlerin cezalarının dört yılı affedilmekle serbest bırakıldı. Sonraki yaşamını politikadan uzak olarak bilimsel çalışmalarla geçirdi ve eserler verdi. 6 Mart 1980'de İstanbul'da öldü.

Nazife Hamın (1902-1963) ile evlenmiş olup çocuğu yoktu. Başlıca Eserleri :

Türkiye Devletinin Dış Siyaseti, 1934

Türk İnkılap Tarihi, 3 Cilt (10 Kitap) 1940-1967

Hindistan Tarihi, 3 Cilt, 1946-1950

Atatürk, Hayatı ve Eseri 1 Cilt, 1963

XX nci Yüzyılda Türklüğün Tarih ve Acun Siyaseti Üzerindeki Etkileri, 1974.⁶²⁰

2.11.2 Meclis Faaliyetleri

IV., V., VI. ve VII. dönemler Manisa Milletvekilliği yapan Hikmet BAYUR, X. Dönem seçimlerine bağımsız olarak, aynı seçim çevresinden katıldı. 151.246 oy alarak milletvekili seçildi. 4 Mayıs 1954'te seçim tutanağını aldı, 14 Mayıs 1954'te Meclis'e katıldı. İki yazılı, yedi sözlü sorusu, Genel Kurul'da kırk altı konuşması vardır.

Dönem boyunca Hariciye Encümeni'nde çalıştı. Gider Vergisi kanun teklifini müzakere için kurulan muvakkat encümen azalığı yaptı. XI. Dönemde de Manisa'dan milletvekili seçildi.⁶²¹

Türkiye ile Pakistan arasında akdedilen Dostane İş birliği Anlaşmasının tasdikine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.⁶²² Doğu ülkelerinin kalkınması için önemli bir anlaşma olduğunu vurgulamış, özellikle komünizm ile mücadelede iş birliği yapılması gerektiğini açıklamıştır. Muhalefet ve basında Marksistlerin etkisi vardı ve yönetime müdahale edebiliyorlardı. Moskova'nın Menderes'i davet etmesi ve Menderes'in bunu kabul etmesi sonucunda Sovyetlerin iktidara karşı muhalefeti susturması gerekirken daha çok desteklemesi anlaşılır bir durum değildir. Menderes ile iyi ilişkiler kurmak istemelerine rağmen DP'yi indirmek istemeleri Türkiye üzerinde çıkarlarını elde etmek içindir. Komünist Partisi, Türkiye'den çıkar elde etmek için mahalli militanların hareketlerini düzenleyip beslemiştir.⁶²³

⁶²⁰ Fahri Çoker, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IV. Dönem (1931-1935)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1996, ss.435-436.

⁶²¹ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s.651.

⁶²² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 7. Birleşim, 11.06.1954, ss.154-155.

⁶²³ Bozdağ, **Darağacında Bir Başbakan: Menderes**, s.194.

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.⁶²⁴ Bu kanunun yanlış olduğunu belirtmiştir. Ekonomik gelişme için daha çok insan gücünden yararlanmak gerekirken vaktinden önce emekli edilen sağlıklı insanların devlete daha çok zarar verebileceğini ifade etmiştir.

Tekel Genel Müdürlüğü ve Gümrük Muhafaza Genel Kumandanlığı işçilerine ilave tediye yapılması hakkındaki kanun münasebetiyle konuşmuştur.⁶²⁵ Her çalışan işçiye ikramiye verilmesini istemiştir. Özellikle karayolları işçileri bu durumdan şikayetçidir. Eşit olarak her çalışana hakkının verilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Bağlı buldukları teşkilat emrine alınmak suretiyle vazifeden uzaklaştırılacaklar hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁶²⁶ Hükümetin bu konuda düşüncesini bilmek istemiş, Encümenin getirdiği metni mi kabul ediyor yoksa Adana Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun teklifini mi kabul edecek, bu konuların açıklanmasını istemiştir.

Üzüm, pamuk, tütün gibi ürünlere prim verilerek istihisallerinin teşviki ve bu sayede döviz kaynaklarımızın genişletilmesi hakkındaki sorusu sebebiyle konuşmuştur.⁶²⁷ Ege'de tütüncü, pamukçu ve üzümünün son derece sıkıntıda olduğunu belirterek borçlarını ödeyemediğini açıklamıştır. Tüccarların doları yüksek göstererek ürünleri sattığını, bu durumdan üreticinin zarar gördüğünü vurgulamıştır. 1954 seçimleri öncesinde halk muhalefetin seçim vaatlerini ve propagandalarını inandırıcı bulmamıştır. Pahalılıktan çok sıkıntı çeken İstanbul gibi büyük bir kentte bile muhalefet çoğunluk elde edememiştir. Halk bu yüzden çektiği sıkıntılarla ekonomik alanda başlamış olan büyük hamlelerin yakın bir gelecekte sağlayacakları faydaları karşılaştırmış, gelecekteki gelişmeleri feda etmeyip yaşadığı sıkıntıları görmezden gelmiştir. Köylülerin büyük bir çoğunluğu, muhalefetin tutulamayacağı besbelli olan vaatlerine inanmamışlardır. Muhalefetin ülkenin yabancılara satıldığı, kapitülasyonların geri geleceği gibi söylemleri köylüler tarafından itibar görmemiştir.⁶²⁸

1110 Sayılı Askeri Memnu Mıntıklar Kanununun birinci maddesinin “B” bendinin tadili hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁶²⁹ Hükümetin çalışmasının değiştiğini, bu nedenle komisyonun değişikliğe katılma mesuliyetini üzerine almadığını belirtmiştir.

⁶²⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 11. Birleşim, 21.06.1954, ss.227-229.

⁶²⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 14. Birleşim, 28.06.1954, ss.278-279.

⁶²⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 17. Birleşim, 05.07.1954, s.461.

⁶²⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 23. Birleşim, 05.01.1955, ss.13-17.

⁶²⁸ Hikmet Bayur, “1954 Genel Seçimleri Üzerine Düşünceler”, **Akis**, 15 Mayıs 1954, s.5.

⁶²⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 33. Birleşim, 28.01.1955, s.211.

Bir tütün bankası veya bu işi görebilecek başka bir teşekkülün ne vakit kurulacağı hakkındaki sorusu münasebetiyle söz almıştır.⁶³⁰ 10 senedir böyle bir kuruluşun kurulmasını beklediklerini, icraya verilme korkusundan kurtulmalarının gerekliliğini savunmuştur.

Emekli General Cafer Tayyar Eğilmez hakkında Arzuhal Encümeni kararı münasebetiyle söz almıştır.⁶³¹ Cafer Tayyar Eğilmez'in isteğinin kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Askerlik ve milletvekilliği arasında milletvekilliğini tercih ettiği için kumanda vazifesinde buhran yarattığı, bu nedenle hakkının yendiğini düşünmektedir. Kurtuluş yıllarında yaptıklarına baktığımızda Bayur'a göre hata yapmış, inkılapların karşısında olan tarafı tuttuğunu söylemiştir. Buradan Atatürk'ün karşısında yer alan grubun içinde olduğunu anlıyoruz.

Ortaokullara da konulacağı söylenen din dersleri hakkındaki sorusu münasebetiyle söz almıştır.⁶³² Din ahlak kurallarının eğitime karıştırılmaması gerektiğini savunmuştur. Açık giyinen bir kadına, din öğretmenin bunun yanlış olduğunu söyleyip onu ahlaksız olarak nitelendirmesinin eğitim hayatında yanlış olabileceğini belirtmiştir. DP'nin hem din dersine hem de İmam Hatip okullarına ayrı bir önem verdiğini görmekteyiz. İmam Hatip okullarının açılması sevinçle karşılanmış hatta belediyeler tarafından tellallar vasıtasıyla halka ilan edilmiştir. DP iktidarı İmam Hatip Okullarının açılması konusunda elinden gelen yardımı yapmıştır. Okul olmaya elverişli bir bina ile ders araç ve gereçlerini temin ederek valilik yolu ile yapılan müracaatları kabul edeceğini bildirmiştir.⁶³³

Milli Korunma Kanunu'nun bazı maddelerinin tadiline dair kanun münasebetiyle söz almıştır.⁶³⁴ Bu konuda isabetli karar verebilmek için idam mevzuunda hükümetin görüşünün neye dayandığını bilmek gerektiğini vurgulamıştır.

Amerika'dan geniş ölçüde ekonomik kredi bağlanılacağı hakkındaki söylentiye dair sorusu münasebetiyle söz almıştır.⁶³⁵ Türkiye'nin ekonomik kalkınması ABD yardımına bağlıdır veya bağlı olmalıdır düşüncesinde olmadığını belirtmiştir. NATO'nun Ortadoğu'daki en etkin askeri kuvveti olduğumuzu, bu nedenle kendi ayaklarımız üzerinde durmamız gerektiğini belirtmiştir. Kendi ayaklarımız üzerinde durabilmemiz için ekonomik kalkınmanın gerekli olduğunu vurgulamıştır. Sovyetlerin tehdidi Türkiye'nin batı ile özelde de Amerika ile

---

⁶³⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 34. Birleşim, 31.01.1955, s.247.

⁶³¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 69. Birleşim, 29.04.1955, s.508.

⁶³² Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 50. Birleşim, 28.03.1956, s.1343.

⁶³³ **BCA**, 51.33.0.0.4.31.27; **BCA**, 30.10.0.0.142.17.23; **BCA**, 30.10.0.0.104.679.24.

⁶³⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 71. Birleşim, 01.06.1956, s.15.

⁶³⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.17. 39. Birleşim, 15.02.1957, s.218.

Truman doktrini ve Marshall Yardımı ile başlatılan süreç, NATO'ya üye olunmasıyla tamamlanmış oldu.⁶³⁶

Atatürk Orman Çiftliği arazisinden 1.148.576 dekarının satılması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁶³⁷ Arazi satılıp yerine fabrika yapılacak denilmiş ama alan kişi fabrika yapmayıp daha fazla fiyata satıp kar elde etmek isterse durumun fena olacağını belirtmiştir. Bu nedenle araziyi özel bir şirkete satma işinin ortadan kaldırılmasını istemiştir.

---

⁶³⁶ Feroz Ahmad, **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, Kaynak Yayınları, İstanbul 2008, s. 131.

⁶³⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Onuncu Dönem Meclis Tutanakları, C.18. 56. Birleşim, 08.04.1957, s.124.

2.12 YUNUS MUAMMER ALAKANT

2.12.1 Özgeçmişi

1904' (1320) te Manisa'nın Alaşehir İlçesi, Şehsinan Mahallesinde (95, 3, 101) doğdu. Babası Milli Mücadele dönemi Alaşehir Belediye Başkanı ve Kuvayı Milliyeci Tarihi Alaşehir Kongresinin Reisi olan Galip Efendi, annesi Hafize hanımdır. 1934'te Mehmet Necmettin-Fatma Lamia kızı Rabia Adeviye (1918) hanımla evlendi. Erden Uğur'(1935-1977) un babasıdır.

İzmir'de Özel Yusuf Ziya İlkokulunda. Ortaokul ve Liseyi, İzmir Amerikan Koleji'nde yatılı okudu. İstanbul Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra 1930'da Paris Hukuk Fakültesinde Amme Hukuku ve Ekonomi Grubu Yüksek Tedrisat kurlarına iki yıl süre ile devam etti. Sicilinde Fransızca ve İngilizce bildiği yazılıdır.

26 Ekim 1930'da Danıştay'a 2. Sınıf Mülazım namzedi olarak devlet hizmetine girdi. 29 Eylül 1931'de Tekirdağ C. Savcı Yardımcılığına atandı. 2 Kasım 1931-31 Temmuz 1933 tarihine kadar askerlik hizmetini yerine getirip, askerlikle ilgisini sürdürerek daha sonra yeniden silah altına alınıp 1 Kasım 1942'de asteğmen ve 1 Ağustos 1943'te teğmen rütbesiyle askerlik yükümlülüğünü tamamladı. 22 Nisan 1934'te Ankara Sulh Hakimliğine geçerek 26 Ocak 1935'te Adalet hizmetinden ayrıldı. İktisat Vekaleti Türk Ofis Reisliği Raportörlüğüne geçti. Türk Ofis'in Mersin, Samsun Şefliği, Mersin Müdür Vekilliği, Müdürlüğü, Merkezde Reis (Başkan) Yardımcılığı görevlerinde bulunduktan sonra 1 Haziran 1939'da Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Dairesi Müşavirliğine getirildi. Buradan 1 Temmuz 1939'da Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Dairesi Bükreş Ticaret Ataşeliğine yükseltilip, 1 Eylül 1939'da Brüksel'e gönderildi. 2 Mart 1942'de Merkeze alınıp, 29 Haziran 1943'te İzmir Bölgesi Ticaret Müdürlüğüne atandı. 26 Ekim 1943'te Ticaret Bakanlığı Harp Ekonomisi Müşavirliğine getirildi. Bu görevinden 20 Aralık 1943'te istifa edip ayrıldı. Alaşehir'deki çiftliğine çekilip bir süre tarımla uğraştı. Bu arada siyasi parti çalışmalarında bulundu.

VIII. Dönem seçimlerine girerek 24 Temmuz 1946'da Manisa'dan milletvekili seçildi. VIII. Dönemin sonunda IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 108.296 oyla DP listesinden Zonguldak milletvekilliğine seçildi. Seçim tutanağını 17 Mayıs 1950'de aldı. 22 Mayıs 1950'de meclise geldi. Tutanağı 5 Haziran 1950'de onaylandı.

Anayasa Komisyonunda çalıştı. 9 Mart 1951-14 Mayıs 1954 tarihlerinde görev başında bulunan II. Menderes Kabinesinde, 23 Haziran 1952'de Devlet Bakanlığına getirildi. İçişleri Bakanlığınca kadro dışı bırakılan memurlar, toprak mahsullerimizi kıymetlendirme prensiplerinin pamuk ve kuru çekirdeksiz üzümüne teşmil biçimi konularında sözlü sorusu; Karabük İnci Mağazasındaki hırsızlık soruşturmasına dair yazılı sorusu; milletvekili

seçimlerinin geriye bırakılmasına dair önergesi: Genel Kurulda milletvekili olarak değişik 40 konuda 101, Devlet Vekili olarak 23 konuda 62 olmak üzere, değişik 63 konuda 163 konuşması vardır.

X. Dönemde de Manisa'dan milletvekili seçilen Yunus Muammer ALAKANT'ın yasama etkinliği, bu dönemle son buldu. Parlamento sonrasında 2 Şubat 1959'da Merkez Bankası İdare Meclisi Başkanlığına atandı. Buradaki görevi 20 Temmuz 1960'a kadar sürdürdü. 04.283.00 sicil numarası ile emekli olan Yunus Muammer ALAKANT, emekli yaşamını sürdürdüğü sırada 15 Nisan 1974'te öldü. Ankara'da, Cebeci'de Asri Mezarlıkta toprağa verildi. XVI. (5.), XVII., XVIII., XIX., XX. Dönem Manisa Milletvekili, Sosyal Güvenlik, Maliye ve Gümrük Bakanı Sümer ORAL'ın dayısıdır.⁶³⁸

2.12.2 Meclis Faaliyetleri

IX. Dönem Zonguldak Milletvekili iken, X. Dönem için yapılan seçimlere Manisa'dan katıldı. Yapılan seçimde DP'den, 151.779 oy alarak milletvekili seçildi. 4 Mayıs 1954'te aldığı seçim tutanağı ile 14 Mayıs 1954'te Meclis'e katıldı. Bir yazılı, sekiz sözlü sorusu, dört önergesi, dört teklifi ve Genel Kurul'da otuz iki konuşması vardır. Teşkilatı Esasiye ve Kütüphane encümenlerinde çalıştı. Teşkilatı Esasiye Encümeni reisi iken istifa etti. Yasama görevi X. Dönem ile sona erdi.⁶³⁹

Sanayi Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkında, İskan Kanunu hakkında, milletvekillerinin mal beyanında bulunmaları hakkında, iç tüzüğün 174. maddesinin yorumlanması hakkında, Başbakanlık ve TBMM 1956 yılı bütçeleri hakkında konuşmuştur. 6-7 Eylül Olaylarında zarar görenlerin zararlarının ödenmesi gerektiğini savunmuştur. Örfi İdare Kumandanlığı tarafından kapatılan gazeteler hakkında konuşmuştur. Ege Bölgesinde meydana gelen don olaylarında zarara uğrayan bağıcılara Ziraat Bankası'nın kredi vermesi gerektiğini düşünmüştür. Askerlik hizmetinde geçen zaman ve kadrosuzluk nedeniyle terfi edemeyen hakimler hakkında gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiğini söylemiştir.

İnönü, Balıkesir'i ziyaret ederek miting yapmak istemiş, ancak halk tarafından saldırı tehlikesi nedeniyle burayı ziyaret edememiştir. Hükümet, olayların sorumlusunu araştırmak yerine İnönü'yü suçlamıştır. Devlet Bakanı Alakant, Manisa ve Balıkesir gezisine çıkarak, olayları çıkaranları kutlamıştır.⁶⁴⁰ Alakant, burada partizanlık yaparak halkın CHP'ye olan

⁶³⁸ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VII., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1998, ss.1157-1158.

⁶³⁹ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s.650.

⁶⁴⁰ Güran Tathoğlu, "Öfkeli Yılların Öfkesinin Başlangıcı", **Anayurt**, 15.04.2010, <http://www.anayurtgazetesi.com/yazar/Ofkeli-Yillarin-ofkesinin-baslangici/8727>, (20.07.2019).

öfkelerini körüklemiş ve muhalefet üzerinde baskı kurmaya çalışmıştır. Alakant'ın bu tutumu, iktidarın muhalefete karşı olan tavrını göstermektedir. DP'nin darbeyle iktidarı kaybetmesinde etkili olan faktör bu tutumdan kaynaklanmaktadır. Halkı baskı ve şiddete yönelterek ülkede kaos çıkarmaya çalışmıştır. Halkın DP'ye olan desteğini bırakması, Alakant gibi siyasetçiler yüzünden olmuştur. CHP burada ezilen taraf olmuş, baskı ve şiddete uğramıştır. Oysa ki DP başa geldiğinde demokratik olacağını, CHP gibi baskı ve şiddete dayalı yönetim anlayışı uygulamayacağını vurgulamıştır. DP iktidar olmanın verdiği hırsıyla artık eski söylemleri ile çelişen uygulamalar yapmaya başlamış, böylece en büyük destekçisi olan halkın güvenini kaybetmiştir. Böyle bir ortamda askerlerin darbeye teşebbüs etmesi kaçınılmaz olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ON BİRİNCİ DÖNEM DP MANİSA MİLLETVEKİLLERİ ve MECLİS FAALİYETLERİ (1957-1960)

3.1 SAMET AĞAOĞLU

3.1.1 Meclis Faaliyetleri

10. Dönem Manisa Milletvekili olan Samet Ağaoğlu 1957 Seçimlerinde aldığı 140.147 oyla yeniden milletvekili seçildi. Dönem içinde Dışişleri Encümenliğinde görev aldı. Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı, Çalışma Bakanı, İşletmeler Bakanı ve Sanayi Bakanı olarak görev yaptı. Bu dönemde on konuşmada bulunmuştur.⁶⁴¹

Açık bulunan Çalışma Bakanlığına, Başbakanın teklifi üzerine Cumhurbaşkanlığı tezkeresiyle vekalet etmiştir.⁶⁴²

Hükümet Programının müzakeresi için mehil talebine dair söz almıştır.⁶⁴³ Adnan Menderes konuşmasında, içinde Atatürk'ün de yer aldığı eski Meclislerin tümünü milli iradenin tam ve serbest tecellisi dışında sayıyor ve içlerinde DP kurucularının bulunduğu eski milletvekillerinin tümünü milletin iradesine dayanmadan milletvekili olan insanlar olarak değerlendiriyordu.⁶⁴⁴

Sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan iktisadi teşekküllerin teşkilatı ile idare ve murakabeleri hakkındaki Kanunun 24. maddesini değiştiren Kanun münasebetiyle söz almıştır.⁶⁴⁵

5590 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanununa Ek Kanun münasebetiyle söz almıştır.⁶⁴⁶

Uşak Milletvekili Rıza Salıcı'nın, 23 Kasım 1957 tarihinde Resmi Gazete ile ilan olunan tebliğe, halı ve kilim mamullerinin dahil olup olmadığına dair Ticaret ve Sanayi Vekillerine olan sorusuna cevap vermiştir.⁶⁴⁷

Çankırı Milletvekili Dursun Akçaoğlu'nun, Çankırı'da kurulması düşünülen şeker fabrikalarına dair Başbakana olan sorusuna cevap vermiştir.⁶⁴⁸

⁶⁴¹ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.III., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013, s.706.

⁶⁴² Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 2. Birleşim, 15.11.1957, s.15.

⁶⁴³ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 10. Birleşim, 04.12.1957, s.66.

⁶⁴⁴ Aydemir, **İkinci Adam 3. Cilt (1950-1964)**, s.34.

⁶⁴⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 12. Birleşim, 09.12.1957, s.132.

⁶⁴⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 17. Birleşim, 20.12.1957, ss.194-196.

⁶⁴⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 29. Birleşim, 24.01.1958, s.527.

⁶⁴⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 29. Birleşim, 24.01.1958, ss.530-532.

Açık bulunan Devlet Bakanlığına Sanayi Bakanı Samet Ağaoğlu tayin edilmiş, böylece Sanayi Bakanlığı görevi sona ermiştir.⁶⁴⁹

Vazife ile yurtdışına giden Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun dönüşüne kadar kendisine vekillik etmiştir.⁶⁵⁰

Bursa Milletvekili Haluk Şaman ve iki arkadaşının, açık bulunan milletvekillikleri için bu sene ara seçimin yapılmaması hakkındaki takriri münasebetiyle söz almıştır.⁶⁵¹ Dönemin büyük muhalefet partileri olan Cumhuriyet Halk Partisi, Hürriyet Partisi ve Cumhuriyetçi Millet Partisi arasında bir süredir tartışılan birleşme konusu gündemdeyken DP, 1958'de yapılması beklenen seçimlerin, iktidar-muhalefet-basın çatışmasının da had safhaya çıktığı bir ortamda daha fazla kan kaybetmemek için 27 Ekim 1957'de yapılacağını ilan etmiştir.⁶⁵²

Vazife ile Paris'e giden Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın dönüşüne kadar kendisine vekillik etmiştir.⁶⁵³

Devlet Bakanlığından istifa etmiş, istifası Cumhurbaşkanlığı tezkeresiyle kabul edilmiştir. 352 oy alarak Dışişleri Encümeni seçilmiştir.⁶⁵⁴

1959 Mali yılı bütçesi münasebetiyle Demokrat Parti Meclis Grubu adına söz almıştır.⁶⁵⁵ Ekonomik sorunlar üzerine eğilmiştir, ticaret ile gelir gider dengesinin sağlanmasına önem vermiştir.

Adana Milletvekili Suphi Baykam ve 6 arkadaşının, Türkiye Selüloz ve Kağıt Fabrikaları İşletmesi Genel Müdürlüğüne satın alınan selüloz odunu ile graft selüloz ihale işleri dolayısıyla eski Sanayi Bakanı Samet Ağaoğlu hakkında Meclis tahkikatı açılmasına dair takriri münasebetiyle söz almıştır. Tahkikat reddedilmiştir.⁶⁵⁶

Bursa Milletvekili Mazlum Kayalar ve Denizli Milletvekili Baha Akşit'in, CHP'nin yıkıcı, gayrimeşru ve kanun dışı faaliyetlerinin memleket sathında cereyan tarzı ve bunların mahiyetinin nelerden ibaret olduğunu tahkik, tespit ve memleketin her tarafında yaygın bir halde görülen kanun dışı siyasi faaliyetlerin muhtelif sebeplerine intikal etmek, matbuat

---

⁶⁴⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.2. 36. Birleşim, 10.02.1958, s.57.

⁶⁵⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.2. 39. Birleşim, 17.02.1958, s.108.

⁶⁵¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 85. Birleşim, 25.06.1958, ss.632-638.

⁶⁵² Zürcher, **a.g.e.**, s.337.

⁶⁵³ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 86. Birleşim, 26.07.1958, s.816.

⁶⁵⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 2. Birleşim, 14.11.1958, ss.32-40.

⁶⁵⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 41. Birleşim, 21.02.1959, ss.394-405.

⁶⁵⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 39. Birleşim, 17.02.1960, ss.1013-1057.

meselesi ile adli ve idari mevzuatın ne suretle tatbik edilmekte olduğunu tetkik eylemek üzere Meclis tahkikatı açılmasına dair tavrı münasebetiyle söz almıştır.⁶⁵⁷

İstanbul ve Ankara vilayetlerinde ilan edilen Örfi İdarenin tasdikine dair Başbakanlık tezkeresi münasebetiyle söz almıştır.⁶⁵⁸ Olağanüstü hal ilan edilmesinin sebepleri üzerinde durmuştur. Samet Ağaoğlu'na göre sadece DP döneminde demokrasi uygulanmış, diğer dönemlerde demokrasi uygulanamamıştır. 6-7 Eylül Olayları ile 18 Nisan Olayları üzerine ilan edilen sıkıyönetimlerle Demokrat iktidarın son ayında kurulmuş Meclis Tahkikat Komisyonunun kararları dışında kapatılmış tek gazete, tek dergi yoktur.⁶⁵⁹ Burada baskıcı bir yönetim olmadığını ve basını sansür etmediğini vurgulamıştır. CHP dönemine atıfta bulunarak o dönemdeki gibi baskı ve sansür olaylarının yaşanmadığını söylemiştir.

---

⁶⁵⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 58. Birleşim, 18.04.1960, ss.197-206.

⁶⁵⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 62. Birleşim, 29.04.1960, ss.321-326.

⁶⁵⁹ Samet Ağaoğlu, **Demokrat Partinin Doğuş ve Yükseliş Sebepleri Bir Soru**, Baha Matbaası, İstanbul 1972, s.223.

3.2 MUZAFFER KURBANOĞLU

3.2.1 Meclis Faaliyetleri

X. Dönem Manisa Milletvekili olan Muzaffer Kurbanoğlu, 1957 seçimlerinde aldığı 140.038 oyla yeniden milletvekili seçildi. Dönem içinde Bütçe Encümeni'nde görev aldı. 25 Kasım 1957-1 Kasım 1959 tarihleri arasında Devlet Bakanı, 1 Kasım 1959-9 Aralık 1959 tarihleri arasında Ulaştırma Bakanlığı yaptı. TBMM Demokrat Parti Meclis Grubu Başkanvekilliğinde bulundu.⁶⁶⁰

Çankırı Milletvekili Dursun Akçaoğlu'nun, son milletvekili seçimlerinde adaylıklarını koyup da seçilemeyen memurların sayısına ve ne kadarının tekrar vazifeye tayin edildiğine dair Başbakanlığa olan sorusuna sözlü cevap vermiştir.⁶⁶¹

Ankara Milletvekili Mehmet Ali Ceritoğlu'nun, Beypazarı kazasına bağlı bazı köylerde halka toprak tevzinin düşünülüp düşünülmediğine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁶²

Gümüşhane Milletvekili Sabahattin Kadirbeyoğlu'nun, İstanbul ve Ankara Belediye encümenlerince kiralar hakkında ittihaz olunan kararlar aleyhine 1954-1957 yılları arasında açılan dava miktarına dair sorusuna Başbakan adına sözlü cevap vermiştir.⁶⁶³

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü teşkilat ve vazifeleri hakkındaki kanuna geçici bir madde eklenmesine dair olan 4930 sayılı kanunun meriyet müddetinin uzatılması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁶⁶⁴

Nevşehir Milletvekili Münip Hayri Ürgüplü'nün, Söğütlü yatı ve aynı durumda bulunan gemilerin hurda olarak tasfiyesinin düşünülüp düşünülmediğine dair sorusuna Ulaştırma Bakanı vekili olarak yazılı cevap vermiştir.⁶⁶⁵

Tokat Milletvekili Faruk Ayanoğlu'nun, Tokat'ın Almus Barajı sahasına giren köylerin kadastro yapıp istimlakleri cihetine gidilip gidilmediğine dair Başbakan'a olan sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁶⁶

Ankara Milletvekili Recep Dengin'in, Ürgüp'ün Ortahisar Belediyesine elektrik şebekesinin ihyası için bakır levha tahsis edilip edilmediğine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁶⁷

---

⁶⁶⁰ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.III., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013, s.714.

⁶⁶¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 32. Birleşim, 31.01.1958, s.596.

⁶⁶² Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 62. Birleşim, 30.04.1958, ss.345-346.

⁶⁶³ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 74. Birleşim, 30.05.1958, s.250.

⁶⁶⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 85. Birleşim, 25.06.1958, s.671.

⁶⁶⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.4. 85. Birleşim, 25.06.1958, s.720.

⁶⁶⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 3. Birleşim, 17.11.1958, s.136.

⁶⁶⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 5. Birleşim, 21.11.1958, s.254.

Adana Milletvekili Suphi Baykam'ın, basının telefon konuşmalarındaki tercih hakkını kaldıran bir bildirin telefon başmüdürlüklerine gönderilip gönderilmediğine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁶⁸

Diyarbakır Milletvekili Sezai Demiray'ın, Diyarbakır'daki telefon santralini büyütme ve şehirlerarası konuşmaları kolaylaştırmak hususunda ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁶⁹

Sivas Milletvekili Halim Ateşalp'ın, Sivas vilayeti dahilindeki hububat ve bakliyatın ofis merkezlerine trenle nakledilip edilmediğine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁷⁰

Adana Milletvekili Kemal Sarıbrahimoğlu'nun, Adana'nın Mağara kazası posta nakliyatının motorlu vasıtalarla yapılması hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁷¹

Ankara Milletvekili Recep Dengin'in, Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü tarafından 1956 yılında hurda maden ve malzeme satışı yapıp yapılmadığına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁷²

Ulaştırma Bakanlığı ve Devlet Hava Meydanları İşletme Genel Müdürlüğü 1959 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.⁶⁷³

Ordu Milletvekili Ferda Güley'in, Ordu vilayeti Gölköy kazasının civar şehir ve kasabalarla telefon konuşmasının ne zaman imkan dahiline sokulacağına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁷⁴

Ankara Milletvekili Recep Dengin'in, Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğüne Maden Hurdacılığı T. A. Şirketine 23.5.1956 tarihinden 1.1.1959 tarihine kadar kaç ton metal, pirinç, bakır ve çelik talaş satıldığına dair Başbakan'a olan sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁷⁵

Ankara Milletvekili Mehmet Ali Ceritoğlu'nun, Ankara'nın Keskin kazasında PTT binası inşası hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁷⁶

---

⁶⁶⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 14. Birleşim, 12.12.1958, s.163.

⁶⁶⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 16. Birleşim, 17.12.1958, ss.213-214.

⁶⁷⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 24. Birleşim, 14.01.1959, s.464.

⁶⁷¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 28. Birleşim, 23.01.1959, ss.588-589.

⁶⁷² Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 29. Birleşim, 26.01.1959, ss.619-620.

⁶⁷³ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 46. Birleşim, 26.02.1959, ss.1023-1031.

⁶⁷⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 49. Birleşim, 02.03.1959, s.13.

⁶⁷⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 54. Birleşim, 30.03.1959, ss.222-223.

⁶⁷⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 77. Birleşim, 05.06.1959, s.565.

Yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi Adliye ve Anayasa Encümenlerinden oluşan Karma Komisyona verilmiştir.⁶⁷⁷

Mardin Milletvekili Kamil Boran'ın, Galata-Beyoğlu tünelinin hizmete kapatılması sebebine dair sorusuna sözlü cevap vermiştir.⁶⁷⁸

Ankara Milletvekili Ahmet Üstün'ün, 1958-1959 yılları içinde PTT ücretlerine ne nispette zam yapıldığına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁷⁹

Malatya Milletvekili Nüvit Yetkin ve 124 arkadaşının, CHP'ye mensup milletvekillerinden bazılarının Ege gezisi sırasında meydana gelen olaylar dolayısıyla Meclis Tahkikatı açılmasına dair önergesi münasebetiyle söz almıştır.⁶⁸⁰ DP iktidara geldikten sonra bazı kişilerin CHP ve liderine karşı saldırıya geçmeleri kamuoyunda hoş karşılanmamıştır. Gelibolu'da İsmet İnönü'nün heykelinin idam sehpası ile kırılışı büyük üzüntü uyandırmıştır. İzmir Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Talebe Derneği Başkanı, Başbakan Adnan Menderes'e gönderdiği bir yazıda bu tip hadiselerin önlenmesini rica etmiştir.⁶⁸¹ Uşak'ta, İnönü taşlanmış, Manisa ve İzmir'de de benzer olaylar yaşanarak hayatına kastedilmeye çalışılmıştır. Bu durumdan sorumlu olarak DP tutulmuştur. DP'nin bu sert tutumu olayları körüklemiş ve askeri darbeye ortam hazırlamıştır.⁶⁸²

---

⁶⁷⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 6. Birleşim, 25.11.1959, s.162.

⁶⁷⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 7. Birleşim, 27.11.1959, s.196.

⁶⁷⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 8. Birleşim, 30.11.1959, ss.244-245.

⁶⁸⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 37. Birleşim, 15.02.1960, s.886.

⁶⁸¹ **BCA**, 030.01.00.00.18.104.34.

⁶⁸² Aydemir, **İhtilalin Mantiği**, ss.283-285.

3.3 NAFİZ KÖREZ

3.3.1 Meclis Faaliyetleri

X. Dönem milletvekili olan Nafiz Körez, 1957 seçimlerinde aldığı 140.081 oyla yeniden milletvekili seçildi. Dönem içinde Hariciye Encümeninde görev aldı. Bu dönemde meclis konuşması, teklif ve önermeleri bulunmamaktadır.⁶⁸³

---

⁶⁸³ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.III., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013, s.701.

3.4 ATIF AKIN

3.4.1 Özgeçmişi

1925 (1341) yılında Demirci’de doğdu. Babası Edip Bey, annesi Refika Hanım’dır. Evli ve iki çocuk babasıdır. Az Fransızca biliyordu.

İlk ve ortaokul tahsilini Demirci’de, lise tahsilini İzmir Atatürk Lisesi’nde yaptı. 1946 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ni bitirerek yüksek tahsilini tamamladı. Askerlik görevini Hakim sınıfında yerine getirdi. Tokat Hakim Muavinliği, Manisa Hakim Muavinliği ve Manisa Sulh hakimlik görevlerinde bulundu.

1957 seçimlerinde aldığı 140.077 oyla milletvekili seçildi. Dönem içinde Adliye Encümeni’nde görev aldı. XVI. dönemde de Manisa Milletvekili olarak Mecliste bulundu. 29 Kasım 1977’de vefat etti.⁶⁸⁴

3.4.2 Meclis Faaliyetleri

Umumi hayata müessir afetler dolayısıyla alınacak tedbirlerle, yapılacak yardımlara dair kanun münasebetiyle söz almıştır. Emlak Bankası tarafından faizleri alınan felaket geçirmiş yerlerdeki vatandaşların ödemekte oldukları borçların faizlerinin bu kanunla toplanan fondan karşılanması şeklinde bir fıkra eklenmesini teklif etmiş ve bu teklif kabul edilmiştir.⁶⁸⁵

---

⁶⁸⁴ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.III., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013, s.705.

⁶⁸⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.9. Birleşim, 08.05.1959, ss.33-40.

3.5 ŞEMİ ERGİN

3.5.1 Meclis Faaliyetleri

X. Dönem Manisa Milletvekili olan Şemi Ergin 1957 seçimlerinde aldığı 140.218 oyla yeniden milletvekili seçildi. Dönem içinde Hariciye Encümeni'nde görev aldı. Parlamento sonrasında avukatlık yapmıştır.⁶⁸⁶

Açık bulunan Adliye Vekaletine, Milli Savunma Vekili Şemi Ergin vekalet edecektir.⁶⁸⁷

Arzuhal Encümenininin 09.09.1957 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 5559 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair taktir sunmuştur.⁶⁸⁸

Milli Savunma Vekilliğinden istifa eden Şemi Ergin'in yerine, Bayındırlık Vekili Ethem Menderes tayin edilmiştir.⁶⁸⁹ 358 oy alarak Dışişleri Encümeni seçilmiştir.⁶⁹⁰

Ulaştırma Bakanlığında istifa eden Muzaffer Kurbanoglu'nun yerine Ulaştırma Bakanı olarak tayin edilmiştir.⁶⁹¹

Niğde Milletvekili İsmail Güven'in, Niğde vilayet merkezinde yapılmasına başlanan PTT binası hakkındaki sorusuna cevap vermiştir.⁶⁹²

Urfa Milletvekili Esat Mahmut Karakurt'un, İstanbul deniz ve kara nakil vasıtalarının kifayetsizliği karşısında ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁹³

Tokat Milletvekili Faruk Ayanoglu'nun, Meşelidüz, Çukurbük ve Kavak arasından Samsun'a odun nakli için müracaatta bulunan Mehmet Altıntaş isimli şahsa vagon tahsis edilmemesinin sebebine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁹⁴

Van Milletvekili Sait Erdiñç'in, Van Gölüne indirilen 2 Nisan gemisinin ne zaman sefere başlatılacağına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁹⁵

Kars Milletvekili Sırrı Atalay'ın, düşüp parçalanan Sev uçağının Türk Havayollarına kaç liraya mal olduğuna dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁹⁶

Sivas Milletvekili Halim Ateşalp'ın, Sivas'ın Kalın-Yapı istasyonları arasında vuku bulan tren çarpışmasına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁹⁷

---

⁶⁸⁶ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.III., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013, s.711.

⁶⁸⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 2. Birleşim, 15.11.1957, s.15.

⁶⁸⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 3. Birleşim, 18.11.1957, s.19.

⁶⁸⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 27. Birleşim, 20.01.1958, s.499.

⁶⁹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.5. 2. Birleşim, 14.11.1958, s.40.

⁶⁹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 12. Birleşim, 09.12.1959, s.323.

⁶⁹² Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 16. Birleşim, 18.12.1959, s.400.

⁶⁹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.10. 18. Birleşim, 23.12.1959, s.462.

⁶⁹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 19. Birleşim, 04.01.1960, s.32.

⁶⁹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 20. Birleşim, 06.01.1960, s.103.

⁶⁹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 20. Birleşim, 06.01.1960, s.104.

⁶⁹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 23. Birleşim, 13.01.1960, s.184.

Kars Milletvekili Sırrı Atalay'ın, Devlet Demir İşletmesi için mubayaaya teşebbüs edilen 90 tane dizel lokomotifine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁹⁸

Ordu Milletvekili Ferda Güley'in, Ordu vilayetindeki bazı nahiyelerin PTT işlerine dair sorusuna ve Ankara Milletvekili Halil Sezai Erkut'un, PTT İdaresinin (Sabit tesisler kira ücreti) namı altında almakta olduğu paralara dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁶⁹⁹

Kars Milletvekili Sırrı Atalay'ın, Sev uçağının Londra civarında düşüp parçalanması dolayısıyla yapılması icap eden tahkikat neticesine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁷⁰⁰

Ankara Milletvekili Selim Soley'in, Ankara vilayeti nahiyelerindeki PTT şubelerinin tam teşkilatlı olarak faaliyette bulunmaları hususunda ne düşünüldüğüne dair sorusuna sözlü cevap vermiştir.⁷⁰¹

Elazığ Milletvekili Nazım Öztürk'ün, Elazığ'ın Maden kazasıyla Gezin İstasyonu arasında üçüncü mevki yolcu ücretlerine yapılan zammın sebebine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁷⁰²

Ulaştırma Bakanlığı, Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü 1960 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.⁷⁰³

Ankara Milletvekili Recep Dengin'in, Maden Hurdacılığı T. A. Şirketine satılan Dışkapı semtindeki telsiz direklerine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁷⁰⁴

Posta Tasarruf Sandıkları Kanunu layihasının kurulacak muvakkat bir encümende müzakeresine dair tahrir sunmuştur.⁷⁰⁵

Urfa Milletvekili Esat Mahmut Karakurt'un, İstinye'deki yüzer havuzun batışından kimlerin mesul olduğuna dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁷⁰⁶

Sivas Milletvekili Şinasi Moran'ın, PTT Genel Müdürlüğüne ait otomobillerden birinin mevzuata aykırı olarak Ankara-Sivas arasında kullanılıp kullanılmadığına dair sorusuna yazılı

---

⁶⁹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 25. Birleşim, 18.01.1960, s.239.

⁶⁹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 28. Birleşim, 25.01.1960, ss.349-352.

⁷⁰⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 30. Birleşim, 29.01.1960, s.416.

⁷⁰¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 33. Birleşim, 05.02.1960, ss.544-546.

⁷⁰² Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 36. Birleşim, 12.02.1960, s.724.

⁷⁰³ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 49. Birleşim, 27.02.1960, ss.879-883.

⁷⁰⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 52. Birleşim, 04.04.1960, ss.43-44.

⁷⁰⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 56. Birleşim, 13.04.1960, s.137.

⁷⁰⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 57. Birleşim, 15.04.1960, ss.175-176.

cevap vermiştir. Maraş Milletvekili Nusret Durakbaşı'nın, Maraş Otomatik Telefon Şebekesinin ne vakit faaliyete geçirileceğine dair sorusuna da yazılı cevap vermiştir.⁷⁰⁷

Sivas Milletvekili Halim Ateşalp'ın, Sivas Cer Atölyesinde çalışan bazı işçilerin başka şehirlere nakledilmeleri sebebine dair sorusuna yazılı cevap vermiştir. Sivas Milletvekili Yalçın Kocabay'ın, Sivas'ta inşasına başlanılan Devlet Demir 4. İşletme Müdürlüğü binasının temel kısmında kullanılmak üzere müteahhidi tarafından aynı işletme Yol Atölyesi deposundan ödünç demir alınıp alınmadığına dair sorusuna yazılı cevap vermiştir.⁷⁰⁸

---

⁷⁰⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 67. Birleşim, 11.05.1960, ss.483-485.

⁷⁰⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 68. Birleşim, 23.05.1960, ss.501-503.

3.6 SEZAI AKDAĞ

3.6.1 Özgeçmişi

1924 (1340) yılında Büyük Çekmece’de doğdu. Babası Ahmet İhsan Bey, annesi Seher Hanım’dır. Bekardır. Almanca ve İngilizce biliyordu.

Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu Maliye ve Bankacılık bölümünde yüksek tahsilini tamamladı. Serbest Mali Müşavirlik ve Hesap ve Vergi Uzmanlığı yaptı.

İzmir’de sahibi olduğu günlük “Demokrat Ege” Gazetesi’nde başmuharrir olarak yazı yazdı. İzmir Karşıyaka Spor Kulübü, Tenis Kulübü ve Ege Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı görevlerinde bulundu.

Demokrat Parti İzmir Teşkilatı’nda ocak, bucak, ilçe idare heyetlerinde, il idare kurullarında çalıştı. Demokrat Parti İl İkinci Başkanı ve Belediye Daimi Encümeni Azalığı yaptı. 1957 seçimlerinde aldığı 140.022 oyla milletvekili seçildi. Dönem içinde Maliye Encümeni’nde görev aldı. Yassıada’ya gönderilerek önce idama mahkum edilmiş, bu mahkumiyet daha sonra müebbet hapse çevrildi. Af kanunu ile serbest kalmıştır. 30 Haziran 2001’de İtalya’nın Roma şehrinde vefat etti. 5 gün Roma’da bekletildikten sonra İzmir’de toprağa verildi.⁷⁰⁹

3.6.2 Meclis Faaliyetleri

İzmit Körfezinde batan Üsküdar vapurunda ölenlerin ailelerine tazminat verilmesi hakkındaki kanun teklifini Maliye ve Bütçe Komisyonlarına sunmuştur.⁷¹⁰

Tebliğat Kanunu münasebetiyle mecliste söz almıştır.⁷¹¹

İstatistik Genel Müdürlüğü 1959 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.⁷¹²

Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü 1959 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.⁷¹³

İmar ve İskan Bakanlığı 1959 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.⁷¹⁴

150 milyon liralık madeni ufaklık para bastırılması hakkındaki 6797 sayılı Kanunun 7. maddesinin son fıkrasının değiştirilmesine dair kanun münasebetiyle söz almıştır.⁷¹⁵

⁷⁰⁹ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.III., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013, ss.707-708.

⁷¹⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.3. 50. Birleşim, 24.03.1958, s.4.

⁷¹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 16. Birleşim, 17.12.1958, ss.209-212.

⁷¹² Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 44. Birleşim, 24.02.1959, s.640.

⁷¹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 46. Birleşim, 26.02.1959, ss.1092-1101.

⁷¹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 47. Birleşim, 27.02.1959, s.1228.

⁷¹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 47. Birleşim, 27.02.1959, s.1276.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hakkındaki 6235 sayılı Kanununun 4. maddesi ile ilgili olarak tahrir sunmuştur.⁷¹⁶

Türkiye Elektrik Kurumu Kanunu layihası münasebetiyle söz almıştır.⁷¹⁷

1959 Mali yılı Genel Bütçe Kanununa bağı (A/1) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkındaki kanun münasebetiyle söz almıştır.⁷¹⁸

Ankara Milletvekili Avni Doğan ve 54 arkadaşının, Basın mevzunda Meclis Tahkikatı açılmasına dair tahriri münasebetiyle söz almıştır.⁷¹⁹

Meclisteki kavga ve sataşmayla ilgili söz almış, kavgaya karışmayıp ayırmaya çalıştığını belirtmiştir.⁷²⁰

1960 Mali yılı Genel Bütçe Kanunu münasebetiyle söz almıştır.⁷²¹

Maliye Bakanlığı 1960 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.⁷²²

Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Beden Eğitimi Genel Müdürlüğü 1960 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.⁷²³

Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü 1960 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.⁷²⁴

Demokrat İzmir Gazetesi yazarlarından Naci Sadullah'ın askerlik durumuna dair sözlü soru önergesi Milli Savunma Bakanlığına gönderilmiştir.⁷²⁵ Askerlik yapmadığı tespit edilmiş, askere alınması gerektiği vurgulanmıştır. Naci Sadullah, Nazım Hikmet'in yakın arkadaşı olduğu için affedilmesi gerektiğini savunmuştur.

---

⁷¹⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 73. Birleşim, 27.05.1959, s.352.

⁷¹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.9. 77. Birleşim, 05.06.1959, s.555.

⁷¹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 32. Birleşim, 03.02.1960, ss.471-472.

⁷¹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 38. Birleşim, 16.02.1960, s.1002.

⁷²⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 39. Birleşim, 17.02.1960, ss.1082-1083.

⁷²¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 43. Birleşim, 21.02.1960, ss.146-155.

⁷²² Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 47. Birleşim, 25.02.1960, s.546.

⁷²³ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 48. Birleşim, 26.02.1960, s.649.

⁷²⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 50. Birleşim, 28.02.1960, s.1000.

⁷²⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 62. Birleşim, 29.04.1960, s.312.

3.7 SUDİ MIHÇIOĞLU

3.7.1 Meclis Faaliyetleri

X. Dönem milletvekili olan Sudi Mihçioğlu, 1957 seçimlerinde aldığı 139.928 oyla yeniden milletvekili seçildi. Dönem içinde Bütçe Encümeni'nde görev aldı.⁷²⁶

Eczanesinde mesul müdür bulundurmadığı için Eczacılar ve Eczaneler hakkındaki kanuna aykırı davranmaktan dolayı, Yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi Adliye ve Anayasa Komisyonlarından oluşan Karma Komisyona verilmiş ve mazbata kabul edilmiştir.⁷²⁷

Maliye Bakanlığı 1960 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.⁷²⁸ Harcamalar hakkında konuşulmuş, yapılacak yatırımlar değerlendirilmiştir. Bütçe konusunda gelir ve giderler hesaplanarak açık olup olmadığı tartışılmıştır.

Tapulama Kanunu layihası münasebetiyle söz almıştır.⁷²⁹ Arsa alanlara tapu verilmesi ve emlak işlerinde gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiği konuşulmuştur.

---

⁷²⁶ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.III., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013, s.715.

⁷²⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 57. Birleşim, 15.04.1959, s.314.

⁷²⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 47. Birleşim, 25.02.1960, ss.537-547.

⁷²⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.13. 66. Birleşim, 09.05.1960, s.433.

3.8 SELİM AKIŞ

3.8.1 Özgeçmişi

1913 (1329) yılında Salihli’de doğdu. Babası Mustafa Bey, annesi Aile Hanım’dır. Evli ve dört çocuk babasıdır. Almanca ve az Fransızca biliyordu.

İlk ve orta tahsilini Salihli’de, lise tahsilini İstanbul Alman Lisesi’nde tamamladı. 1929 yılında İsviçre’ye gitti. İsviçre’de Tecknicher Mühlenbauer isimli teknik okulda tahsilini yaptı. 1932 senesinde buradan mezun oldu. Altı ay İsviçre’de Muhtelif un fabrikalarında staj gördü. Altı ay da Fransa’da bir un fabrikasının montajında çalıştı. Üç ay da aynı fabrikada şef değirmencilik yaptı. 1933 yılında Paris Değirmenci Mühendis Okuluna girdi. Babasını ağır hastalığından dolayı buradaki eğitimini tamamlayamadan yurda döndü.

1934’de babasının Salihli’deki un fabrikasının başına geçerek işletmeye başladı. Fabrikanın kapasitesini artırarak büyük ve modem Un-İrmik fabrikasını kurdu. Aynı zamanda tarım ve inek yetiştiriciliği ile uğraştı.

1946’dan beri Demokrat Parti’nin İlçe İdare Kurulu Başkanlıklarında, Belediye Meclis Azalıklarında, hayır cemiyetleri azalıklarında ve spor kulüpleri başkanlıklarında bulundu.

1957 seçimlerinde aldığı 139.962 oyla milletvekili seçildi. Dönem içinde İktisat Encümeni, Sanayi Encümeni ve Ziraat Encümenleri’nde görev aldı. 23 Haziran 1992’de vefat etti.⁷³⁰

3.8.2 Meclis Faaliyetleri

1957 seçimlerinde 139.962 oy alarak Manisa milletvekili seçildi. Bu dönemde İktisat Komisyonu, Sanayi Komisyonu ve Ziraat Komisyonunda görev almıştır. Görevi boyunca mecliste konuşması ve önergesi yoktur.

---

⁷³⁰ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.III., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013, ss.709-710.

3.9 NEBİL SADİ ALTUĞ

3.9.1 Özgeçmişi

1911' (1327) de İzmir'de doğdu. Karşıyaka İlçesi'nin Donanmacı Mahallesi'nde (O 11/07, 78, 755) nüfusa kayıtlıdır. Babası Musa Kazım bey, annesi Fitnat hanımdır. 1941'de Hüseyin-Zarife kızı Fethiye (1920) hanımla evlendi. Duygu (1943) ve Ömer' (1947) in babasıdır.

İlköğrenimini Karşıyaka Ankara Okulu'nda tamamladı. Orta ve lise öğrenimini 1931 'de İzmir Amerikan Koleji'nde bitirdi. Ankara Hukuk Fakültesi'ne devam ederek 1935'te hukuk diploması aldı.

Kasım 1936'da Yedek Subay Okulu'na girdi. Nisan 1937'de piyade asteğmen rütbesiyle 233. P. Alayı'nda kıta hizmetini tamamlayarak teğmen rütbesiyle Kasım 1937'de terhis edildi. Haziran 1940'ta ikinci kez silah altına alınıp 32. P. Alayı'nda görev yaptı ve Ocak 1941'de terhis oldu. Mayıs 1941-Ekim 1941 tarihleri arasında üçüncü kez ve Ağustos 1944-Eylül 1944 tarihleri arasında dördüncü kez silah altına alınıp üsteğmen rütbesiyle terhis edildi.

1938-1947 yılları arasında İzmir Ticaret Lisesi'nde İngilizce ve hukuk öğretmenliği yaptı. 1947-1954 yılları arasında ithalat, ihracat ticareti ile meşgul oldu. 1950-1954 yıllarında İl Meclisi Üyeliği ve Başkan Yardımcılığı'nda bulundu.

X. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 230.380 oyla İzmir'den milletvekili seçildi. 5 Mayıs 1954'te seçim tutanağını aldı. 14 Mayıs 1954'te Meclis'e geldi.

Dışişleri, Sayıştay ve Ticaret komisyonlarında çalıştı. Ticaret Komisyonu'nun sözcülüğüne seçildi. Maden Kanunu, Merkez Bankası Kanunu, ödünç para verme, Su Mahsulleri Kanunu ve Milli Korunma Kanunu konularında kurulan geçici komisyonlarda görev aldı. Su mahsulleri için kurulan komisyonun sözcülüğünü, Milli Korunma Kanunu için kurulan komisyonun katipliğini yaptı. 2 sözlü soru ve 1 yazılı soru verdi.

XI. Dönemde de Manisa'dan milletvekili seçilen Nebil Sadi Altuğ'a, Yassıada Yüksek Adalet Divanı'nca, Anayasa'yı çiğneme suçlamasıyla, 4 yıl 2 ay ağır hapis cezası verildi. Yassıada ve Kayseri Cezaevinde 3 yıl kaldı.

Özgürlüğü sonrasında, Ekim 1971'de, Simel Limited Şirketi'nde Müdürler Kurulu Üyesi olarak çalıştı. Hakimiyet Gazetesi köşe yazarlığı yaptı. 13 Temmuz 1976'da yaş sınırından 11.286.0071 numara ile emekliye ayrıldı.⁷³¹

---

⁷³¹ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000, ss.459-460.

X. dönem İzmir Milletvekili olan Nebil Sadi Altuğ 1957 seçimlerinde aldığı 140.009 oyla yeniden milletvekili seçildi. Dönem içinde Ticaret Encümeni'nde görev aldı. 14 Temmuz 1985'te İstanbul'da vefat etti. Cenazesi Aşiyan Mezarlığında toprağa verildi.⁷³²

3.9.2 Meclis Faaliyetleri

15 arkadaşı ile birlikte Belediye Kanunu'nun 7. Maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifini İçişleri Komisyonuna sunmuştur.⁷³³ Sınır uyuşmazlıkları ile ilgili sorun olduğunda vali, kaymakam ve muhtar gibi görevlilere danışılarak karar alma süresi belirlenmiştir.

Yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi Anayasa ve Adliye komisyonlarından oluşan Karma Komisyona gönderilmiştir.⁷³⁴ Trafik polis memuru Mehmet Abastı'yı vazife sırasında ve ifa ettiği vazifeden dolayı tahkir iddiası nedeniyle yasama dokunulmazlığının kaldırılması istenmiştir.⁷³⁵ İşlediği suçtan dolayı dokunulmazlığı kaldırıldı.

---

⁷³² Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.III., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013, s.712.

⁷³³ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.1. 15. Birleşim, 16.12.1957, s.153.

⁷³⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.2. 37. Birleşim, 12.02.1958, s.73.

⁷³⁵ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.II., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013, s.538.

3.10 ORHAN OCAKOĞLU

3.10.1 Özgeçmişi

1921 (1337) yılında Turgutlu'da doğdu. Babası Kamil Bey, annesi Saadet Hanım'dır. Evli ve dört çocuğu vardır. İngilizce biliyordu.

İzmir Atatürk Ortaokulu'nda ve İstanbul Amerikan Koleji'nde tahsilini yaptı. İki sene askerlik vazifesinden sonra Turgutlu'da ticaretle uğraşmaya başladı. 1946'da Demokrat Parti'ye girdi. Beş sene başkanlık yaptı.

1957 seçimlerinde aldığı 139.866 oyla milletvekili seçildi. Dönem içinde Dâhiliye Encümeni ve Ziraat Encümenlerinde görev aldı. 27 Ekim 2009'da vefat etti.⁷³⁶

3.10.2 Meclis Faaliyetleri

Bu dönemde İçişleri ve Ziraat Komisyonlarında görev almıştır. Görevi boyunca mecliste konuşması ve önergesi olmamıştır.

---

⁷³⁶ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.III., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013, s.702.

3.11 CEVDET ÖZGİRGIN

3.11.1 Özgeçmişi

1904 (1320) yılında Selanik'te doğdu. Babası Faik Bey, annesi Fatma Hanım'dır. Evli ve dört çocuk babasıdır.

İlk ve ortaokul tahsilini Manisa'da tamamladı. Tahsiline devam etmeyerek ticaret ve çiftçilikle uğraştı. 1950'de Manisa Meclis Umum Azalığına seçildi.

1957 seçimlerinde aldığı 139.874 oyla milletvekili seçildi. Dönem içinde Dâhiliye Encümeni, Gümrük ve İnhisarlar Encümeni ve Çalışma Encümenlerinde görev aldı. 5 Mayıs 1974'te vefat etti.⁷³⁷

3.11.2 Meclis Faaliyetleri

Dönem içinde İçişleri Komisyonu, Gümrük ve Tekel Komisyonu, Çalışma Komisyonunda görev almıştır.

Adana Milletvekili Suphi Baykam ve altı arkadaşının Türkiye Selüloz ve Kağıt Fabrikaları İşletmesi Genel Müdürlüğüne satın alınan selüloz odunu ile graft selüloz ihale işleri dolayısıyla eski Sanayi Bakanı Samet Ağaoğlu hakkında Meclis Tahkikatı açılmasına dair takrir münasebetiyle söz almıştır.⁷³⁸ Samet Ağaoğlu'nun daha önce döviz işlerinde usulsüzlük yaptığı ancak soruşturmaya tabi tutulmadığı görülmektedir. İhale işlerinde gene usulsüzlük yaptığı görülmektedir. Meclis tahkikat kararı almasına rağmen önemli bir karar çıkmamıştır.

---

⁷³⁷ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.III., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013, s.718.

⁷³⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 39. Birleşim, 17.02.1960, s.1080.

3.12 CEMİL ŞENER

3.12.1 Özgeçmişi

1897 (1313) yılında Rodos'ta doğdu. Babası Fevzi Bey, annesi Huriye Hanım'dır. Evli ve bir çocuk babasıdır. Fransızca, İtalyanca ve az İngilizce biliyordu.

İlk, orta ve lise tahsilini Rodos'ta yaptı. Yüksek tahsilini İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Askeri kısmında tamamladı.

İstiklal Harbi'nde Konya ve Kayseri hastanelerinde Bakteriyolog olarak bulundu. Savaştan sonra Askeri Tatbikat Okulu Gülhane'de bir sene çalıştı. Kars, Sarıkamış ve Manisa Askeri Hastaneleri'nde bakteriyolog olarak bulundu. Manisa Askeri Hastanesi'nde iken görevinden istifa etti.

1947'den itibaren Demokrat Parti İlçe ve İl kademelerinde üyelik ve il idare reisliğinde bulundu. İki sene Manisa Belediye Reisi'liği yaptı. Genel seçimlere katılmak için görevinden istifa etti.

1957 seçimlerinde aldığı 139.944 oyla milletvekili seçildi. Dönem içinde Sıhhat ve İçtimai Muavenet Encümeni, Hariciye Encümeni ve Çalışma Encümenlerinde görev aldı. 1978'de vefat etti.⁷³⁹

3.12.2 Meclis Faaliyetleri

Dönem içinde Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu, Dışişleri ve Çalışma Komisyonlarında görev almıştır. Bir konuda mecliste söz almıştır.

Milli Savunma Bakanlığı 1959 yılı bütçesi münasebetiyle mecliste söz almıştır.⁷⁴⁰ Savunma bütçesinin ne kadar olduğunu sormuştur. Öncelikli olarak savunmaya yatırım yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

---

⁷³⁹ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.III., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013, ss.716-717.

⁷⁴⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 44. Birleşim, 24.02.1959, s.727.

3.13 İHSAN YALKIN

3.13.1 Özgeçmişi

(1325) yılında İzmir’de doğdu. Babası Mehmet Tevfik Bey, annesi Eda Hanım’dır. Evli ve dört çocuk babasıdır. Fransızca ve az Almanca biliyordu.

1930 yılında İzmir Atatürk Lisesi’nden mezun oldu. 1936 yılında Tıp Fakültesi’ni bitirerek yüksek tahsilini tamamladı.

1955 yılına kadar doktorluk yaptı. 1955 yılında Akhisar Belediye Reisliğine seçildi. Bu görevde iken 1957 seçimlerine katıldı. Seçim sonunda aldığı 140.134 oyla milletvekili seçildi. Dönem içinde Nafia Encümeni, Sanayi Encümeni ve Sıhhat ve İçtimai Muavenet Encümenlerinde görev aldı.

1960-1963 yılları arasında Yassıda ve Kayseri’deki mahkûmiyetinden sonra doktorluğa devam etti. 27 Nisan 2001’de vefat etti.⁷⁴¹

3.13.2 Meclis Faaliyetleri

Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Tekel Genel Müdürlüğü 1958 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.⁷⁴²

Emniyet Genel Müdürlüğü 1959 yılı bütçesi münasebetiyle söz almıştır.⁷⁴³

Yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi, Adliye ve Anayasa Komisyonlarından oluşan Karma Komisyona gönderilmiştir.⁷⁴⁴

Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Beden Eğitimi Genel Müdürlüğü 1960 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.⁷⁴⁵

Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Tekel Genel Müdürlüğü 1960 yılı bütçeleri münasebetiyle söz almıştır.⁷⁴⁶

---

⁷⁴¹ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.III., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013, ss.703-704.

⁷⁴² Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.2. 48. Birleşim, 27.02.1958, s.970.

⁷⁴³ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.7. 47. Birleşim, 27.02.1959, s.1267.

⁷⁴⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.8. 57. Birleşim, 15.04.1959, s.314.

⁷⁴⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 48. Birleşim, 26.02.1960, s.629.

⁷⁴⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.12. 49. Birleşim, 27.02.1960, s.814.

3.14 YUSUF HİKMET BAYUR

3.14.1 Meclis Faaliyetleri

IV., V., VI., VII., X. Dönem Manisa Milletvekili olan Hikmet Bayur, 1957 seçimlerinde aldığı 140.039 oyla yeniden milletvekili seçildi. Dönem içinde Hariciye Encümeni'nde görev aldı. Bu dönemde bir teklifi, on konuşması vardır. Maarif Vekili olarak görev yapan ve Türk Tarih Kurumu eski üyelerinden olan Hikmet Bayur, 6 Mart 1980'de vefat etti.⁷⁴⁷

Dört arkadaşıyla birlikte, Şerifoğlu Abdül Sarsılmaz'a vatani hizmet tertibinden maaş bağlanmasına dair kanun teklifini Maliye ve Bütçe Komisyonlarına sunmuştur.⁷⁴⁸

Türk Ceza Kanunu'nun 175. Maddesinin son fıkrasının tadili ve aynı maddeye iki fıkra ilavesi hakkındaki kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır.⁷⁴⁹ Kanunun belirsiz olduğunu belirtmiş, tenkit edilemez olmasını yanlış bulmuştur. Ona göre her kanun eleştiriye açık olmalı, gerektiğinde kaldırılmalıdır. Peygamberler ispat etmek yerine tebliğ yoluna gitmişler, ispat etmeğe çalışılırsa tenkit etmek gerektiğini açıklamıştır. Allah, peygamber ve dine sövenlerin tahkir edilmesinin belirsiz olduğunu vurgulamıştır.

Ege'de mahsullerini kooperatiflere teslim eden üzüm ve pamuk üreticilerine avans verilmesine dair sorusu münasebetiyle söz almıştır.⁷⁵⁰ Ticaret Bakanının yanlış malumat aldığını, avansların çok az verilmesinden dolayı şikayet olduğunu belirtmiştir. Toprak Ofisine 250 milyon para konulurken, Tarım Kooperatifine para konmamış, verilecek kredi düşünülmemiştir. Bu nedenle üretici parasını alamayınca, tüccara ucuza malını satmıştır.

Ege tütün üreticilerine Ziraat Bankasınca verilmesi planlanan avansın bu yıl verilmemesi sebebine dair sorusu münasebetiyle söz almıştır.⁷⁵¹ Tütün üreticisine avans paraların zamanında verilmediğini bu nedenle zarar ettiğini belirtmiştir. Paralarını zamanında alamadıkları için tüccara yarı yarıya ucuza satmış, böylece tüccar iki katı kar kazanırken üretici zarar etmiştir. Ziraat Bankası'nın ödemeleri zamanında yapmasını istemiştir.

DP'nin oy kaybetmesinin, darbeye yönetimden uzaklaştırılmasında en etkili faktörlerden biri köylünün, üreticinin desteğini kaybetmiş olmasıdır. Üretici hem vergiler altında ezilmiş hem de devletten gerekli desteği görememiştir. Bu durum köylünün iktidara yüz çevirmesine sebep olmuş, darbe sırasında halk duruma müdahale etmeyerek kısmen de olsa DP'nin yönetimden uzaklaştırılmasını desteklemiştir. İstenilen yeni düzen, göz ardı edilmiş

⁷⁴⁷ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.III., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013, s.713.

⁷⁴⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.6. 31. Birleşim, 30.01.1959, s.673.

⁷⁴⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.2. 39. Birleşim, 17.02.1958, s.123.

⁷⁵⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 30. Birleşim, 29.01.1960, s.409.

⁷⁵¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi On Birinci Dönem Meclis Tutanakları, C.11. 30. Birleşim, 29.01.1960, s.411.

olan Atatürk inkılaplarını ele alarak devrin ihtiyaçlarına göre geliştirmek ve böylece temelinden sarsılmış olan itibarını Türkiye'ye geri kazandırmayı istemek olmuştur.⁷⁵² Menderes, bir bütün olan Atatürk devrimini parçalamış, başta laiklik olmak üzere bazı alanlarda yeni bir düzenlemeye gitmiştir. Bir bütün olması gereken inkılap kelimesi inkılaplar olmuş, inkılaplar arasında fark kurularak parçalanmıştır.⁷⁵³ Özellikle laiklik ilkesi göz ardı edilmiş, imam hatip okullarının sayısının artırılması, ezanın Arapça okutulması faaliyetleri laikliği doğrudan hedef alan ve halkın gözünde CHP'ye dinsizler yakıştırmayı yapılarak muhalefeti sindirmeye ve baskı altına almaya yönelik yaptığı davranışlar toplumsal ayrışmaya sebep olmuştur. DP ve CHP ayrımını körükleyerek milli birlik ve beraberliği bozmuştur.

---

⁷⁵² Enver Ziya Karal, **27 Mayıs İnkılâbının Sebepleri ve Oluşu**, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1960, s. 17.

⁷⁵³ Turan, **a.g.e.**, s.9.

SONUÇ

Türkiye’de gerçek anlamda çok partili döneme geçişin ilk muhalefet partisi MKP’dir. Ancak, 1950 yılına kadar CHP’ye karşı muhalefetin merkezini temsil eden parti CHP’nin içinden doğan, DP olmuştur. DP, kuruluşundan itibaren hürriyet, demokrasi ve halk sembollerini oldukça iyi bir şekilde kullanarak, CHP’ye ve tek parti döneminde uygulanan politikalara farklı sebeplerden ötürü muhalefet eden çevrelerin desteğini almıştır.

DP, liberal ekonomi anlayışı sayesinde CHP’nin devletçi müdahalelerinden tedirgin olan ticaret burjuvazisinin, özgürlüklere getirdiği yeni tanımla tek parti döneminin baskıcı uygulamalarından usanan aydınların ve basının desteğini almıştır. Köye ve köylüye vermiş olduğu önem ve değerle köylülerin; grev, sendika kurma hakkı gibi vaatleri ile işçilerin, zirai kalkınmayı baz almasıyla toprak reformundan endişelenen büyük toprak sahiplerinin, varlık vergisi gibi uygulamalar sebebiyle CHP’den soğuyan azınlıkların da sempatisini kazanmıştır. Ayrıca CHP’nin dine bakışından memnun olmayan çevrelerin ve savaş sebebiyle artan geçim sıkıntısından bıkan geniş halk zümresinin desteğini almıştır.

DP muhalefette olduğu yıllarda bir taraftan komünist olmadığını ve laiklik başta olmak üzere devrim ilkelerine bağlı olduğunu yineleyip sistem içinde bir parti olduğu izlenimini vermiş, bir taraftan da emniyetli seçim başta olmak üzere talepleri karşılanmadığında seçimlere katılmayarak yahut meclisten çekilerek iktidarın meşruiyetini tanımayacağı ve sine-i millete döneceği tehdidini kullanarak CHP’ye gözdağı vermeye çalışmıştır.

Çok partili düzenin ilk seçimleri olan 1946 seçimlerinde CHP’nin seçim sonuçlarını etkilemek amacıyla yapmış olduğu usulsüzlükler, milli iradenin her şeyden önce geldiğini savunarak halkın desteğini alan DP tarafından uzun yıllar ustaca kullanılmıştır. CHP, 1950 seçimlerine kadar DP’nin bütün taleplerini dikkate alarak emniyetli ve gizli oy-açık sayım esası getiren bir seçim kanunu çıkarmış, Memurin Muhakemat Usulü, Polis Vazife Salahiyet ile Basın Kanunlarındaki gibi anti-demokratik özelliklere sahip kanun maddelerini kaldırmış, idare amirlerinin uzun yıllar devam eden devlet-parti özdeşliğini kırmaya yönelik önlemler almış, Amerikan yardımının da kullanılacağı ekonomik kalkınma planları hazırlamış ve laiklik ile ilgili daha toleranslı bir politika uygulamıştır. Buna rağmen halk, CHP hükümetine karşı 1946 seçimlerinde yaşananların da etkisiyle DP’yi demokrasi timsali olarak görmeye devam etmiştir.

1950 yılındaki seçimler ile Türkiye tarihi açısından yeni bir döneme geçilmiştir. 27 yıllık CHP iktidarı son bulmuş ve “beyaz devrim” olarak nitelendirilen dönem başlamıştır. DP, Türkiye genelinde çok büyük bir oy oranı elde ederek seçimden zaferle ayrılan taraf olmuştur. Bu seçimlerde Manisa’yı temsil etmek için seçilen 12 vekilden 11 tanesi DP’den seçilmiştir.

DP döneminde yapılan diğer genel seçimlerde de durum benzer şekilde vuku bulmuş ve Manisa'da oyların büyük çoğunluğunu DP kazanmıştır.

Dokuzuncu dönem Manisa milletvekillerine baktığımızda, hukukçuların aktif rol aldığını görmekteyiz. Samet Ağaoğlu, ülke siyasetini yöneten Başbakan Adnan Menderes'in yardımcılığını yapmış, Manisa için önemli faaliyetlerde bulunmuştur. Refik Şevket İnce, TBMM'nin açılışından bu yana ülke siyasetinde aktif rol almış, bu dönemde Milli Savunma Bakanlığı gibi önemli bir görevde bulunan, tecrübeli bir devlet adamıdır. Şemi Ergin, hukukçu olmasına rağmen Ekonomi Komisyon Başkanlığı yapmış, ekonomik faaliyetlerde aktif rol alarak ülkenin ekonomik sorunları üzerinde durmuştur. Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, partinin Manisa'da teşkilatlanmasını sağlamış önemli kurucularından biri sayılmıştır. İçişleri Bakanlığı gibi önemli bir görevde bulunmuş, Anayasa Komisyon Başkanlığı yaparak hukuk alanında aktif rol almıştır. Muzaffer Kurbanoglu, TBMM Başkanlık Divanında yer alarak Başkanvekilliği ve katiplik yapmıştır. Hamdullah Suphi Tanrıöver, TBMM'nin açılışından bu yana aktif rol almış, eğitim alanında hizmet vermiş önemli diplomat devlet adamlarından biri olarak bu dönemde bağımsız Manisa milletvekili olarak görev yapmıştır. Bu dönemde Kore'ye asker gönderilme konusu, Atatürk aleyhinde işlenen suçlar, CHP mallarının tasfiyesi ve Halkevlerinin kapatılması konusu, bütçe tartışmaları gibi önemli konular üzerinde durulmuş, bu konular üzerinden iktidar, muhalefet tarafından eleştirilmiştir. Bu dönemdeki Manisa milletvekillerinin tamamının Fransızca dilini bilmesi de dikkat çeken noktalardan biridir.

Onuncu dönemde, dokuzuncu dönem milletvekillerinin çoğunun görevine devam ettiği görülmektedir. Dört tane milletvekili sadece ilk kez bu dönemde Manisa'dan seçilerek göreve başlamışlardır. Hayri Büke, Gördes Belediye Başkanı iken bu dönemde meclise girmiştir. Melih Koçer, yüksek mühendis olarak meclise girmiş, Devlet Demiryolları İdare Meclisinde görev almıştır. Yunus Muammer Alakant, dokuzuncu dönem Zonguldak milletvekili iken bu dönemde Manisa milletvekili olarak Anayasa Komisyon Başkanlığı ve Devlet Bakanlığı görevinde bulunmuştur. Yusuf Hikmet Bayur, daha önce eğitimci olarak mecliste yer almış, bu dönemde bağımsız Manisa milletvekili olmuştur. Bu dönemde Refik Şevket İnce'nin yerine Şemi Ergin Milli Savunma Bakanlığına getirilmiştir. Nafiz Körez, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı görevinde bulunmuştur. Onuncu dönemde Genel Bütçe Kanunu, Petrol Kanunu, Etibank ve Sümerbank Kanunu, Demir çelik Kanunu, Şeker Kanunu gibi kanunlar üzerinde çalışmalar yapılmış, 6-7 Eylül Olayları bu döneme damgasını vurmuştur. 6-7 Eylül Olayları ile birlikte DP içinde Başbakan Adnan Menderes'e muhalefet artmış, eleştiriler başlamıştır. Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu da muhalefet edenler içinde yer almıştır. 6-7 Eylül Olayları, Demokrat Parti'nin parçalanmasına ve güç kaybetmesine sebep olmuştur.

On Birinci döneme geldiğimizde, 14 Manisa milletvekilinden 1'i bağımsız olmuş, 13 Manisa milletvekili DP'den seçilmiştir. Altı tanesi önceki dönemde görev almış milletvekillerinden oluşurken, yedi tanesi ilk kez Manisa'dan seçilmiştir. Cemil Şener, Manisa Belediye Başkanı iken bu dönemde meclise girmiştir. Orhan Ocakoğlu ise Turgutlu Belediye Başkanlığından sonra bu dönemde mecliste yer almıştır. İhsan Yalkın da Akhisar Belediye Başkanlığından Manisa milletvekilliğine geçmiştir. Nebil Sadi Altuğ, onuncu dönem İzmir milletvekilliğinden sonra on birinci dönemde Manisa milletvekili olarak görev yapmıştır. Bu dönemde Belediye Başkan ve üyelerinin meclise girdiğini görmekteyiz. Bu durum Manisa'ya daha iyi hizmet edebilecek, Manisa'yı daha iyi tanıyan kişilerin, DP tarafından bilinçli bir şekilde seçildiğini kanıtlamaktadır. Bu dönemde bazı milletvekillerinin yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması görüşülmüştür. Bakanlık ve Üniversite bütçeleri bu dönemde görüşülen önemli konular arasında yer almıştır.

1950 ile 1960 yılları arasında iktidar olan Demokrat Parti'nin ülke yönetimindeki doğruları ve yanlışları, Manisa milletvekillerinin faaliyetlerinden yola çıkarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Demokrat Parti 1950, 1954 ve 1957 seçimlerinde Manisa'da sürekli kazanmış, muhalefet partilerine kaybetmemiştir. Bu yönden DP'nin önemli kalelerinden biri olarak görülmüştür. 1957 seçimlerinde Türkiye genelinde oy oranı düşse de, Manisa'da 13 milletvekili çıkarabilmiştir. Halbuki dokuzuncu ve onuncu dönemlerde 11 milletvekili çıkarmıştır. DP Manisa milletvekillerinin Manisa'ya olan hizmetleri değerlendirilmiş, ülke siyasetinde önemli bir yere sahip olan şahsiyetlerin çalışmalarına yer verilmiştir. Kimilerine göre Atatürk devrimlerini yok etmeye çalışan bir parti olarak görülse de Türk demokrasi tarihine büyük katkıları olmuştur. Baskıcı, tek parti yönetimlerin altında ezilen halkın savunucusu ve temsilcisi olmuştur. İktidar partisinin içinden muhalefet olarak çıkmış ve iktidar olmayı başarabilmiştir. Halkın ihtiyaçlarına cevap verebildiği için bu başarıyı kazanabilmiştir. İktidarı ele geçirdikten sonra muhalefet ettiği partinin yaptığı hatalara düşerek halkın gözünde itibarını kaybetmiştir. Ne kadar demokratik olduğunu savunup CHP yönetiminden farklı olduğunu söylese de, yaptığı hatalarla CHP'nin içinden çıkarak onun uzantısı olan bir parti olduğunu, ayrı bir parti olmadığını göstermiştir. 27 Mayıs 1960 askeri darbesiyle, DP yönetimine son verilmiştir. Darbeye ortam hazırlayan sebepler, DP'nin halkın üzerinde baskı kurup, muhalefeti sindirmeye yönelik faaliyetleri olmuştur. Halkı ayrıştırarak kutuplaşmaya sebep olmuş, muhalefete karşı şiddeti desteklemiştir. Böyle bir ortamda askerinin yönetime müdahale etmesi kaçınılmaz olmuştur. Ancak en büyük katkısı, liberal ekonomi politikası sayesinde yatırımlarla ülkeyi kalkındırması ve çok partili hayata geçiş sürecinde önemli bir görev üstlenerek Türk demokrasi tarihinin yapı taşlarından biri haline gelmesidir.

KAYNAKLAR

A. ARŞİVLER VE RESMİ YAYINLAR:

BAŞKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ (BCA)

BCA, 030.01.00.00.44.265.5.

BCA, 030.18.01.02.122.46.2.

BCA, 030.18.01.02.124.92.6.

BCA, 030.18.01.02.124.105.11.

BCA, 30.1.0.0.80.507.7.

BCA, 030.01.0.0.51.306.2.

BCA, 030.01.00.00.18.103.18.

BCA, 030.01.00.00.18.104.34.

BCA, 51.33.0.0.4.31.27.

BCA, 30.10.0.0.142.17.23.

BCA, 30.10.0.0.104.679.24.

IX. DÖNEM TBMM MECLİS TUTANAKLARI

X. DÖNEM TBMM MECLİS TUTANAKLARI

XI. DÖNEM TBMM MECLİS TUTANAKLARI

B. KİTAPLAR VE MAKALELER:

Ağaoğlu, Samet, **Demokrat Partinin Doğuş ve Yükseliş Sebepleri Bir Soru**, Baha Matbaası, İstanbul, 1972.

Ağaoğlu, Samet, **Siyasi Günlük Demokrat Partinin Kuruluşu**, (Yay. Haz. Cemil Koçak), İletişim Yayınları, İstanbul, 1993.

Ağaoğlu, Samet, **Arkadaşım Menderes**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2011.

Ahmad, Feroz ve Bedia Turgay, **Türkiye’de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi (1945–1971)**, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1976.

Ahmad, Feroz, **Modern Türkiye’nin Oluşumu**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2008.

Ahmad, Feroz, **Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)**, Hil Yayıncılık, İstanbul, 2010.

Akkerman, Cevat, **Demokrasi ve Türkiye’de Siyasi Partiler Hakkında Kısa Notlar**, Ulus Basımevi, Ankara, 1950.

Akşin, Sina, **Türkiye Tarihi 4 - Çağdaş Türkiye (1908-1980)**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1997.

Arslan, Zühtü, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.I., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2013.

Arslan, Zühtü, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.II., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2013.

Arslan, Zühtü, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)**, C.III., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2013.

Aydemir, Şevket Süreyya, **Menderes’in Dramı**, 2. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1976.

Aydemir, Şevket Süreyya, **İhtilalin Mantığı**, 6. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999.

Aydemir, Şevket Süreyya, **İkinci Adam 3. Cilt (1950-1964)**, 6. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000.

Aydemir, Talât, **Hatıratım**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010.

Barutçu, Faik Ahmet, **Siyasî Anılar (1939-1954)**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1977.

Başgil, Ali Fuat, **27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri**, Yağmur Yayınları, İstanbul, 1966.

Bayar, Celâl, **Başvekilim Adnan Menderes**, (Der. İsmet Bozdağ), Baha Matbaası, İstanbul, 1969.

Bayur, Hikmet, “1954 Genel Seçimleri Üzerine Düşünceler”, **Akis**, 15 Mayıs 1954.

Binark, İsmet, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.I., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2010.

Binark, İsmet, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.III., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2010.

Binark, İsmet, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.IV., TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2010.

Bozdağ, İsmet, **Demokrat Parti ve Ötekiler**, Kervan Yayınları, İstanbul, 1975.

Bozdağ, İsmet, **Darağacında Bir Başbakan: Menderes**, Truva Yayınları, İstanbul, 2004.

Burçak, Rıfık Salim, **Türkiye’de Demokrasiye Geçiş (1945-1950)**, Olgaç Matbaası, Ankara, 1979.

Burçak, Rıfık Salim, **On Yılım Anıları (1950-1960)**, Kişisel Yayınlar, İstanbul, 1998.

Çavdar, Tevfik, **Türkiye’nin Demokrasi Tarihi (1839-1950)**, İmge Kitabevi, Ankara, 2000.

Çavdar, Tevfik, **Türkiye’nin Demokrasi Tarihi (1950’den Günümüze)**, İmge Kitabevi, Ankara, 2004.

Çoker, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem (1919-1923)**, C.III., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1995.

Çoker, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IV. Dönem (1931-1935)**, C.II., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1996.

Çolak, Filiz, **Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş ve Demokrat Parti (1945-1950)**, (Ed. H.C. Güzel, K. Çiçek, S. Koca), **Türkler**, C. XVI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.

Erer, Tekin, **Türkiye’de Parti Kavgaları**, C.I, Ticaret Postası Matbaası, İstanbul, 1963.

Eroğul, Cem, **Demokrat Parti, Tarihi ve İdeolojisi**, İmge Kitabevi, Ankara, 1998.

Esirci, Şükrü, **Menderes Diyor ki (1946-1950)**, C.I, Demokrasi Yayınları, İstanbul, 1967.

Fersoy, Orhan Cemal, **Bir Devre Adını Veren Başbakan Adnan Menderes**, Mayataş, İstanbul, 1971.

Goloğlu, Mahmut, **Demokrasiye Geçiş (1946-1950)**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1982.

Karal, Enver Ziya, **27 Mayıs İnkılâbının Sebepleri ve Oluşu**, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1960.

Karpat, H. Kemal, **Türk Demokrasi Tarihi**, Timaş Yayınları, İstanbul 2010.

Koçak, Cemil, **İktidar ve Demokratlar: Türkiye’de İki Partili Siyasi Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950)**, II. Cilt, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012.

Kongar, Emre, **21. Yüzyılda Türkiye**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000.

Lewis, Bernard, **Modern Türkiye’nin Doğuşu**, (Çev. M. Kıratlı), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2007.

Öner, Kenan, **Siyasi Hatıralarım ve Bizde Demokrasi**, Osman Bey Matbaası, İstanbul, 1948.

Öztürk, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX Dönem (1950-1954)**, C.I., TBMM Vakfi Yayınları, Ankara, 1999.

Öztürk, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX Dönem (1950-1954)**, C.II., TBMM Vakfi Yayınları, Ankara, 1999.

Öztürk, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX Dönem (1950-1954)**, C.III., TBMM Vakfi Yayınları, Ankara, 2000.

Öztürk, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX Dönem (1950-1954)**, C.IV., TBMM Vakfi Yayınları, Ankara, 2000.

Öztürk, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.V., TBMM Vakfi Yayınları, Ankara, 2001.

Öztürk, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VI., TBMM Vakfi Yayınları, Ankara, 2001.

Öztürk, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)**, C.VII., TBMM Vakfi Yayınları, Ankara, 1998.

Öztürk, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem (1954-1957)**, C.II., TBMM Vakfi Yayınları, Ankara, 2000.

Seyhan, Dünder, **Gölgedeki Adam**, Hür Dağıtım, İstanbul, 1966.

Tatlıoğlu, Güran, “Öfkeli Yılların Öfkesinin Başlangıcı”, **Anayurt**, 15.04.2010, <http://www.anayurtgazetesi.com/yazar/Ofkeli-Yillarin-ofkesinin-baslangici/8727>, (20.07.2019).

TBMM ALBÜMÜ (1920-2010), II. CİLT (1950-1980).

Timur, Taner, **Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1991.

Toker, Metin, **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları (1944-1973): Tek Partiden Çok Partiye (1944-1950)**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990.

Toker, Metin, **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları (1944-1973): DP’nin Altın Yılları (1950-1954)**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1991.

Toker, Metin, **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları (1944-1973): DP Yokuş Aşağı (1954-1957)**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1991.

Toker, Metin, **Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları (1944-1973): Demokrasiden Darbeye (1957-1960)**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1992.

Tunaya, Tarık Zafer, **Türkiye’de Siyasi Partiler (1859-1952)**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1995.

Turan, Şerafettin, **Türk Devrim Tarihi 4. Kitap (İkinci Bölüm) Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (14 Mayıs 1950-27 Mayıs 1960)**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999.

Uran, Hilmi, **Hatıralarım**, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1959.

Us, Asım, **Asım Us’un Hatıra Notları (1930-1950)**, Vakit Matbaası, İstanbul, 1966.

Yalman, Ahmet Emin, **Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim**, C.IV, Yenilik Yayınevi, İstanbul, 1970.

Zürcher, Erik Jan, **Modernleşen Türkiye’nin Tarihi**, (Çev. Yasemin Saner Gönen), İletişim Yayınları, İstanbul, 1995.

C. DERGİLER VE GAZETELER:

AKİS (1954-1967)

AKŞAM (1945-1961)

AYIN TARİHİ (1945-1950)

CUMHURİYET (1947-1961)

HÜRRİYET (1948-1961)

TANİN (1945-1961)

ULUS (1945-1961)

VATAN (1945-1961)

ZAFER (1945-1960)